

1982
BIRŽELIS-LIEPA
JULY
Nr. 6

KARYS

KARYS

1982
Nr. 6 (1583)

Redaktorius — ZIGMAS RAULINAITIS; SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika.
Spaudoje Pasižvalgius, Kronika. Administratorius — ALFONSAS SAMUŠIS.
Tremties Trimitas: Redaguoja — STEFA KAUNELIENĖ
Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

TURINYS

Maironio paminklas Kaune	viršelis
A. S. — Taip niekas tavęs nemylės	233
P. J. — Maironio karinės dainos	234
J. Švoba — L.D.K. laikais lietuvių kalbos vartojimas Lietuvoje	236
O. Žadvydys — Mjr. P. Starevičiaus 90-to gimtadienio proga	245
B. Balčiūnas — Karo Istorijos studijų reikšmė	247
P. Jurkus — Juodvarniai	249
TREMTIES TRIMITAS	251
Laisvės, laisvės Lietuvai	251
A. Budreckas — Lietuvybė išeivijoje	252
B. Jasaitienė — 40 metų Golgotos kelias	253
Šaulių kronika	257
KARINĖS ŽINIOS	266
Mokslas ir technika	267
KRONIKA	269

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Čitulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road; Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE
Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE
Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bese ir užsienyje: metams U.S. \$15.00, pusmečiui U.S. \$8.00, atskiro nr. U.S. \$1.75
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207 Subscription \$15 per year (single copy \$1.75) Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1583)

BIRŽELIS - LIEPA — JULY

1982

TAIP NIEKAS TAVĘS NEMYLĖS . . .

Maironiui atminti

A. S.

Jau prabėgo penkiasdešimt metų, nusinešę daug atsitikimų, atminimų, kai 1932 m. birželio 28 d. gaudė Kauno bažnyčių varpai, pranešę, kad nutilo tautinio atgimimo pranašas, didysis tautos dainius Maironis. Šįmet jau bus 120 metų nuo Maironio gimimo (1862.X.21), 98 m. nuo pirmojo išspausdinto "Aušroje" eilėraščio "Lietuvos vargas".

Apie Maironį daug rašyta įvairiomis progomis periodinėje spaudoje. Kukliai išleista keliomis laidomis jo kūryba; tik vis kažkaip pagailėta puošnesnės laidos. O visgi Maironio raštai savo išvaizda bibliotekose turėtų išsiskirti.

Maironio lyrika per praėjusį šimtmetį nepaseno, išliko tokia pat graži, populiari ir reikšminga. Kaip sakome, kad kasdien kalbėdami maldas ar skaitydami šventraštį arčiau prisiglaudžiame prie Dievo, tai taip panašiai gyvai suartėjame su savo tauta, skaitydami Maironio kūrybą. Jo posmuose ideali, didi meilė savo tautai jautriai paliečia ir mus, primindama tėviškės grožį, žadindama namų ilgesį ir tikėjimą į tautos prisikėlimą.

Maironis savo gilia meile ir talentu pabudino ir prikėlė Lietuvą iš ilgos "žiemos", vergijos pančių didingam, laisvam ir nepriklausomam gyvenimui. Kai priespaudos metais kiti tik alegoriškai išsakydavo lietuvių troškimus, tai tuo metu Maironis jau šitaip rašė:

*O laikas jau, laikas iš miego pakilti
Štai penketas amžių — naktis be aušros!
Gana aimanavus! Prižadinkim viltį
Ir stokim į darbą, nelaukę giedros!*

Jis nesiūlo laukti patogesnio laiko, o griebtis darbo tuoj:

*O, laikas jau keltis, šalis Lietuvos;
Gana bus globėjų ant tavo galvos,
Kurie tavo turtais dalinos!*

*O, laikas ir tau savo žodį ištarti!
Kursai mūsų bočiams vaidinos!*

O taip sakyti ir daryti svarbu, nes:
*Jau slavai sukilo. Nuo Juodmarių krašto
Pavasaris eina Karpatų kalnais.*

.....
*Petys gi į petį, na, vyrai, kas gali
Sustoję į darbą už mylimą šalį,
Prikelkime Lietuvą mūsų!*

V. Mykolaitis-Putinas jo kūrybą aptaria šitaip:

"Maironis — didžiausias poaušrio poetas, ne tik tobuliausiai išreiškęs tos galdynės tautinius obalsius, bet ir po spaudos grąžinimo ligi didžiojo karo tebeprisiliko žymiausias mūsų poezijos kūrėjas. Jis pirmasis poaušrinės galdynės lyriką iškėlė į deramą šiam žanrui meno plotmę, dėl to jo lyrika ir idėjiniu ir formaliniu atžvilgiu dar ir šiandien gyva. Visa naujoji, ypatingai prieš-

MAIRONIO KARINĖS DAINOS

P. J.

*Eina garsas nuo pat Vilniaus
žirgų reiks balnot!*

Maironio poezija išsiskleidė praeito amžiaus gale. Pasireiškęs su dideliu talentu, jis sugebėjo pagauti žmonių troškimus ir išsakyti juos aiškiai, suprantama ir labai sugestyvia forma. Šaukia jaunimą pabusti, sukrusti ir stotį į darbą tėvynės labui. Jis prikėlė Lietuvos praeitį ir ją atidengė gražiais didingais vaizdais, parodė ir Lietuvos gamtą — upes, ežerus. Visa tai įdėjo į kiekvieno širdį — čia Tavo Lietuva, su praeitimi, su dabartimi. Brangi Lietuva.

Vaizduodamas praeitį, jis palietė ir karį, kuris narsiai gina tėvynę. Tą karį palietė bent keliuose eilėraščiuose.

Praeito amžiaus gale dar buvo per drąsu kalbėti apie Lietuvos nepriklausomybę, apie ateities karį, bet jis narsų karį suvaidino Lietuvos praeityje.

Praeitį ir lietuvių karį prisimena šiuose eilėraščiuose: *Oi neverk, motinėle* (Senovės daina, 1895), *Eina garsas nuo pat Vilniaus* (Senovės daina, 1903), *Kur lygūs laukai, snaudžia tamsūs miškai* (Milžinų kapai, 1895), *Kur bėga Šešupė* (1902).

karinė mūsų lyrika yra žymioj Maironio įtakoj. Jo tematika, žodynas, nuotaika, forma veikė visą eilę jauniausių poetų.”

Maironis ne tik pravėrė naujus kelius mūsų lyrikai, bet jo poezija taip plačiai išsaknijo mūsų tautoje, kad jo dainos, giesmės tapo lyg liaudies kūryba, skridama skersai išilgai Lietuvą ir už jos sienų, pasiekdamos ir už vandenynų toli gyvenančius tautiečius.

Jei Maironis nebūtų užsidaręs ir aukojęsis su meile tik Lietuvai dainuoti, jis būtų pasiekęs savo kūrybingumu aukštumą ir pasaulinėje literatūroje.

Maironis ne tik didingas mūsų tautai savo idėjomis, bet taip pat atvėrė naujus kelius poezijos formoms: įvedė naują poezijos eilėraščių, poetinį žodyną, kalbos grynumą.

Turime daug poetų rašiusių patrijotinėmis temomis, bet dar nė vienas neprilygo Maironio populiarumui. Jo kūryba mūsų tautai nemirštama.

Štai pirmoji Senovės daina pradedama tokiom eilutėm:

*Oi neverk, motušėle, kad jaunas sūnus
Eis ginti brangiosios tėvynės.*

Šis eilėraštis yra lyg bendrinis, nesuminta konkrečiai joks Lietuvos priešas. Čia iškeliamas tik kario auka, pasididžiavimas ta didele praeitimi.

*Ten už upių plačių žiba mūsų pulkai:
Jie mylimą Lietuvą gina.*

Šios eilutės juk turėjo uždegti ano meto jaunimą — žiba Lietuvos karių pulkai, žiba visa praeitis, visa didybė. Jie mylimą Lietuvą gina...

Tos eilutės pašaukė ne vieną savanorį — ginti mylimos Lietuvos. Tos eilutės stiprino ir nepriklausomos Lietuvos karį, ir vėliau narsiuosius partizanus.

Tolimesnis posmas taip skamba:

*Vedė Vytautas ten didžiaviryų pulkus
Ir priešų sulaužė puikybę,
Už devynias marias, už tamsiuosius miškus
Išvarė piktųjų galybę.*

Kokios pagaunančios ir uždegančios pirmosios dvi eilutės — tie Vytauto pulkai, kurie sulaužo priešų galybę!

Ir ši senovės kario daina baigiama posmais, kad Vilniuje kasama žuvusiems duobė:

*Ir paguldė daug brolių greta milžinų,
O Viešpats jų priglaudė dvasią.*

Tie karžygiai, žuvę gindami tėvynę, įjungiami į senovės milžinų gretas.

Antroji Senovės daina — *Eina garsas nuo pat Vilniaus* — čia jau kalbama apie konkretų Lietuvos priešą — kryžiuočius. Pasibalnoja berneliai ir išjoja parnešt iš Prūsų šilko skarą, diržą auksu lieta.

Eilėraštis, arba daina, užsklendžiamas kario žuvimu:

Mylimasis už tėvynę galvą ten padėjo.

Likusi mergelė rauda, kad jai niekas neužmaus aukso žiedo ant baltų rankelių.

Daina gal kiek pesimistiška, bet ji mėgstama dėl savo gražių plastinių vaizdų ir dėl savo traagiško žmogaus likimo — išėjo į turtingus miestus ir nebegrižo, o mergelė verkia.

Apie kryžiuočius konkrečiai kalba ir eilėraštyje — *Milžinų kapai* (Kur lygūs laukai...). Čia kryžiuočiai ir jų svečiai į vaišes per Lietuvą

Maironio namai
Kaune Rotušės aikštėje.

traukia. Jų sustabdyti per Nemuną kelias lietuvių pulkai. Ir jie užgriūva kryžiuočius. Ir čia žuvusieji įjungiami į milžinų gretas.

Eilėraštis turi labai sklandžią ir skambią formą. Paverstas daina, jis irgi labai gražiai skamba. Jis buvo dainuojamas visoje Lietuvos kariuomenėje. Yra išlikęs garsinis įrašas, kaip jį dainuoja Karo mokykla. Taip pat dainuojamas ir solo su orkestro palyda.

Ir čia iškyla tokie plastiški vaizdai — lietuvių barzdočiai dūmoja, galanda kirvius, kalavijus aštrius... Šios eilutės įkvėpė dail. Adomą Varną sukurti freską Raseinių gimnazijai.

Kryžiuočiai ir Vytautas prisimenama ir eilėraštyje Kur bėga Šešupė:

*Čia Vytautas didis garsiai viešpatavo,
Ties Žalgiriu mušė kryžiuočius piktus,
Čia bočiai už laisvę tiek amžių kariavo,
Čia mūsų tėvynė ir buvo ir bus.
Čia kur Vytautas Didysis mus ir Vilnių gynė,
Bus per amžius kaip ir buvus Lietuvos tėvynė.*

Čia pagaunančiai supinta praeitis su dabartimi — Vytautas, sumušti kryžiuočiai, bočiai už laisvę kariauja. Ir mum reikia kariauti, kad Lietuva būtų laisva. Ir tos eilutės įkvėpė savanorius sujungti praeitį su dabartimi — ir kovoti dėl Lietuvos laisvės.

Dar labiau visus palietė eilėraštis Pirmyn į kovą:

*Pirmyn į kovą už tėvynę,
Už brangią žemę Lietuvos!
Garbė tėvam, kurie ją gynė,
Ir kas už ateitį kovos!
Pastiprink, didis Dieve, mus
Atremti priešo puolimus!*

Čia pagaunančiais šūkais kviečia į kovą už tėvynę, jos praeitį, garsų vardą. Konkrečiai nesuminėtas joks Lietuvos priešas, bet eilėraštis juk galėjo uždegti Nepriklausomybės karų dalyvius, uždegti ir sujungti visus bendrai kovai.

Maironis sulaukė ir nepriklausomos Lietuvos. Štai tos nepriklausomybės pradžioje lenkai užpuolė Vilnių. Poetas rašo:

*Pavojų motina — tėvynė;
Ateina audra iš pietų!
Tai lenkas, išgama tautų,
Mum neša pančius ir žudynę,
Dvarų ieškodams prarastų.*

Poetas šaukia:

*Gana lietuviškos kantrybės!
Ginkluota kelkis, Lietuva! . .*

*.....
Petys į petį už tėvynę!*

Daugeliu savo eilėraščių Maironis jaudino lietuvių, stiprino jų, nurodė jam ateities kelius, davė net veiklos programą, šiuose eilėraščiuose, palietęs karį, iškelė heroizmą, didvyriškumą ir karį įrašė greta senovės milžinų. □

LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKŠTYSTĖS LAIKAIS

LIETUVIŲ KALBOS VARTOJIMAS LIETUVOJE

JONAS ŠVOBA

(Pradžia KARIO 5 Nr.)

Medininkų vyskupijos kapitula, Vilniaus vyskupas Protasevičius, Lietuvos luomai, konvertitas Radvila Našlaitėlis ir Vilniaus Jėzuitai rėmė Vilniaus prelado lietuvio kunigaikščio Merkelio kandidatūrą.

Merkelis Giedraitis gimė 1536 m. Jo tėvas Matas Giedraitis buvo Kernavės ir Maišiogalos vietininku, Giedraičių srities vėliavininku, Vilniaus vietininku, rūmų maršalka. Jam dėdė buvo užrašęs dvarą Vilniuje. Buvo vedęs kunigaikštę Oną Krošinskaitę, kurios giminė save kildino iš Vygando Kęstutaičio. Ji buvo Merkelio Giedraičio motina (L.E. VII t., p. 214). Iš jos ir Merkelis Giedraitis paveldėjo kunigaikščio titulą. Keliolikos metų laikotarpyje Merkelis Giedraitis studijavo keturiuose Vokietijos protestantiškuose universitetuose, ir visą dešimtį metų buvo lavinamas dvaro mokytojų, jų tarpe žinomo lietuvio Jurgio Zablockio. 1571 m. M. Giedraitis tapo kunigu, o jau 1572 m. buvo įvestas į Vilniaus vyskupo Protasevičiaus kapitulą prelatu, kuriam buvo pavesta bažnyntinių turtų ir liturginių dalykų priežiūra.

Henrikui Valois pabėgus atgal į Prancūziją, valdovo Medininkų vyskupo nominacija užkliuvo ir varžybos užtruko. Lietuviai kratėsi lenko Voroneckio, reikėjo už Giedraitį toliau kovoti. Medininkai vakavo iki 1575 metų galo. Karalius anksčiau buvo žadėjęs nominaciją Voroneckiui. Pabėgus karaliui Henrikui, Voroneckis tikėjosi gauti nominaciją iš būsimo Lenkijos karaliaus. Tačiau Giedraitis, remiamas visų lietuvių, užbėgo konkurentui už akių. 1575 m. balandžio gale Giedraitis nuskubėjo į Paryžių ir gavo iš Henriko Valois, kuris dabar skaitėsi Lietuvos didžiuoju kunigaikščiu ir Lenkijos karalium, formalią nominaciją. Tačiau lietuviams dar reikėjo pakovoti už Giedraitį. Lietuvių stipriausias motyvas buvo už Giedraitį, kad jis moka lietuviškai. Penkiuose Varnių kapitulos raštuose, kurie nuėjo į Romą, vis buvo pabrėžiama faktas, kad Giedraitis sklandžiai moka gimtąją žemaičių kalbą, reikalingą sielovadai. Bet Giedraitis nepatinka tiems, kurie nemoka žemaičių kalbos. Su stipriais įrodymais, kad Giedraitis moka lietuviškai, Romon ėjo taip pat

Vilniaus vyskupo ir Vilniaus Jėzuitų prašymai. O kovoje prieš protestantizmą buvo paaiškėjęs reikalingumas mokėti žmonių kalbą. 1575 metais Lietuvos luomų suvažiavimas atmetė Voroneckio, kaip lenko, kandidatūrą į Medininkų vyskupus ir pasisakė už lietuvių Kunigaikštį Merkeli Giedraitį. Čia pasireiškė ir Lietuvos kunigaikštystės nepriklausomybės partija, nepatenkintų Liublino unija. Tos partijos eilėse pastebimas ir kunigaikštis Merkelis Giedraitis.³⁹ Bet daug lėmė kovoje už Giedraičio, kaip lietuvio, kandidatūrą katalikybėn grįžusių Radvilų ir Vilniaus Jėzuitų pastangos. Užsitęsęs varžyboms dėl Medininkų vyskupo vietos, popiežius Grigalius, nenorėdamas ilgiau belaikyti Medininkų be vyskupo ir paveiktas lietuvių pastangų ir įtikinimų, Uchanskio ir Laureo dideliu nusivylimui, 1576 m. sausio 26 d. Medininkų vyskupu paskyrė lietuvių kunigaikštį Merkeli Giedraitį. Ši lietuvių kova už Žemaičių vyskupo vietą rodo, kaip lenkai veržėsi į Lietuvos bažnyčias vien dėl savo asmeniškios naudos.

Vyskupu M. Giedraičiu papildome įrodymus, kad Lietuvos bajorai ir didikai dar ir XVI amžiaus gale kalbėjo lietuviškai. Kunigaikščio Merkelio Giedraičio lietuvių kalba turėjo būti jo gimtoji namų kalba, nes ir jo namų mokytojas buvo lietuvis Jurgis Zablockis. Jo laikais lietuviai kaip įmanydami gynėsi nuo lenkų veržimosi į Lietuvos bažnyčias ir bendrai Lietuvon.⁴⁰

Vysk. Merkelis Giedraitis rado Žemaičių vyskupiją apleistą, ypač trūko kunigų, mokančių žmonių kalbą. Jų paruošimas vyskupo M. Giedraičio buvo pirmasis rūpestis. Pradžioje pats mokė kandidatus Alsėdžiuose, o katedros mokykloje Varniuose buvo teikiamas pradžios mokslas. Vysk. M. Giedraitis išlaikė savo lėšomis 12 klierikų Vilniuje. Jis išaugino visą eilę aktyviųjų talkininkų: lietuviškais pamokslais išgarsėjęs vysk. M. Geiša, pavyskupį Kazakevičių. Giedraičio bendradarbiais ar jo paties paruoštais sielovados darbininkais buvo jo ar jo įpėdinių kapitulos nariai: Jonas Visemirskis, Mikalojus Daukša, Mikalojus Pavietra, Matas Babinauskas, Kristupas Dirvoniškis, Juozapas Gardiškis, Petras Petkūnas.

Visą kunigaikščio vyskupo Merkelio Giedraičio veiklą charakterizuoja lietuviškoji linija, pradadant nuo jo varžybų laimėjimo, kadangi jis mokėjo lietuviškai. Giedraitis brangino lietuvių kalbos mokėjimą. Jo lietuviški pamokslai ir apaštalavimas žmonių kalba, jo lėšomis išleistos lietuviškos knygos, jo kova už Lietuvos valstybingumą kėlė naują lietuvišką dvasią, skatino lietuvių patriotizmą. Jo lietuviškos veiklos palaikytojai ir tęsėjai buvo Mikalojus Daukša, M. Pacas, Geiša ir kiti.⁴¹

Prof. Augustinas Voldemaras apie kunigaikštį vysk. Merkelį Giedraitį rašo: "Lietuviško patriotizmo apleista mintis, kad liaudies švietimas tik tuomet gali sėkmingai vystytis, kuomet yra tautiniai švietėjai, buvo įsitikinta žemaičių vyskupo kunigaikščio Merkelio Giedraičio. Apie tautiškai kultūrinę kunigaikščio politiką žinome dėka kanau-ninko Mikalojaus Daukšos.⁴² "Iš visų Daukšos nurodytų pavyzdžių matome, kad kalbos sąvokoje jis suprato visą intelektualinį tautos gyvenimą, kiek jis pasireiškia literatūroje. Tokiu būdu priemonė surasta: reikia sukurti tautinę literatūrą.⁴³ Be to, vyskupas kunigaikštis M. Giedraitis suprato, kad neužtenka įkalbinėjimų palaikyti nykstantį tautinį susipratimą viršūnėse. Jis suprato, kad vienišė priemonė pažadinti tautinį susipratimą yra tautos ir krašto istorija. Jai parašyti jis surado Strykovskį, kuris tą uždavinį geriau ar blogiau galėjo atlikti.⁴⁴ Strykovskio kronika buvo atspausdinta 1582 m. Visas leidinys buvo greitai išparduotas. Tai rodo, kad vyskupas kunigaikštis M. Giedraitis gerai suprato ano meto Lietuvai būtiną reikalingumą savos gimtosios istorijos.⁴⁵

Lietuviai turėjo pakelti sunkią kovą prieš lenkų kandidatą į Medininkų vyskupus, kol gavo karaliaus nominaciją ir popiežiaus paskyrimą lietuviui kunigaikščiui M. Giedraičiui. O 1591 m. Vilniaus vyskupui Jurgiui Radvilai išsikėlus į Lenkiją Krokuvos vyskupu, lietuviai labai sunkiai apsigynė nuo lenko vyskupo į Vilniaus vyskupiją. Ta kova užtruko beveik dešimt metų. Karalius Zigmantas Vaza buvo užsispyręs, lenkų remiamas, įsodinti į Vilniaus vyskupo sostą lenką, Lucko vyskupą Bernardą Maciejowskį, už tai, kad lietuvis vyskupas Jurgis Radvila gavo Lenkijoje Krokuvos vyskupo sostą. Toks sutikimas keistis vyskupais, kurie turėjo nemažos reikšmės ir valstybės reikaluose, būtų buvęs jau konkretus 1569 m. Liublino unijos vykdymas — sulieti Lietuvą ir Lenkiją į vieną tautą ir vieną valstybę, ko lenkai labiausiai norėjo, o lietuviai, gelbėdami savo valstybės nepriklausomybę, tokio galutinio suliedinimo su Lenkija labiausiai bijojo. Zigmantas Vaza, kaip Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikš-

tis, turėjo teisę nominuoti kandidatą į Vilniaus vyskupus ir buvo griežtai užsispyręs lenką Maciejowskį įsodinti į Vilniaus vyskupo sostą, bet karalius negalėjo nominacijos rašto padaryti ir išsiųsti popiežiui be Lietuvos kanclerio antspaudo. Lietuvos didžiosios kunigaikštystės antspaudą turėjo jos kancleris Leonas Sapiega, kuris, gindamas Lietuvos nepriklausomybę nuo Lenkijos ir lenkų užmačių, griežtai atsisakė dėti Lietuvos antspaudo prie karaliaus lenko nominacijos rašto į Vilniaus vyskupo vietą. Kaip karalius buvo griežtai užsispyręs lenką įsodinti Vilniaus vyskupu, nemažiau griežtai buvo nusistatę kancleris Leonas Sapiega, Vilniaus kapitula ir visa Lietuva neįsileisti lenko Vilniaus vyskupu. Lietuviai gynė 1588 metų Lietuvos statuto nuostatą, kuriuo buvo draudžiama užimti Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje užsieniečiams bet kokias dvasininkų ar pasauliečių tarnybines vietas. To Statuto nuostatais Lietuva gynėsi nuo lenkų veržimosi Lietuvos. 1593 m. Lietuvos bajorai susirinkę į jų seimą apgailestavo, kad taip ilgai yra neužimta Vilniaus vyskupo katedra. Jie įgaliojo išrinktus Lietuvos atstovus į bendrą su lenkais seimą prašyti karalių, kad Vilniaus vyskupu nominuotų lietuvių tautos žmogų. Jei karalius nominuotų lenką, tai Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė jo nepriims ir neleis jam valdyti Vilniaus vyskupystės.

Lenkas B. Maciejowskis veržte veržėsi į Vilniaus turtingą ir pelningą vyskupystę. Tikėdamasis, kad greitai bus karaliaus nominuotas, B. Maciejowskis kažkokiu pretekstu 1593 m. paprašė Vilniaus kapitulą jam iš vakuojančios Vilniaus katedros pajamų paskolinti 10,000 auksinų. Tačiau Vilniaus kapitula jam tų pinigų nedavė ir parašė motyvuotą raštą Romai. Kapitulos poziciją palaikė ir Vyriausias Lietuvos Tribunolas, ragindamas išlaikyti nepaliestas vyskupystės pajamas būsimam lietuviui vyskupui. Maciejowskis skundėsi karaliui ir popiežiui. Pop. Klemensas VIII įsakė Vilniaus kapitulai, grąšindamas ekskomunikos bausme, išmokėti lenkui Maciejowskiui 10,000 auksinų. Su didele širdgėla Vilniaus kapitula tam įžūliam lenkų vyskupui Maciejowskiui iš Vilniaus vyskupystės pajamų, tai yra Lietuvos pinigų, turėjo išmokėti tą 10,000 auksinų. Aišku, kad tas dar labiau paskatino kovą prieš tokį akiplėšikišką vyskupą, besiveržiantį į Vilniaus vyskupo sostą. Lietuvos bajorai, siūsdami išrinktus atstovus į seimus, įgaliodavo juos vis reikalauti, kad karalius nominuotų lietuvių, ne lenką, Vilniaus vyskupu, o jei karalius lietuvių reikalavimo nepatenkins, tai dar pradžioje seimo apleisti seimą.

1592 m. popiežius Klemensas VIII paskyrė

nuncijum į Lenkiją Malaspiną Germaniko. Jis 1594 metais atsiuntė į Vilnių bažnytinį vizitatorių A. Komulėjų, kuris stengėsi išspręsti ginčą tarp Vilniaus kapitulos ir B. Maciejowskio, bet jam nepavyko laimėti. Tačiau jo vizitacija Lietuvos bažnyčiai ir lietuvių bylai su Maciejowskiu buvo naudinga. Vizitatorius Aleksandras Komulėjus 1595 m. gruodžio 22 d. pranešime atkreipė dėmesį į apverktiną Lietuvos bažnyčios padėtį. Jis nurodė, kad Lietuvos bažnyčia todėl taip puolusi, kad kunigai ar visai apleidžia parapijas, ar, nemokėdami lietuviškai, yra visiškai nenaudingi žmonės, nemokantiems lenkiškai. Tai buvo labai svarbus toks pranešimas lietuviams byloje prieš lenką kandidatą į Vilniaus vyskupus, nes išto plaukia aiški išvada, kad lenkas vyskupas pats nemokąs lietuviškai ir apsisitais lenkais kunigais, nekalbančiais lietuviškai, kurie bus visiškai nenaudingi Lietuvos bažnyčiai ir jos kovai prieš protestantizmą. Lenkas vyskupas ir jo lenkai kunigai bus visiškai svetimi lietuviams ir nesupras jų reikalų.

Galų gale už lietuvių reikalavimą pasisakė ir nuncijus G. Malaspinga, savo nusistatymą pakeitė ir Gniezno arkivyskupas. 1598 m. savo reliacijoje Apaštališkajam Sostui ir nuncijus G. Malaspinga aprašė sunkią Vilniaus vyskupystės padėtį. Toks ir vizitatoriaus aliarmuojantis pranešimas negalėjo nepaveikti ir Romos. Be to, taip pat ir Lietuvos didikų, ypač Leono Sapiegos, kuris buvo asmeniškai pažįstamas su popiežium Klemensu VIII ir jo laikomas ištikimu Bažnyčios žmogumi, sugebėjimas betarpiškai veikti Romą padėjo laimėti lietuviams bylą.

Nežiūrint pasikeitusių aplinkybių lietuvių naujai, Zigmantas Vaza 1597 m. birželyje paskelbė B. Maciejowskio nominaciją į Vilniaus vyskupus, tuo laužydamas jo paties patvirtintą 1588 Lietuvos Statutą, kuriuo draudžiama svetimšaliams Lietuvoje dvasininkų vietos. Vilniaus kapitula nutarė tos karaliaus nominacijos nepripažinti, apie tai pranešė karaliui ir informavo nuncijų Malaspingą. Nuncijus popiežiaus vardu uždraudė Maciejowskiui važiuoti į Vilnių. Galų gale ta byla pati išsisprendė. 1600 m. sausio 21 d. Krokuvos vyskupas kardinolas Jurgis Radvila mirė, ir liko Krokuvos vyskupo laisva vieta lenkui B. Maciejowskiui. Vilniaus vyskupu buvo paskirtas lietuvis Benediktas Vaina.

Iš tos lietuvių ilgos bylos su karaliumi dėl Maciejowskio matyti, kaip visi Lietuvos luomai buvo vieningi ir jautrūs ginti Lietuvos nepriklausomybę nuo lenkų. Tačiau čia nieko neminima, kad tai daroma dėl lietuvių kalbos, kaip kad

buvo kunigaikščio M. Giedraičio atveju. Tik buvo reikalaujama, kad Vilniaus vyskupas būtų lietuvis ar lietuvių tautos, tik ne lenkas. Kad turėjo reikšmės lietuvių kalba ir šioje byloje, randame popiežiaus vizitatoriaus A. Komulėjaus 1595 m. gruodžio 22 dienos pranešime, kuriame jis atkreipia savo dėmesį, kad tik dėl Lietuvos dvasininkų nemokėjimo lietuvių kalbos yra visiškai pašliję katalikų bažnyčios reikalai.⁴⁷

Iš viso to matyti, kad Lietuvoje lietuvių kalba buvo visuotinai naudojama ir visiems ir visur reikalinga ir XVI amžiaus gale. Lietuvių šnekamosios kalbos mokėjimas buvo reikalingas Lietuvos dvasininkams žmonėse platinti ir palaikyti katalikų tikėjimą ir bajorams teismuose bei sričių vietininkų ar seniūnų įstaigose, kur nerandama jokių vertėjų.

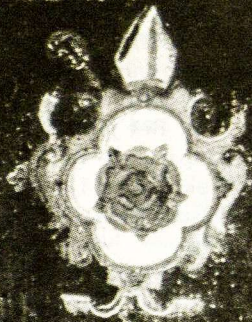
Mikalojus Pacas (1570-1624) tapęs Žemaičių vyskupu buvo vyskupo M. Giedraičio darbų tęsėjas Žemaičiuose, garsus pamokslininkas, kalbėjo lietuviškai. Būdamas Vilniaus akademijos studentu, lankantis karaliui Zigmantui Vazai Vilniuje, jis parašė karaliui Zigmantui lietuviškai hegzametrų eiliuotą panegiriką, kuri išliko atspausdinta 1589 m. kitų panegirikų tarpe. Mikalojus Pacas priklausė senai lietuvių bajorų ir didikų Pacų giminei. Jis pats užrašė Jėzuitams net tris savo dvarus. Reiškia, kad jis buvo vienas iš stambiųjų Lietuvos bajorų ir kalbėjo ir net rašė lietuviškai.⁴⁸ Paco pavyzdys rodo, kad ir XVII amžiaus pradžioje Lietuvos bajorams bei didikams lietuvių kalba nebuvo svetima, nes ji buvo reikalinga bažnyčiose ir visur kitur. Juk tai buvo plačios Lietuvos žmonių lietuvių kalba.

Žemaičio vyskupo Merkelio Giedraičio buvo rūpestis sukurti lietuvių tautinę literatūrą ir atgavinti tautos susipratimą. Prof. Aug. Voldemaras tuo klausimu rašo: "Pasiremiant tuo, kad darbas, kuriam visai atsidavė vyskupas Giedraitis ir kurio pasisekimu jis tikėjo, netrukus po jo mirties nutilo, galima padaryti išvadą, kad jis buvo vienišas. Žlugus bandymui sukurti literatūrą lietuvių kalba, klausimas apie lietuvių bajorijos galutiną sulenkėjimą nuo viršūnių iki apačios buvo išspręstas".⁴⁹ Toliau prof. A. Voldemaras aiškina: "Tačiau nereikia manyti, kad dėl to bajorija buvo galutinai nutautinta, arba iš jos susidarė kažkoks neaiškus tipas, ištižęs, miglotas, nustojęs būdingų

Nežinomas XVI a. Tapytojas. Žemaičių vyskupo Merkelio Giedraičio (1536 - 1609) portretas. drb., al., 108 x 78. Vilniaus Dailės Muziejus.

ELECTOR GREGORIO D. G. EPS SARDINIAE
ANNO AETATIS SVAE 48
M. D. LXXXV.

bruožų. Ji tikrumoje nenustojė būti lietuviška, tik jau kita prasme. Dingus šiam tautybės pažymiui lietuviškumo sąvoka nepaprastai išsiplėtė ir pasidarė sąvoka apibrėžiančia priklausymą Lietuvos valstybei. Todėl, tautinį patriotizmą pakeisdamas, atsiranda valstybinis. Tačiau savo lenkiška kalba ir gyvenimo būdu lietuvių bajorija ir toliau jaučiasi skirtinga nuo lenkų.⁵⁰ Tai patvirtina ir vienas iš pirmaujančių Lietuvos didikų Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis 1577 metais lenkiškai rašytame laiške savo broliui Jurgiui Radvilai, tuomet Vilniaus vyskupui koadjutoriumi, įsakingai pabrėždamas: "Jūsų Malonybe, esate lietuvis, ne lenkas. Laikykitis, Jūsų Malonybe, savo tautos, to neslėpdamas. Lenkai supranta, kad negali jos paglemžti, todėl stengiasi visokiais būdais jai pakenkti". "Tačiau toks pasisakymas aiškiai liudija, kad ir tie didikai, kuriems gal labiau negu kitiems grėsi nutautinimo pavojus, anuo metu dar jautėsi lietuviai", sako Paulius Rabikauskas. Dėl pačios lietuvių kalbos prof. Aug. Voldemaras pabrėžia: "... dar XVII š. lietuvių aristokratija kalbėjo daug geriau lietuviškai negu lenkiškai".⁵¹

Nors nuo Jogailos išvykimo į Lenkiją lietuviai turėjo santykiauti su lenkais, bet skirtumo tarp lietuvių ir lenkų ir šimtmečiai neišdildė, nes ir siekiai abiejų buvo skirtingi. Lietuvos didikai stengėsi išlaikyti Lietuvos valstybinę nepriklausomybę nuo Lenkijos, o lenkai vis ieškojo būdų, kaip Lietuvą priversti vis daugiau pasiduoti Lenkijos įtakon. Sunkesniems laikams atėjus Lietuvai, lenkai ryžosi priversti Lietuvą sudaryti su Lenkija uniją, kuri Lietuvą sulietų su Lenkija į vieną valstybę. Vienų ir kitų pasisakymai parodo ir esamų skirtingumus. 1564 m. pasirodė lenkų publicisto Stanislovo Orzechowskio knyga, vardu Quincunx. St. Orzechowskis savo aštriai plunksna skaudžiai sujaudino lietuvius savo tokiais palyginimais, kad lietuvis net kilmingasis negalys prilygti žemiausiam lenkui, kartu siūlydamas lietuviams kunigaikštį pakeisti į karalių ir tuo pačiu nelaisvę į laisvę, gėdą į garbę, kvailumą į išmintį ir taip toliau. Esą tik pilnai susijungusi Lietuva su Lenkija galėsianti džiaugtis visomis laisvėmis, kurias turi lenkas. Tai buvo aštrus paniekimas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės ir lietuvių. Sugretinimas su Turkija lietuviams taip pat buvo nemažesnis užgavimas.⁵²

Į tokius lenkų publicisto įžeidžiančius svaičiojimus lietuviai negalėjo nereaguoti. Tuojau pasirodė knygutė "Razmowa Polaka z Litwinem" (Lenko pasikalbėjimas su lietuviu). Manoma, kad šią knygutę parašė Vilniaus vaitas Augustas Rotundas, paskatintas Mikalojaus Radvilos Juodojo.

Prof. Augustinas Voldemaras apie lietuvių atsakymą lenkui aiškina taip: "Toje knygelėje įdomiausia ne pats paneigimas, nes sugriauti fantastišką Orzechowskio teoriją buvo lengva, bet lietuvių pažiūros apie jiems siūlomas lenkiškas laisves ir apie pačią uniją. Autorius stiprios monarchinės valdžios šalininkas ir jau todėl turi būti Lenkijos politinės santvarkos priešininkas. Bet jo neigiama nuomonė apie lenkų laisves paremta ne tiek teoretiškai samprotavimais, kiek laisvių Lenkijoje naudojimo stebėjimu. Jo šviesus protas ryškiai mato, kad ten viešpatuoja ne laisvė, bet tikriausiai anarchija, kurios dėka pati valstybė subyra. Jeigu būtų stipri monarchinė valdžia, valstybės sienos būtų tikrai ginamos. Kai tuo tarpu, valstybės gelbėjimas laikomas prievartos darbu, nurodo autorius toliau, lenkai atiduoda pirmenybę savo žmonų ir dukrų puošimui, bičiulių vaišinimui. Jeigu lenkai nori patraukti lietuvius, jie turi parodyti ką nors geresnio, nes autoriaus žodžiais tariant, skęstantis tol nepaleidžia lentos, kol nepamatys ko nors patikimesnio. Taigi, lietuviai ne tik nejučia nėra mažiausio patraukimo Orzechowskio aprašytoms laisvėms, bet atvirkščiai — jų bijo. Autorius, net nujaučia, kad ir Lenkijai tos laisvės neatneš naudos. Nejausdami patraukimo toms laisvėms lietuviai sudaro uniją, bet tik būtino reikalo verčiami. Lietuvos padėtį kalbamu laikotarpiu taip apibūdina: užgrobęs beveik pusę Lietuvos Ivanas Žiaurusis sėdi ant jos gerklės ir smaigia, o lenkai traukia už kojų savo pusėn. Todėl, pastebėję autorius, susijungdami "jūs mus ne išskirstysite, bet į gabalus sudraskysite".⁵³

Dr. Jonas Puzinas galvoja, kad anksčiau Lietuvos didikai kalbėję lietuviškai, tik ta padėtis pasikeitusi po 1569 metų Liublino unijos sudarymo.⁵⁴ Tiesa, kad po Liublino unijos lietuviai turėdavo važiuoti reguliariai į bendrus su lenkais seimus, bendradarbiavimas su lenkais lietuvių suintensyvėjo, lietuviams atsirado reikalas labiau pramokti lenkiškai. Tačiau, kaip matėme, lietuviai ir po Liublino unijos gynė savo valstybines teises nuo lenkų, ir be lietuvių kalbos nebuvo galima išsiversti ir bajorams. Lietuvoje daugumos šnekamoji kalba pasiliko lietuvių kalba ir po Liublino unijos, todėl ji buvo reikalinga bažnyčiose, teismuose ir kitose valdančiųjų įstaigose. Todėl, kaip atrodo, kad ir Lietuvos bajorija ir po Liublino unijos negalėjo išsiversti be lietuvių kalbos. Dr. Konstantinas Avižonis, rašydamas apie lietuvių ir lenkų santykius Vazų laikais (1588-1668) aiškina: "Lietuvių kalba vis labiau buvo skriaudžiama, tremiama į baudžiauninkų kaimą, į užkampį. Tačiau lietuvių kalbos vartojimas toli gražu nesi-

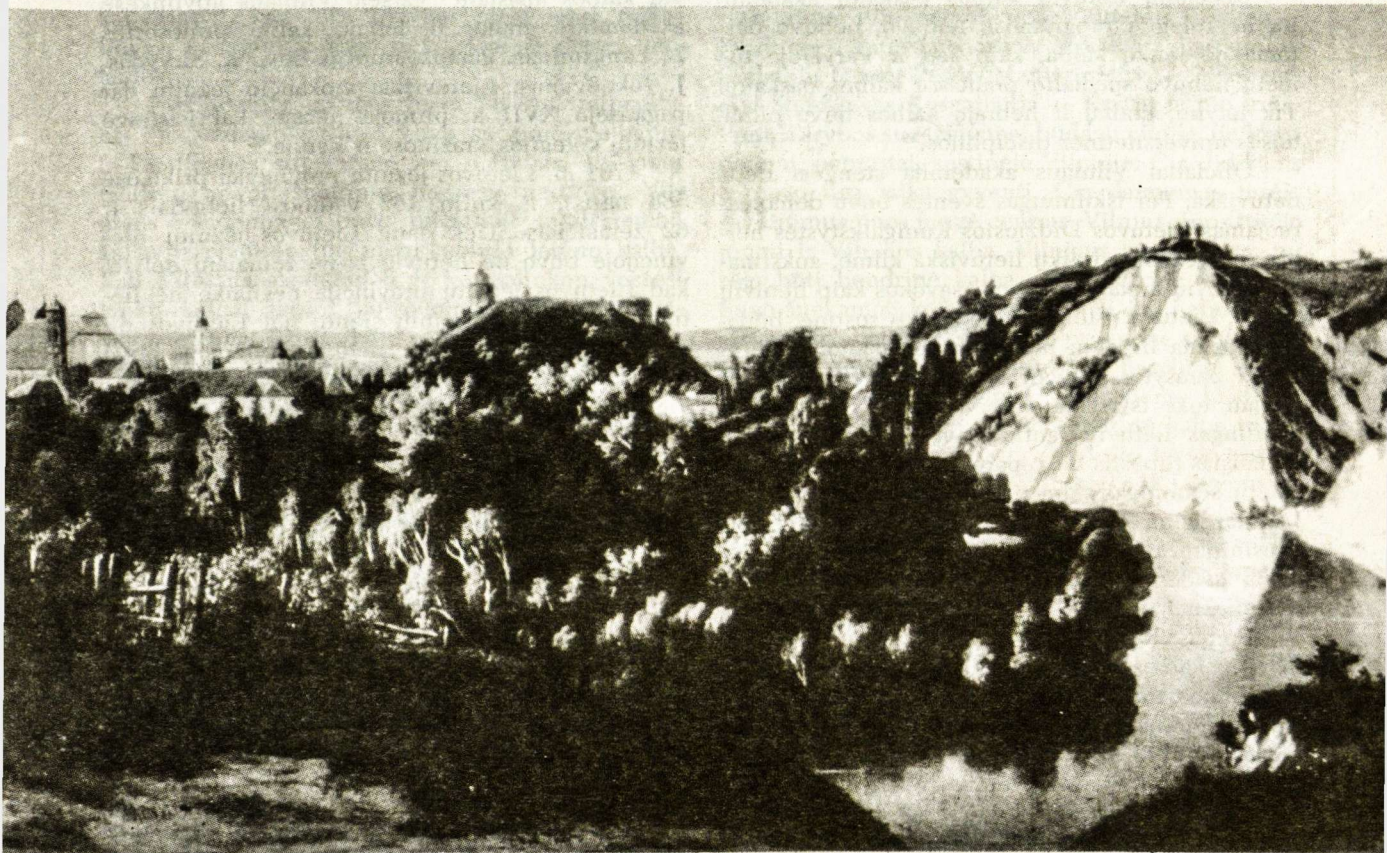
baigė vien valstiečiais. Ji buvo vartojama ne vien tik kaime. Dar XVII amžiuje lietuvių kalba buvo aptinkama taip pat ir bajorų dvaruose. 1599 m. savo lietuviškame lenko Vuiko Postilės vertimo prakalboje Mikalojus Daukša, nors lenkiškai, prabilo į lietuvius bajorus, ragindamas juos neišsižadėti gimtosios savo tėvų lietuvių kalbos. Toje prakalboje jis pareiškė, kad nors retas ypačiai iš didikų, nemoka lenkiškai, bet, jo nuomone, didesnė dalis esanti tokių, kurie lenkiškai arba visai nemoka, arba mažai tesupranta.”⁵⁵

Kanauninkas Mikalojus Daukša liudija apie kalbančių lietuviškai bajorų buvimą XVI ir XVII amžių sąvartoje. Be to, tai paremia ir kiti pavyzdžiai. To meto laikytini didikai kalbėjo lietuviškai: kunigaikštis vyskupas Merkelis Giedraitis, vyskupas Mikalojus Pacas, apie kuriuos anksčiau kalbėjome. Dr. K. Avižonis irgi rašo: “Pagaliau jau pats tas faktas, kad XVI-XVII amžiuje į lietuvių kalbą buvo verčiamos postilės, kalvinų bei kitų reformacijos srovių atstovų ir katalikų lei-

džiami ir spausdinami katekizmai, giesmynai bei verčiamas šventas raštas, kad Sirvydas parašė lenkiškai, lotyniškai, lietuvišką žodyną, susilaukusių net kelių laidų, visa tai rodo, jog buvo ir inteligentų, skaitančių lietuviškas knygas, nes valstiečių, mokančių skaityti, anais laikais nedaug tegalėjo būti. Nors ta visa religine literatūra naudojosi įvairių tikybų dvasininkai, bet tie raštai buvo skiriami ir bajorams. Nėra abejonės, kad ir bajorai juos skaitė, nes kitaip jie nebūtų išlikę senų dvarų bibliotekose, ypač Žemaičiuose”.⁵⁶

Jau apie vidurį XVIII amžiaus, jau gerokai laiko praėjus po Liublino unijos, bendrojo lietuvių su lenkais sugyvenimo laikotarpyje, 1745 metais Mažosios Lietuvos kalbininkas Pilypas Rūgys (Pilypas Ruigis, L.E. XXVI t., p. 95) rašė, kad dar prieš 50 metų, tai yra apie patį galą XVII amžiaus, buvę daug bajorų, kurie tik lietuviškai tekalbėjo; taip pat ir Kauno miesto kilnios moterys ne kitaip kaip tik lietuviškai su ypatingu mandagumu tarp savęs šnekėjusios.

Juozapas Marševskis, Vilnius — Bernardinų sodas 1868 m.

Esą Rūgio laikais vienas Kauno burmistras net lietuviškai dainas rašęs.⁵⁷

Liudvikas Jucevičius savo atsiminimuose pirmoje XIX-tojo amžiaus pusėje pastebi apie Žemaičių bajorus, kad daugelis jų lenkiškai nemo-kėjo. Iš tikrųjų, jei nebūtų buvę lietuviškai kalbančių bajorų, nebūtų prasidėjęs ir garsusis XIX-tojo amžiaus pradžioje Žemaičių bajorų tautinis lietuvių sąjūdis.⁵⁸

LIETUVIŲ KALBA VILNIAUS AKADEMIJOJE

Kovai su protestantizmu Vilniaus vyskupas Protasevičius 1569 m. parsikvietė į Lietuvą jėzuitus. Kaip kitur, taip ir Lietuvoje pirmas jėzuitų darbas buvo steigti mokyklas. 1570 m. buvo jų įsteigta Vilniaus kolegija ir 1579 m. Vilniaus akademija, arba universitetas. Kaip visur kitur anuo metu, taip ir Lietuvoje jėzuitų įsteigtose kolegijose bei universitetuose dėstomoji kalba būdavo lotynų, todėl ir Lietuvoje jų kolegijose ir Vilniaus akademijoje buvo visą laiką dėstomi ir oficialioji kalba lotynų kalba, ne lenkų. Tuo metu lotynų kalba buvo mokslo kalba.

Specialių lietuvių kalbos paskaitų akademijos ar kolegijų programose nebuvo, nebuvo dėstoma nė lenkų kalba, kaip kad ir Paryžiuje tuo metu nebuvo specialių prancūzų kalbos paskaitų. Tik lotynų, graikų ir hebrajų kalbos buvo pilnateisės universitetinės disciplinos.⁵⁹

Oficialiai Vilniaus akademija stengėsi dėti lietuviška. Per iškilmingas šventes buvo demonstruojamas Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės herbas, pabrėžiama didikų lietuviška kilmė, aukštinama lietuvių tauta, vartojamos sąvokos kaip lietuvių gentis, Lietuva, Vilnius — Lietuvos sostinė, būdavo kalbama lietuvių tautos vardu, skaitoma lietuviškai parašytos panegirikos karaliui ir didikams. Tačiau toks išviršinis lietuviškumas buvo mažai naudingas lietuvių tautinei kultūrai. Akademijos vyriausias rūpestis buvo parengti dvasininkų, kurie galėtų sėkmingai skleisti katalikybę tarp lietuvių. Jėzuitai gerai suprato, kad tam reikalinga turėti dvasininkų, mokančių lietuviškai kalbėti. Lietuvių kalba akademijoje nebuvo dėstoma, todėl ji turėjo būti mokoma kitais būdais.⁶⁰

Vienas tokių būdų buvo jėzuitų novicijato lietuvių kalbos būrelis, vadinamas akademija. Tos akademijos turėjo Vilniaus akademijos rektoriaus skirtus globėjus, profesorius. Reiškia, kad tokie kalbos būreliai buvo pačios akademijos globjami, tai buvo papildymas akademijos reikalingų programų. Be to, randama įrodymų, kad be tų minėtų lietuvių kalbos būrelių-akademijų, veikiančių Vil-

niaus jėzuitų novicijato namuose prie Šv. Ignaco bažnyčios, dar toks lietuvių kalbos būrelis buvęs ir pačioje Vilniaus akademijoje. Pats jėzuitų mokyklų statutas numatė tokius lavinimosi būrelius ir duodavo pavadinimą "akademijos".⁶¹

Lietuvių kalba buvo vartojama ir žemesnėse kolegijos klasėse išmokti lotynų kalbai, verčiant lotyniškus tekstus į gimtąją kalbą. Jaunesniems jėzuitams, kurie toliau studijavo, buvo rekomenduojama kalbėti lietuviškai. Jie turėdavo atlikti lietuviškų pamokslų pratybas.

Atsikėlus į Vilnių jėzuitams, lietuvių jėzuitų ordino narių nebuvo. Atvykusieji jėzuitai turėjo pramokti ir lietuviškai. Tai padarė akademijoje profesoriavę portugalas E. Vega, vokietis P. Krimmeris, ispanas A. Arijas, lenkas J. Lapinskas. 1580 m. atsirado pirmųjų lietuvių pamokslininkų. Tai buvo jauni vilniečiai — Adomas Jokūbaitis, Jonas Grigoraitis, iš Kauno kilęs P. Bludacijus, žemaitis M. Gelminas, P. Pikelis ir kiti. Padaugėjo lietuvių pamokslininkų XVII a. pirmoje pusėje, suaktyvinus katalikiškąją veiklą. Lietuviškus pamokslus sakė ir pirmasis lietuvis akademijos rektorius J. Groževskis (1618-25 ir 1641-42). "Lietuvių kalbos apaštalu" garsėjo Vilniaus apylinkėse akademijos graikų ir lotynų kalbų profesorius Ž. Lauksminas. Pamokslininkas buvo K. Sirvydas, J. Juknevičius. Lietuviškai mokančių jėzuitų dar pagausėjo XVII a. pirmoje pusėje, kai įsisteigė jėzuitų kolegijos Kražiuose ir Kaune.⁶²

1761 m. Lietuvos jėzuitų provincijai priklausė 588 nariai, iš kurių 162 vadinosi lietuviais ir 62 žemaičiais. Tiek daug Lietuvos jėzuitų provincijoje buvo ne lietuvių ir ne žemaičių dėl to, kad Lietuvos jėzuitų provincija nesilaikė nė lietuvių gyvenamų tautinių sienų, nei Lietuvos didžiosios kunigaikštystės. Lietuvos provincija buvo sutverta Jėzuitų Ordino vyriausybės vadovaujantis kitais Ordino motyvais. Iš 162 pasivadinusių jėzuitų "lietuviais", tik 85 mokėjo lietuviškai, o iš 62 jėzuitų pasivadinusių žemaičiais, lietuviškai mokėjo 61. Be to, iš jėzuitų, nepasivadinusių nei lietuviais, nei žemaičiais, lietuviškai mokėjo 31. Tas rodo, kad ir ne lietuviai turėjo sąlygas išmokti lietuviškai. Tam galėjo pasitarnauti jėzuitų novicijato lietuvių kalbos būrelis, arba akademija, ir toks pat lietuvių kalbos būrelis, arba akademija, veikiantis pačioje Vilniaus akademijoje. Vadinas, iš Lietuvos provincijos jėzuitų 588 narių, 1761 metais lietuviškai mokėjo 177 jėzuitai, arba 30%.⁶³

Vilniaus akademijos, arba universiteto, rektorius skirdavo Jėzuitų Ordino vyriausybė. Nors daugumas rektorių būdavo svetimšaliai, kurie galėjo

ir nemokėti lietuviškai, nes akademijos oficialioji kalba buvo lotynų kalba, bet vis dėl to ir Jėzuitų ordino vyriausybė negalėjo neatsižvelgti ir į tai, kad akademija buvo Lietuvos ir Lietuvoje. Todėl nemaža dalis akademijos rektorių buvo paskirta lietuvių. Pirmame akademijos gyvavimo šimtmetyje iš 27 akademijos rektorių lietuviai buvo 8, o dar pridėjus mokantį lietuvių kalbą gudą P. Bokšą, tai bus 9 lietuviai iš 27. Gi antrame šimtmetyje iš 26 rektorių, lietuvių buvo 8.⁶⁴

Nors Vilniaus akademija buvo Lietuvos sosti-
nėje ir laikoma lietuvių tautos, neišvengiamai
reikėjo ir jėzuitams mokytis lietuvių kalbos, bet
ir lenkų kalba jau stipriai skverbėsi Lietuvos di-
duomenėn ir Vilniaus akademijon, kur lenkų kalba
buvo laikoma "gimtąja kalba". K. Sirvydo trijų
kalbų žodynas buvo lenkų, lotynų ir lietuvių.
Atrodytų, kad mokėdamas lenkų kalbą, žodyne
gali ieškoti lotyniško ir lietuviško atitinkamo žo-
džio, tas rodytų, kad akademijoje lenkų kalba
nebuvo podukra. Žinoma, negalėjo jėzuitai ir aka-
demija išsiversti ir be lietuvių kalbos, nes teko
paruošti lietuviškai kalbančių pamokslininkų ir tu-
rėti reikalo su studentais, tekalančiais lietuviš-
kai. Matyti, kad toks žodynas buvo labai reika-
lingas, nes greitai išėjo net kelios jo pataisomos
laidos.

Pats Jėzuitų ordinas buvo visiškai tarptauti-
nis. Jo uždavinys buvo kova su protestantizmu
ir katalikybės stiprinimas bei plėtimas. Jis jokių
tautinių ar prieštautinių interesų neturėjo. Vil-
niaus akademijoje buvo oficialioji ir dėstomoji
kalba tarptautinė tuo metu mokslo lotynų kalba.
Kad Vilniaus akademijon ir jos aplinkon veržėsi
lenkų kalba, tai, mano nuomone, buvo ne jė-
zuito ordino kaltė, bet pačių Lietuvos didikų
bei bajorų nevengimas lenkų kalbos ir lenkų
įtakos, o kartu ir lietuviško tautinio susipratimo
stoka. Katalikybės labai jėzuitų Vilniaus akademija
turėjo derintis prie Lietuvos sąlygų, turėjo ruošti
lietuvius pamokslininkus ir svetimtaučius mokytį
lietuvių kalbos, kad galėtų platinti lietuvių tarpe
katalikybę. O kartu buvo atkreiptas dėmesys ir į
pačią lietuvių kalbą. Buvo išleista K. Sirvydo
žodynas ir religinės lietuvių kalba knygos. Aka-
demijos aplinkoje išaugo ano meto lietuvių kalbos
mokovai, kaip K. Sirvydas ir kiti, kurių dar-
bais naudojosi ir vėlesnės kartos.

Atsižvelgiant į ano meto visas aplinkybes,
reikia pripažinti, kad Vilniaus akademija Lietuvai
buvo reikšminga. Pirmoje eilėje Vilniaus akademi-
joje galėjo išeiti aukštuosius mokslus nemaža
dalis Lietuvos bajorų ir net nebajorų jaunuome-

nės, kuri būtų buvusi nepajėgi vykti kitur į
tolimesnius užsienio universitetus. Be to, ji čia
galėjo eiti mokslus, apsupta lietuviškos aplinkos.
Tai lietuvių tautiniu atžvilgiu buvo gana svar-
bu. Vilniaus akademija negalėjo išvengti lietuvių
kalbos ir lietuviškos aplinkos. Iš viso to atrodo,
kad Vilniaus akademijos teigiamos reikšmės ir
lietuvių tautinei kultūrai paneigti negalima.

KOKIA GALĖJO BŪTI ANO METO LIETUVIŲ BENDRINĖ KALBA

Prieinant išvadų, kad lietuvių šnekamoji kalba
buvo vartojama ir negalėjo būti nevartojama Lietu-
voje jos visos valdžios įstaigose, teismuose, bažny-
čiose ir, bendrai, viešuose reikaluose, kadangi
daugumas įvairių luomų lietuvių nemokėjo kitų
kalbų, kaip tik savo prigimtą lietuvių kalbą. Raš-
tininkai galėjo rašyti senąja slavų rašto kalba ar lo-
tyniškai, bet gi reikėjo kalbėtis lietuviškai. Todėl
K. Jablonskis ir rašo: "Sričių tarmių negalėjo pa-
kakti, didėjant valstybės centralizacijai. Jau XV a.,
be tarmių, turėjo būti ir bendrinė kalba. Ne-
galima įsivaizduoti, kad suvažiavę 1492 m. į Ponų
Tarybos pasitarimus, apie kuriuos jau buvo kal-
bėta, Lietuvos didikai būtų kalbėjęsi kiekvienas
savo tarme: Vilniaus vyskupas Vaitiekus Taboras —
Merkinės (Turgelio) tarme, Mikalojus Radvila —
Kėdainių tarme, Petras Mantigirdaitis — Vijos tar-
me, Stanislavas Kęsgailaitis — Kražių tarme ir t.t.
Ponų Tarybos suvažiavimai būdavo nuolat, jie buvo
daromi, paprastai, sostinėje Vilniuje. Čia didikams
tekdavo ilgą laiką gyventi. Čia daugumas turėjo
savo rūmus; juos jungė centras, Vilnius. Juos turėjo
jungti ir Vilniaus kalba. Vilniaus tarmė jiems tu-
rėjo būti bendrinė kalba. Ta bendrinė kalba te-
buvo šnekamoji kalba, be rašto. Ji dar nebuvo nu-
sistovėjusi, bet vis dėlto buvo priemonė susikalbėti
įvairių tarmių žmonėms, buvo jų bendrinė kalba.
Kylant į viešąjį gyvenimą platesniems klodams,
valstybei centralizuojantis, bendrinė kalba turėjo
plisti tarp didesnio žmonių skaičiaus, turėjo turtėti.
Ji buvo vartojama ne tik Vilniuje". (K. Jablonskio
Liet. kultūra ir jos veikėjai. psl. 44).

Dar toliau K. Jablonskis aiškina: "Žemaičių
administracinis centras buvo Kražiai, bažnytinis —
Varniai, todėl Kražių ir Varnių tarmės turėjo iš-
kilti. Aukštaičiuose be Vilniaus, svarbus ekonomi-
nis centras buvo Kaunas, jo tarmė turėjo jungti
žmones, kurie turėjo Kaune nuolatinį reikalų.
Ir tos tarmės turėjo veikti naujai susidarančią
bendrines kalbos formą, bendrinę lietuvių raštų
kalbą" (K. Jabl. Liet. Kult. ir jos veikėjai., psl. 45).

Atrodo, K. Jablonskio išvedžiojimai, kad bend-
rinė lietuvių kalba susikalbėti Lietuvos įvairių

tarmių didikams galėjo būti pagrindu Vilniaus tarmė, yra įtikinanti. Iš Vilniaus, kaip Lietuvos sostinės ir centro, aišku, plito ir jo kalba. Dr. Antanas Salys, rašydamas apie bendrinę kalbą, duoda pavyzdį: "Prancūzijoje administracija iš Paryžiaus išnešiojo po provincijas karaliaus raštinės ir dvaro kalbą. Šita kalba prancūzams pasidarė pavyzdinė ne tik lytimis, žodynu, bet ir tartimi". (Ant. Salys. Raštai I. Bendrinė Kalba. Liet. Kat. Moksl. Akad. 1979 Roma. Psl. 122). Juk anuo metu ir Vilnius buvo Lietuvos, ne tik politinis bei administracinis centras, bet taip pat ir kultūrinis bei religinis centras, ypačiai įsikūrus Akademijai. Jos spaustuvėje buvo spausdinamos ir lietuviškos religinės knygos, jos aplinkoje buvo ruošiami lietuviški pamokslininkai. Nors Lietuvos raštinės kalba buvo nelietuvių, bet šnekamoji kalba buvo lietuvių, o taip pat neapsieita ir be lietuvių ir rašto kalbos. Lietuvių kalba jau buvo spausdinamos knygos, žodynai, gramatika tad turėjo būti ir lietuvių raštu kalba, kad daugumas galėtų ją suprasti.

Išnašos:

- 39 Prof. Aug. Vold. raštai, 177 psl.
- 40 L.E. VII t., 214-217 psl. ir Aug. Vold. raštai, 177 psl.
- 41 L.E. VII t. 277 psl.
- 42 Aug. Vold. raštai, 168 psl.
- 43 Ten pat, 171 psl.
- 44 Ten pat, 173 psl.
- 45 Ten pat, 176 psl.
- 46 L.E. XVII t., 22-24 psl.
- 47 Lietuviškoji Enciklopedija, Spaudos Fondo leid., Kaunas, 1937 m., V t., 747 psl. ir L.E., Bostono, IV t., 86 psl.
- 48 L.E. XXI t., 309-310 psl.
- 49 A. Voldemaro raštai, 178 psl.
- 50 Ten pat, 178-179 psl.
- 51 Aidai, 1979 m. lapkr. Nr. 9, Pauliaus Rabikausko straipsnis: "Lietuviškumo apraiškos Vilniaus Akademijoje", 378 psl. ir Voldemaro raštai, 209 psl.
- 52 L.E. XXI t., 216 psl. ir Vold. raštai, 179-180 psl.
- 53 Voldemaro raštai, 181-182 psl. ir L.E. XXVI t., 16 psl.
- 54 Tautinės minties keliu, ALTS-gos leidinys, Čikaga, 27 psl.
- 55 Konstantinas Avižonis. Rinktiniai raštai, I, Roma, 1975, 483 psl.
- 56 Ten pat, 483-484 psl.
- 57 Ten pat, 484 psl.
- 58 Ten pat, 484 psl.
- 59 Aidai, 1979 m. lapkričio Nr. 9, Pauliaus Rabikausko straipsnis "Lietuviškumo apraiškos Vilniaus Akademijoje", 388 psl.
- 60 Vilniaus Universiteto Istorija 1579-1803, Vilnius, 1976 m., 94 psl.
- 61 Vilniaus Universiteto Istorija, 94 psl. ir Aidai, 1979 m. Nr. 9, 388 psl.
- 62 Vilniaus Universiteto Istorija, 95-96 psl.
- 63 Aidai, 1979, Nr. 9, 387 psl.
- 63 Aidai, 1979 m. Nr. 9, 387 psl.
- 64 Ten pat, 382-383 psl.

Naudota literatūra:

1. Konstantinas Jablonskis. Istorija ir jos šaltiniai. Vil-

SUKILĖLIAMS

JONAS AISTIS

*J Ū S kritote kniūpsti ir kaip pakliuvo,
Gimtinės žemę kūnais dengdami —
Tai įsikūnijo šventa lietuvių
Svajonė, amžių amžiais nerami.*

*Ir jūsų kraujas sunkėsi į iščių,
Išleidusi gyveniman, kurs, gal
Gailėdamas kaip motina jaunysčių,
Šiandieną jus pasišaukė atgal.*

*Pasišaukė milžinkapiais dabintais,
Pasididžiuiot jaunyste ir svaja
Prieš tą, kursai panoro prirakinti
Siaubingame vergijos rūsyje.*

*Tebūnie jums lengva gimta žemelė,
Tebūnie amžių miegas jums saldus —
Į ateitį nutiesusieji kelią,
Išrašiusieji amžinus vardus . . .*

*Neverkit motinos, kapus apstoję,
Neliekit ašarų gailių nūnai —
Tėvynei mūsų auštantį rytojų
Atskleidusieji miega jūs sūnai.*

*Kiekvienąkart, kada brangiai tėvynei
Nelaimės ir skausmai širdy sugels,
Jie iš visų plačiųjų kapinynų
Visi kaip vienas žygiui prisikels,*

*Pakils ir eis, lyg vandenys ištvinę,
Ir sėms, ir griaus jie viską prieš save . . .
Sukils kapai — nesuskaitytos minios —
Visa didžiųjų žygių Lietuva!*

Grenoblis, 1941.10.11

nus "Mokslas", 1979 m.

2. Konstantinas Jablonskis. Lietuvių kultūra ir jos veikėjai. Leidykla "Mintis", Vilnius, 1973 m.

3. Dr. Petras Joninkis. Kelios pastabos dėl lietuvių kalbos viešajame senosios Lietuvos gyvenime. Dirva, 1975 m. kovo 19 d.

4. Dr. Jonas Puzinas. Tautinės minties keliu. ALTS-gos leidinys, 1979 m., Čikaga, straipsnis "Lietuvių tautinės sąmonės raida..."

5. Dr. Konstantinas Avižonis. Rinktiniai raštai, I. Roma, 1975 m.

6. Prof. Augustino Voldemaro raštai. Išleista Lietuvos Atgimimo Sąjūdžio 1973 m., Čikaga, straipsnis "Tautinė kova Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštijoje XV ir XVI amžiuje".

7. Aidai, 1979 m. lapkritis, Nr. 9, Pauliaus Rabikausko straipsnis: "Lietuviškumo apraiškos Vilniaus universitete".

8. Liudvikas Jucevičius, Mokyti Žemaičiai. Vilnius, 1975 m.

9. L.E., Bostonas, tomai I, V, VI, IX, XXX, VII, XXI, XXII, XIX, XVII.

10. Gedimino Laiškai, Vilnius, 1966 m.

11. Lietuvos Istorija, redaguota A. Šapokos, Kaunas 1936 m.

12. Vilniaus Universiteto Istorija 1579-1803, Vilnius 1976 m.

MAJORO PETRO STAREVIČIAUS 90-to GIMTADIENIO PROGA

OSVALDAS ŽADVYDAS

Tokį reikšmingą mjr. Petro Starevičiaus gimtadienį atšvęsti susirinko jo buvę ginklo draugai, giminės, kaimynai ir organizacijų atstovai. Pagerbimą suruošė sukaktuvinininko duktė Irena ir žentas inž. Eugenijus Vilka.

Į savo bendražygi jautriu žodžiu kreipėsi plk. J. Andrašūnas, papasakodamas iš bendrų kariškų dienų. Birutininkų vardu sveikino E. Pažėrienė, skautų — V. Sviderskas, lituanistinės mokyklos vadovas V. Pažiūra.

Petras Starevičius gimė 1892 m. kovo 17 d., Noreikių k., Krekenavos vls., Panevėžio apskr. Baigė "Saulės" mokytojų seminariją, Karo Mokyklos II laidą ir Aukštuosius Karininkų kursus. Tarnybą pradėjo 1920 m. sausio 8 d., 4 pėstininkų Lietuvos karaliaus Mindaugo pulke, 4-toje kuopoje, būrio vadu. Dalyvavo kautynėse prieš lenkus.

Pulkas gavęs įsakymą persikelti į Vilnių, 1920 m. rugpjūčio 26 d. per Rykantus įžygiavo į mūsų sostinę, Vilnių. Pulko štabas sustojo miesto centre. I Bn. gavo įsakymą užimti apsaugos barą linijoje Turgeliai - Jašiūnai - Rudninkai. Kiti daliniai sustojo Šnipiškų ir Naujojoje Vilnioje.

Mjr. P. Starevičius pateikė keletą atsiminimų iš to laikotarpio.

NUOTYKIS NAUJOJOJE VILNIOJE

"Mūsų kuopai (4-tai) buvo įsakyta užimti geležinkelio stotį. Stoties komendantu paskyrė vyr. lt. E. Vilerį, o aš su kuopa buvėjau stotyje ir apylinkėje. Sunkusis kulkosvaidis buvo išstatytas kalnagūbriuose prieš geležinkelio stotį. Per stotį nuolat vyko evakuojamųjų bolševikų ešelonai iš Vilniaus link Minsko. Mūsų pareiga buvo tikrinti, kad bolševikai neišvežtų Lietuvos piliečių. Paaiškėjus, kad viename ešelone buvo vežamas vienas mūsų geležinkelietis, rusų komendantui buvo pasakyta, kad daugiau iš stoties nebus išleistas nei vienas jų ešelonas, jei jie nepaleis tą geležinkelietį. Tada tas geležinkelietis iš Gudagojo stoties, atskiru garvežiu buvo grąžintas ir čia pat paleistas. Tą naktį pravažiavo ir buvusi Vilniuje lietuvių bolševikų valdžia".

Lietuvos ir Lenkijos atstovai Suvalkuose, 1920 m. spalio 7 d. pasirašė karinio pobūdžio sutartį, kuri nustatytų demarkacinę liniją tarp Lietuvos ir Lenkijos kariuomenių.

Tačiau sekančią dieną lenkai klastingai sulaužė sutartį. Mūsų kariuomenę netikėtai puolė gen. Želigovskio "Lietuvių-Baltgudžių divizija".

Mjr. Petras Starevičius

LENKŲ KLASTA

Mjr. Starevičius prisimena įvykį: "1920 m. spalio 17 d. vienas skyrius, vyr. pusk. Stankui vadovaujant, buvo paskirtas išžvalgyti ir išaiškinti, kokias vietoves lenkai užima. Gausiais priešakyje esamais pušynėliais prisidengęs, jis prisiartinio prie Rastinėnų ir pastebėjo priešą, kasantį apkasus. Staigiu šuoliu jiems pavyko įsibrauti tarp trobesių. Ties viena klėtimi v.p. Stankus susidūrė su vienu lenku. Stankui užtaisant šautuvą, įstrigo šovinys (šoviniai buvo su geležinėmis tūtelėmis) ir jis negalėjo nei uždaryti, nei atidaryti šautuvo spygos. Tada jis metė savo šautuvą, sugriebė kitą šautuvą iš čia pat pribėgusio j.p. Rastauskio, ir lenką nukovė. Lenkai pradėjo bėgti iš tos vietos į arti esamą raistą. Mūsų kareiviai sugulę ant kalniuko, atidengė ugnį į lenkus. Jiems pavyko dar kelis lenkus tame raiste nukauti. Mūsų nuostoliai: vienas nukautas eilinis Bremeris Sanas. Skyrius grįžo uždavinį atlikęs".

PASKUTINĖS KAUTYNĖS PRIEŠ LENKUS

"Nuo 1920 metų lapkričio antros pusės, buvau iš 4-tos kuopos perkeltas į 7-tą, kuriai vadovavo kpt. P. Puzar von Miller. Tuo metu kuopa buvo apgyvendinta Musninkų dvare. Iki lapkričio 21 d. kautynės vyko į pietus nuo Musninkų įvairiose vietose. Lapkričio 21 d. buvo gautas įsakymas pulti lenkus visu frontu ir veržtis Vilniaus link. Tą rytą, dar neišaušus išvykęs su savo III-čiu būriu iš Musninkų dva-

ro, tuojau susikovėm su lenkų priešakiniais daliniais. Po tru.ųpų kautynių lenkai pradėjo trauktis pietų link ir mes užėmėm kelis vienkiemius. Išaušus pasiekėm didelį vienkiemį, bet žemėlapyje (kurį buvau nupirkęs iš vieno ūkininko) pavadinimas užbrauktas tirštu raudonu rašalu ir negalėjau išskaityti. Viršuje įrašyta "Krzywotka", gal tai vienkiemio pavadinimas, kuris buvo kelių kryžkelėje. Artėjant prie to vienkiemio, pastebėjome, kad lenkai, prieš pasitraukdami, skubiai įmetė savo sunkiųjų kulkosvaidžių šulinį, greičiausiai bandydami nukreipti mūsų dėmesį. Suvokiau jų kląstą ir įsaciau kareiviams nekreipti į tai dėmesio, o vykdyti puolimą. Mums slenkant sekančio vienkiemio link, lenkai šaudė į mus iš sunkiųjų kulkosvaidžių. Tuo metu pajutau smūgį į mano kairės kojos kelį ir kritau, nebegalėdamas eiti. Prie manęs pribėgęs sanitaras Faktorius apžiūrėjęs pasakė, kad mano kelys yra peršautas. Skubiai aptvarstęs, mane nuvedė ir paguldė į vežimą šalia mano kuopos kareivio, sužeisto į veidą. Mus nuvežė į Musninkų parką, ten esančią mūsų vadovietę. Čia mane pasitiko kpt. J. Andrašūnas, vadovavęs pulkui. Jis pasakė, kad visos kautynės sustabdomos alijantų įsakymu ir bus pravesta demarkacijos linija per tas vietas, kurias bus pasiekę mūsų kariuomenės daliniai. Bet praktiškai kautynės tuo metu nesustojo ir mūsų kariuomenės daliniai pasiekė Veršuliškius, Kernavę ir kitas vietas, per kurias vėliau išvesta demarkacijos linija".

IŠ KAUTYNIŲ Į KARO LIGONINĘ

"Aš ir sužeistas kareivis buvome nuvežti į Žaslių geležinkelio stotelę, iš kurios, po visos dienos lauki-

mo, sanitarinis traukinėlis nuvežė į Kaišiadorį. Ten mus p. Račkauskienė pavalgydino, buvome visą parą nieko nevalgę. Po to traukiniu nuvežė į Kauno geležinkelio stotį ir sanitarine auto priemone buvome nuvežti į Karo ligoninę.

Ligoninė buvo perpildyta sužeistaisiais ir vos gavau kamputį prie durų, karininkų palatoje. Mane sutiko ten besigydantis kpt. Mikas Petrovas. Sutikau ir sužeistus: ltn. Antaną Naraką, karo valdininką Šimaitį ir kt. Mane gydė dr. Hagentomas. Gydantis ligoninėje mane aplankė brolis Juozas, dantų gyd. Ona Juciūtė ir draugas Adolfas Bundziulis.

Pasveikęs, po trijų savaičių atostogų tėviškeje Noreikiuose, grįžau į savo pulką, 4-tą kuopą, kurios vadu buvo kpt. E. Vileris".

Kpt. Starevičius 1935 m. rugsėjo 12 d. perkeltas į II-rą inžinerijos batalioną ir ėjo ūkio viršininko pareigas. Už pasižymėjimus kautynėse apdovanotas Vyčio Kryžiaus ordinu, Vytauto Didžiojo V laipsnio ordinu ir Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų jubiliejinio medaliu.

1944 metais, bolševikams okupuojant Lietuvą antrą kartą, pasitraukė į Vokietiją ir 1949 m. — į J.A.V. Dabar pensininko dienas leidžia saulėtoje Kalifornijoje, Valencijoje, netoli Los Angeles, dukters Irenos šeimos globoje. Yra LKVS Ramovės, Los Angeles skyriaus narys. Dalyvauja kariuomenės atkūrimo minėjimuose ir skyriaus susirinkimuose. Ir šių metų balandžio 25 d. skyriaus susirinkime seną veteraną, Vyčio Kryžiaus kavaliierių, ramovėnai pagerbė ir linkejo ilgai gyvuoti, nepalūžti. □

Kaunas 1920 metais.

KARO ISTORIJOS STUDIJŲ REIKŠMĖ

B. BALČIŪNAS

Karų istorijos studijos nuo 1945 metų tam tikru požiūriu, pasiliko daugiau istorikams ir karo meno studijų mėgėjams negu kariams profesionalams. Šiandieninis karys profesionalas vargu ar gali daug ką panaudoti nūdieniniuose taktiniuose veiksmuose, ar moderniam kare tai, ką jo seneliai laikė klasikiniiais kautynių pavyzdžiais. Sekti vien praeities pavyzdžiais, būtų pirmas žingsnis katastrofiškan pralaimėjiman, akivaizdoje naujų strateginių ir taktinių reikalavimų naujos technologijos šešėlyje. Šiandieniniuose reikalavimuose, gerai pažįstant ir panaudojant modernišką kariavimo priemonių kompleksą, pirminiu uždaviniu pasidarė rasti priemones, kaip išvengti tiesioginių su priešu susidūrimų. Kita priežastis, mažinanti karo istorijų studijų reikšmę, tai revoliuciniai karai, partizaniniai veiksmai, kaip priemonės, jėga išspręsti politinius konfliktus. Šie būdai panaikina "mūšio" sąvoką. Šiomis priemonėmis kovojama ne dėl žemės ploto, bet dėl visuotinio pritarimo, paramos. Clausewitz, Jomini, Douhet pakeičiami Leninu, Mao, Guevara. Šiandieninio karinio paruošimo pagrindan braunasi, šalia klasikinės kovotojo parengimo programos, kuri yra kraštutinė priemonė modernios technologijos ginklavime, individualus kovotojo parengimas ideologiniai kovoti su priešu, ne vien ginklu, bet ir kultūrinėmis, socialinėmis ir kitomis priemonėmis, kurios nėra tiesioginio ginkluoto susidūrimo formos (jieškojimas pritarimo, paramos). Didesnis kompleksas karinių priemonių ir jų santykis — ryšis su krašto politika, ekonomija, socialine būkle, karo ir taikos tikslais, priešo politika — nūdien dar labiau atitolina profesionalą karį nuo karo istorijos. Šiandien vis daugiau skiriama reikšmės taktikai negu strategijai. Dar prieš II Pas. karą, anglų maršalas Wawell yra išsireiškęs, kad taktika visuomet buvo ir yra svarbiausia priemonė strateginiams tikslams pasiekti, tačiau ateities karuose ji bus daug sunkesnė ir dar svarbesnė už pačią strategiją (Crayton, War Studies).

Nuo 1945 metų strategija pasidarė apvaržyta branduolinės energijos ginklų ir sociologijos bei fizikos — mechanikos. Kaip to išdava, nūdieninis karys privalo galvoti į priekį technologiškai strateginiuose rėmuose daug plačiau ir toliau pramantantčiai ir naujai, negu buvo iki šiol. Pirmuoju uždaviniu išskyla — kaip toli technologiškai pa-

žengusias priemones tikslingai panaudoti ir joms vadovauti moderniškajame kare. Antruoju — kaip apriboti ginkluotų susidūrimų plėtrą, kad jiems atsiradus, neprileidus prie kraštutinio - visuotinio karo. 18 šimtmečio mažieji karai, vykę Europoje ribotame, mažame plote, neturi panašumo į šio amžiaus karus. Anuomet mobilizuodavo jėgų kiekį, reikalingą numatytoms operacijoms; ginklai buvo naudojami tik reikalingi tam tikroms kautynėms. Šiuomet, karui įvykus, mobilizuojamos visos krašto jėgos, tačiau kautynėms skiriama tik ribota jėgų dalis ir laikomi parengtyje rezervai; ginklai naudojami tik pagal tuolaikinį reikalą, paimti iš pilnos parengties krašto išteklių arsenalo. Visa tai daroma viso krašto apimtyje. Veiksmai pradedami, nutraukiami ir vėl pradedami pagal susidariusias aplinkybes, įvedant politinius, ekonominius ir socialinius veiksmus — manevers, kurie turėtų įtakos vedamų mūšių pasisėkimams.

Strateginės ir taktinės ano meto studijos bazavosi ant kiekybės, kai karai kilo, vystėsi ir didėjo. Šiandien, atsiradus kraštutinei įtampai tarp rusiško imperializmo ir kapitalistinio - demokratinio pasaulio, konfliktai ir politiniai siekiai bandomi spręst mažų — ribotų karų formoje, vengiant tiesioginio susidūrimo visomis ginkluotomis jėgomis. Taip ir alpinistai kalnuose vengia garsiai šūkauti, kad jų pačių balso išjudintos grūtytys nesunaikintų jų pačių.

Šiuometiniai karai skirstomi į kraštutinius, branduolinės energijos ginklų, visuotinius karus; vidutinio intensyvumo — kai naudojami riboti taktiniai ginklai, siekiant ribotų politinių tikslų (žydų - arabų karas) ir mažuosius karus — revoliucijas, remiant ginklais, medžiagom ir net kariuomenės jėgom. Kad ir mažiausias ginkluotas susidūrimas yra reikalingas planavimo ir pasirengimo, panaudoti reikiamas priemones iš esamų parengtyje, arba jas pagaminti — paruošti. Modernus karas reikalauja labai tampraus ryšio tarp profesionalų karių ir civilinių mokslininkų ir įvairių sričių specialistų, pareigūnų; panaikina skirtumą tarp politinių ir strateginių karinių siekių, kurie yra viso krašto tikslas, mažiausiomis priemonėmis ir nuostoliais atsiekti užsibrėžtą tikslą, panaudojant prievartą.

Karą vis dar tenka laikyti kaip vieną iš žmogaus įgimtų poelgių, kaip natūralinį socialinio gy-

venimo tarpgrupinį pasireiškimą, konfliktų ir prievartos formose. Karai vyko visoje žmogaus žinojimo istorijoje, kurių formai turėjo įtakos kitimas socialinės santvarkos, ekonominės būklės ir technologijos pažanga. Šiuo metu krašto saugumas tiesioginiai priklauso technologijai. Ilgai puoselėtos kautynių vienetų organizacijos ir jų panaudojimo būdai šiandien yra diskutuotina — staigus pakitimas technologijoj, sociologijoj ir politikoj, sudarė naujas problemas ikišioliniuose strateginiuose ir taktiniuose kompleksuose. Jei ankstyvesnėse karų priežastyse pagrindė buvo ekonominė hegemonija, tai šiandien mokslininkai ieško priežasčių politikoje, ekonomijoje, psichologijoje, sociologijoje, teisėje, antropologijoje ir pagaliau istorijoje — taikos ir konflikto pasireiškimuose. Milžiniškos krašto gynybai reikalingos išlaidos yra surištos su planavimu, išradimais, bandymais ir gamyba ir nedaliamai rišasi su viso krašto organizacija ir ištekliais. Jos nuolat verčia daugiau įsitraukti ir dalyvauti krašto mokslininkus, ekonomistus, teisininkus, politikus ir atitraukia darbo jėgą nuo tiesioginės kraštui reikalingos gamybos. Krašto gynybos strateginiam ir taktiniam planavime valstybės ekonomistai ir socialiniai elementai atsiranda pagrindinėje vietoje, nes jais bazuojama gynybos doktrinos.

Strategija yra būdai panaudoti turimas priemones ir išteklius siekti tikslą; technologija atidaro kelius. Esminė ekonominė problema yra parinkti strategiją, kuri būtų labiausiai sėkminga panaudojant turimus išteklius, arba labiausiai ekonomiškai — su mažiausiu išteklių panaudojimu atsiekti karinį tikslą. Ideali strategija — mažiausia kaina ir sėkmingiausiai pasiekti tikslą.

Karinėm studijom neužtenka iš anksto apibrėžtų nuostatų, kurie buvę pritaikyti praeityje — istorijoje, studijos vystosi ir būna papildomos

ir keičiamos pasireiškiančiose karinėse fazėse. Viena iš pirmųjų būtų konflikto studija, kuri išryškina karo pobūdį psichologiniai, antropologiniai, iškeliant praeities ir dabarties aplinkybes ir priežastis panašiam karui. Toliau sektų strateginės studijos — ribotų, mažų susidūrimų formos, valstybės vyriausybės krizės, technologijos ir mokslinio pajėgumo įtakos. Viena iš vėlesniųjų — taikos studija, būtent, keliai ir priemonės išvengti ginkluotų jėgų panaudojimo; nusiginklavimo konferencijos, tarptautinė ginklų kontrolė, įvairūs tarpininkavimai, priešinimasis nepanaudojant jėgos, įvairios rūšies demonstracijų formoje, įvairios psichologinės priemonės, bazuojantis įvairiais tarptautiniais santykiais. Ir paskutinioji — gynybos studija, kuri apima savo kraštui būdingus ir ypatingus atvejus.

Gynybos studijos apima formą ir dydį karinių jėgų, jų verbavimo būdus ir priemones, gynybos organizaciją, ginklų ir aprūpinimo gamybą, jų paskirstymą ir pagaliau, kraštuose kaip Amerikoje, ginkluotų jėgų santykius su civiliniais gyventojais.

Karų studijos ir strategija yra ne vien mokslų šakos universitetuose, tai yra sritis su kasdien didėjančiais reikalavimais aukštesiose karo mokyklose, rengiant kvalifikuotus vadus — karininkus, ant kurių pečių turi būti išnešamas krašto gynybos darbas. Iki karas pasiliks žmonijos įgimtuose įpročiuose, lemiančios reikšmės nepriklausomybės išlaikyme ir valstybių gyvenime, turės profesionalų kadro parengimas, kurie įstengs pramatyti visas galimas realybes laiko perspektyvoje, kurioje pasireišk žmogus su visomis jo įgimtomis savybėmis politinėje, socialinėje, ekonominėje, psichologinėje, karinėje ir moralinėje formose. Reikia dar pridėti, kad kiekvienas karas neša chaosą, netikrumą ir pavojus geriausius planus, grįstus praeities patyrimais, paversti skaudžiu pralaimėjimu. Tuo nenorima pasakyti, kad karų istorija yra pasidariusi ištiesai bereikšmė — "... praktiška karo istorijos reikšmė yra toje prasmėje, kad praeities fone lygintume dabartį su visomis jos aplinkybėmis ir sąlygomis, žvelgiant ateities perspektyvon" (B. L. Hart — Thoughts on War). Karo istorikas Delbrueck sako, kad bandant šiuolaikiniams faktoriams pritaikyti praeities patyrimus, nesiskaitant su laiko ir technologijos, bei žmogaus psichologijos įtakoje įvykusiai pasikeitimais, būtų tolygu pasiimti kuoką ir šarvus kautynėms su tankais.

Šiuolaikinėse krašto gynybos studijose, karų istorija padeda suprasti doktrinalų krašto gynybos esamo laiko kompleksą politinėje, technologinėje, ekonominėje ir psichologinėje plotmėse, išryškinant kas šiuo metu tinkama ir rytojui bus atmes-

XX a. riteriai — šarvuoti pėstininkai su tankais artėjant.

tina. Ypatingai reikšminga yra karų istorija kariams-mokslininkams, būtent suprasti marksistinę doktriną, kad karai yra priemonės bendruomenių konfliktus spręsti.

Visumoje tektų pasakyti, kad nūdieninių karų studijos negali ribotis vien strateginiais ir kautynių lauko taktiniais veiksniais, ginklais ir aprūpinimu. Karų studijos, greta anų sričių, organiškai apima

technologiją, politiką, ekonomiką, sociologiją, kultūrą, tautybę ir kitus valstybinėje santvarkoje tarpinančius elementus tų vietų, kuriose karo veiksmai yra galimi, to laiko šviesoje, kuriame pasireiškia konfliktų pradžia. Po II Pas. karo pavyzdžiai parodė, kad bandymas laimėti karą bazuojantis vien militarine - istorine patirtimi, pasirodė tragiškai klaidinga.

PAULIUS JURKUS

Ištrauka iš JUODVARNIAI

PASAKA — POEMA (Pirmoji saka)

Bet kartą šniokštė senos liepos,
Ir gožė sodus dargana,
Pelėda ūkė pasislėpus, —
Bajorui numirė žmona!

Tenai, kur kalne lauko rožė
Keroja tarp šventų gėlių, —
Senolių akmenis atvožė,
Nukėlė suolelius vėlių.

Ir ten jie taisė naują būstą,
Apkaišė kvepiančiom gėlėm;
Tegu velionė tik neliūsta, —
Tuoj bus ir atnašos vėlėm.

Štai barškančios laukų aguonos,
Saikeliai pripilti grūdų,
Aplink eilė kvietinės duonos
Sudėta kepalų rudų.

Pastatė ir alaus ąsotį,
Ir kietą sūrį, ir midaus, —
Juk žemės dievą — tą besotį —
Tik dovanom ji numaldaus.

Įdėjo ir žvakelę vaško, —
Su ja ten pasišviest galės!
Viena ji tamsumas išblaško,
Siaubūnus požemių šalies.

Į krepšį dėjo lino saują,
Kuodelį vilnų, verpalų,
Įdėjo adatėlę naują,
Mezgimui siūlų, virbalų.

Jos galvą puošė saulės lankas,
Lenkti mėnuliai auskarų, —
Žalčių žiedais apmautos rankos
Įsiūtos žvaigždės ant skarų . . .

Tada užkūrė didį laužą —
Ugnis nušvies visus kelius, —
Te piktos dvasios čia nešliaužo,
Kol ji praeis pro vartelius.

Ir ten palaidojo motulę,
Plačiųjų girių pakrašty.
Užgeso ir liepsna didžiulė,
Išblėso pelenai karšti.

Senolių akmenis užvožė,
Pastatė suolelius vėlių,
Ir kalne liko lauko rožė
Keroti tarp šventų gėlių — — —

Ant lango liko vario sagtys,
Puokštelė vystančių gėlių,
Bajorui liko nykios naktys,
Užlietos grauduliu giliu . . .

Lindėjo bokšte užsisklendęs;
Aplink taip spindi ežerai,
Antelės plaukioja po lendres
Ir šlama, šnara ajerai.

Štai medžiai iškelia mėnulį,
Ir jis dumsėjime laukų
Jau tiesia, sklaisto melsvą tulį, —
Vienam bajorui nejauku . . .

Jurgis Juodis. Miško Brolis.

Aliejus.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREMTIES TRIMITAS

LAISVĖS, LAISVĖS LIETUVAI...

JUOZAS MIKŠTAS

NE MES

Prieš dešimtį metų devyniolikmetis Romas Kalanta Kaune, buvusio valstybės teatro sodely, degdamas šaukė: "Laisvės, Laisvės Lietuvai!" Kentėdamas nežmoniškas kančias, jis galvojo apie pavergtą tėvynę Lietuvą ir sukepusiom lūpom kartojo "Laisvės Lietuvai". Jo mirtis už Lietuvą iššaukė masines demonstracijas ir žiaurias represijas iš komunistinio okupanto ir jo pakalikų. Šimtai jaunuolių žiauriai sumušti, šimtai įkalinę... Tačiau degantis Romas ir jo šauksmas iššaukė atgarsį laisvajame pasaulyje, sukrėtė visus. Poetai jį apdainavo, rašytojai ir žurnalistai apie jį rašė, o Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje Čikagos Švento Kazimiero kapinėse pastatė didingą paminklą, kad nuolatos primintų karštą patriotą, didvyrį Romą Kalantą. Į dangų kylančios granito liepsnos iš tolo patraukia kapinių lankytojus, iššaukia jų susidomėjimą... Susimąstę jie perskaito paminkle iškaltus žodžius, tyliai sukalba maldas ir pagarbiai nulenkę galvas pastovi. Lankydamasi Čikagoj, visad aplankau kazimierines ir prie Romo Kalantos paminklo ieškau atsakymų į įvairias mūsų problemas.

Jau dešimt metų kai savanoriškai savo gyvybę ant Tėvynės laisvės aukuro paaukojo Romas Kalanta. Jį pasekė kiti. Jo ir kitų degančių ugnis nepradegino dar vergijos grandinių... dar kasdien skaitome apie persekiojimus mokinių, studentų, suaugusių už dalyvavimą Šiluvos atlaiduose, už išpažinimą savo tikėjimo, už multiplikavimą Katalikų Bažnyčios Kronikos, Aušros, ar kitų pogrindžio leidinių.

Ateizmo sėkla sėjama į kūdikių širdes lopšeliuose, darželiuose, mokyklose... Tačiau išplėsti tikėjimo ir Tėvynės meilės iš lietuvių širdies net per 40 metų rusai nepajėgė. Atrodo, kad ten tikėjimas yra tyresnis, tėvynės meilė karštesnė, nei mūsų laisvė gyvenančių.

*Ne mes, bet jie,
pas mus užplūdę,
kankino, grobė,
trėmė, žudė;
išvaduotojais pasivadinę,
mūs pavergė Tėvynę.*

*Dar ir dabar tenai
tremtin
keleliai praminti,
dar ir dabar
Tarybų Sąjunga plati
naikina milijonines tautas
ir vergiamas
ir pavergtas.*

Minėdami Romo Kalantos skaudžios mirties dešimtmetį ir prisimindami kruvinojo birželio trėmimus ir tūkstančius nekaltai žuvusių, susimąstykim, pagalvokim, ar viską padarėm, ar viską darom, kad jų aukos nebūtų veltui...

Gegužės 23 d. televizijoje buvo rodomas filmas "Coming Out Of Ice", susuktas pagal ilgus šimtmečius komunistinėje Rusijoje kankinto, perėjusio Gulago kryžiaus kelius ir ilgus metus išgyvenusio Sibire miške išsikastoj duobėj su žmona ir kūdikiu, ir po ilgų pastangų pasiekusio Ameriką, Viktoro Hermano, žydo, Amerikos piliečio odisėją. Pasak V. Hermaną, filme neparodyta nei dalis to, ką jis išgyveno, bet pakako ir to ką matėm, kad kiekvienam būtų aišku, kad nei J.A.V. pilietybė, nei tai, kad tu nieko nepadarai, negarantuoja tau laisvės sovietinėje Rusijoje ir neapsaugo tavęs nuo nužmoginimo, kankinimų ir Gulago stovyklos ar psichiatrinės ligoninės... Tai faktai, kuriuos atsimeikim, kitiems priminkim ir skelbkim laisvajam pasauliui.

LIETUVYBĖ IŠEIVIJOJE

ALGIRDAS BUDRECKAS

Mūsų tautinis išlikimas išeivijoje yra mūsų pačių rankose, todėl visi tuo turime rūpintis, dėti visas pastangas, kad lietuvybė neužgestų.

Išeivijoje tautinė šeima yra viena iš svarbiausių pagrindų išsilaikyti lietuvybėje. Tik tautiškai nusiteikusi šeima gali būti laidas lietuvybei. Šeima turi būti pagrindinis lietuviškumo ramsis mūsų priaugančiai kartai.

Kaip vaikai gali būti gerais ir susipratusiai lietuviais, jei tėvai nesistengia patys su savo vaikais kalbėti lietuviškai, neskaito lietuviškų laikraščių ir nepratina iš mažens savo vaikų skaičiuoti lietuviškai?

Lietuviška šeima yra lietuvybės tvirtovė. Vėliau mokyklos tą lietuvybės akiratį gali praplėsti, bet jau prieš tai pagrindai turi būti jaunimui duoti jų tėvų namuose. Lietuviškoje mokykloje vaikai supažindinami ir mokomi apie Lietuvą, jos istoriją, lietuviškus papročius ir t.t. Jie turi progos geriau išmokti lietuviškai skaityti ir rašyti. Trumpai sakant, lietuviškų mokyklų paskirtis yra irgi labai didelė ir svarbi mūsų augančiam atžalynui lietuvybėje susicementuoti ir išsilaikyti.

Išeivijoje šios abi institucijos susiduria su ypatingais sunkumais ir įvairiais pavojais. Todėl jos yra reikalingos mūsų visų didelio dėmesio, susipratimo ir nuolatinės paramos. Visi privalome visokeriopai remti, propaguoti ir sudaryti geriausias ir tinkamiausias sąlygas, kad jaunimas išliktų lietuviškas. Juk tai yra svarbiausias ir pagrindinis rūpestis, kuris ir privalo toks būti, nes jaunimas yra mūsų tęstinumas ir lietuvybės išlaikymo laidas. Be lietuviško jaunimo merdės išeivijoje lietuvybė, nes tauta be jaunimo — tauta be ateities. Tik lietuvybei atsidadusi ir savo vaikams lietuvybę skiepijusi šeima gali su-

silaukti iš priaugančios kartos gerų ir susipratusių lietuvių. Tik iš tokių šeimų galima susilaukti valingų ir veiklių lietuvių jaunuolių.

Apart šeimos ir lietuviškų mokyklų, labai daug galime atsiekti, jei savo atžalyną nuo mažens laikysime patriotinėse organizacijose, kaip skautų, šaulių ir t.t. Šios organizacijos mūsų jaunimui yra būtinos, nes per jas mes galime išauginti lietuviškus susipratėlius.

Ne kartą girdime nusiskundimų, kad sunku yra mokyti ir įskiepyti lietuviškumą, bei tėvynės meilę tiems, kurie Lietuvos nėra matę, o dar svietimos aplinkos yra paveikti. Lietuviškoje spaudoje irgi randame tas užuominas. Tikrai nesurandama, kam tas rašoma. Ar tam, kad labiau paikinti ir klaidinti priaugančią kartą ir nejausti tautinės atsakomybės?

Laikau tai dideliu absurdu, kad esą, sunku vaikams įskiepyti tėvynės meilę, nes jie tos tėvynės nėra matę. Priešingai, ir savo tėvų krašto nemačius, galima jį labai gerbti ir net pamilti, jei jiems nuo mažens nuolat bus skiepijama tėvynės meilė.

Žydai per du tūkstančius metų buvo netekę savo tėvynės — Palestinos. Tėvai, tačiau, savo vaikams nuo mažens skiepijo prarastos tėvynės meilę. Kokiam krašte jie begyveno, kokie vargai jų nespaudė, bet kiekvienas iš jų niekad nepamiršo Pažadėtosios Žemės. Kiekvienas jų sirgo savo krašto ilgesiu — nostalgija. Tūkstančius metų negyvendami savam krašte, ne tik jo nepamiršo, bet, priešingai, dar labiau jį pamilo. Kokį, gi, pateisinimą turi mūsų tautiečiai po 40 metų išeivijos teisinti savo vaikų nutautėjimą?

Po daugelį šimtų metų žydai savo išsvajotąją Palestiną atgavo. Tai didelio ryžto ir pasiaukojimo vaisiai. Tokiais pasiryželiais būdami ir mes atsieksime savo tikslo.

Tebūna mums lietuviams tai pavyzdys ir kelrodis, kaip reikia nepamiršti savos tautybės ir savo tėvų krašto — Lietuvos.

□

“Stasio Butkaus” kuopos šaulei

EMILIJAI KUTKIENEI

ir jos šeimai, a.a. brangiam tėveliui, uošviui ir seneliui, Sąjungos veteranui **POVILUI VALANTINUI** amžinybėn iškeliavus, nuoširdžiausia užuojauta.

“Stasio Butkaus” šaulių kuopa

“Stasio Butkaus” kuopos šaulei

NIJOLEI ŠNAPŠTIENEI

ir jos šeimai, jos brangiam tėveliui **MIKUI SVIDERSKUI** mirus, užuojauta.

“Stasio Butkaus” šaulių kuopa

40 METŲ GOLGOTOS KELIAS

BIRUTĖ JASAITIENĖ

Man tenka didelė ir gal neužtarnauta garbė, šiandieną, šios didelės šventės metu, prabilti į jus.

Norėčiau trumpai čia paliesti mūsų tautos, mūsų brolių tėvynėje, Sibiro taigose ir laisvame krašte gyvenančių ilgą 40 metų Golgotos kelią.

Kaip senais laikais lietuvius gaspadorius per dideles šventes pereidavo savo platų ūkį, perskaičiuodavo ir peržiūrėdavo savo turtus, ir planuodavo ateities darbus, taip ir mes turime savo švenčių metu sustoti, apkalbėti praeityje atliktus darbus, padarytas klaidas ir planuoti ateities užsimojimus. Praėjo 40 metų kai mūsų tėvynė Lietuva prarado laisvę, — o mes beveik tiek pat metų klajojame plačiame pasaulyje. 40 metų — tai ilgas laikas. Retas kuris iš mūsų anais laikais, kai paliko Lietuvą degančią ir mūsų brolių kraujuje skęstančią, galvojo, kad palieka tėvynę negrįžtamai — amžinai. Bėgome pas priešą, nuo priešo. Kiek istorija siekia, mūsų maža šalis per amžius kovojo dėl savo egzistencijos. Gyvendami tarp dviejų galybių, nuolat kovojom su Rusijos imperializmu ir Vokietijos nacionalizmu. Kada palikome karo sunaikintą Europą, vykdam į tolimas ir nežinomas mums šalis, nė vienas ir tada nepagalvojome, kad išvažiuojame dar toliau ir galbūt amžinai. Ir kaip matome, jau 40 metų klajojame ir dabar jau mums darosi aišku, kad mes niekada nebegrįšime.

Pirmiausia reiktų išsiaiškinti, kas mes esame kad žinotume, apie ką turime kalbėti, ir ar iš viso yra reikalo mums kalbėti.

Mes esame lietuviai tremtiniai. Tremtinys tai žmogus, kuris dėl tam tikrų aplinkybių yra priverstas gyventi už savo tėvynės ribų, daugiausia dėl politinių aplinkybių, kurios jo grįžimą į tėvynę padaro neįmanomu.

Labai gražiai mūsų filosofas prof. A. Maceina sako, "kad tremtis yra tapusi mūsų pašaukimu. Ir kad mes turime išlikti tvirtos dvasios ir liudyti pasauliui apie daromą didžiąją skriaudą mūsų tėvynėi. Tai mūsų pareiga".

Šiais laikais mes turime dvejopus lietuvius tremtinius: tai mūsų broliai Sibiro plačiose taigose, ir mes laisvame pasaulyje gyvenantieji.

Tarp Sibiro tremtinių ir mūsų yra didelis skirtumas. Ten jie neturi pasirinkimo: būti ar nebūti tremtiniu, jie yra priversti.

Štai ištrauka iš lietuvių tautos laisvės kovotojų G. V. Iešmanto, P. Pečeliūno ir V. Skuodžio laiško, parašyto 1981 m. sausio 17 d. Pskovo kalėjime

(LKB Kronika, Nr. 49):

"Mus griežtai nubaudė už tai, kad mylėjom savo Tėvynę Lietuvą, už tai, kad troškome savo tautai laisvės, už tai, kad nesutikome tapti lietuvių tautos išgamų arba jos priešų vergais. Tačiau mūsų sąžinė rami, nes priešas nepajėgė palaužti mūsų valios. Dabar mes esame kelyje į katorgą, po kurios seks ilgi tremties metai Sibire. Nežinia, ar visi kada nors sugrįšime į savo Tėvynę. Tačiau savo ateitį pasitinkame ramūs ir tvirti..."

"Iš niūraus kalėjimo požemio siunčiame savo padėką, nuoširdžiausius linkėjimus ir meldžiam Dievo palaimos ir gausių malonių visiems, kas prisimena mus geru žodžiu. Mes turime viltį, jog mūsų auka, sudėta ant Tėvynės aukuro, palaikys liepsną, kurios neužgesins jokios gyvenimo smulk-

1982 m. birželio 25 d.

Mielos Sesės Šaulės:

Čikagoje, 1982 m. kovo mėn. 27-28 d., įvykusiame Lietuvių Šaulių Sąjungos Tremtyje suvažiavime, buvau išrinkta Šaulių Moterų Vadove. Dėkui Jums už šią suteiktą garbę. Bandysiu, su pasiryžimu, entuziazmu ir Jūsų pagalba, paskirtas pareigas vykdyti: Jūsų bei Lietuvių Šaulių Sąjungos Tremtyje neapvilti.

Šiose pareigose man sutiko padėti, daug nusielpnusi Šaulių Sąjungai, ilgus metus Šaulių organizacijoje dirbusi, Garbės Šaulė sesė Ona Mikulskienė.

Sakoma, kad organizacija ir, tuo pačiu, jos vadovybė, yra tik tokia, kokie yra jos nariai. Taigi, organizacija yra narių atspindys. Lai mūsų visų tikslas būna vieningos ir pavyzdingos veiklos išvystymas dirbant darnų, gražų, lietuvišką Šaulišką darbą.

Pradžiai prašyčiau sesių pranešti man Šaulių Moterų kuopų vadovių pavardes ir adresus, kad ateityje galėčiau su jumis tiesioginiai palaikyti ryšius.

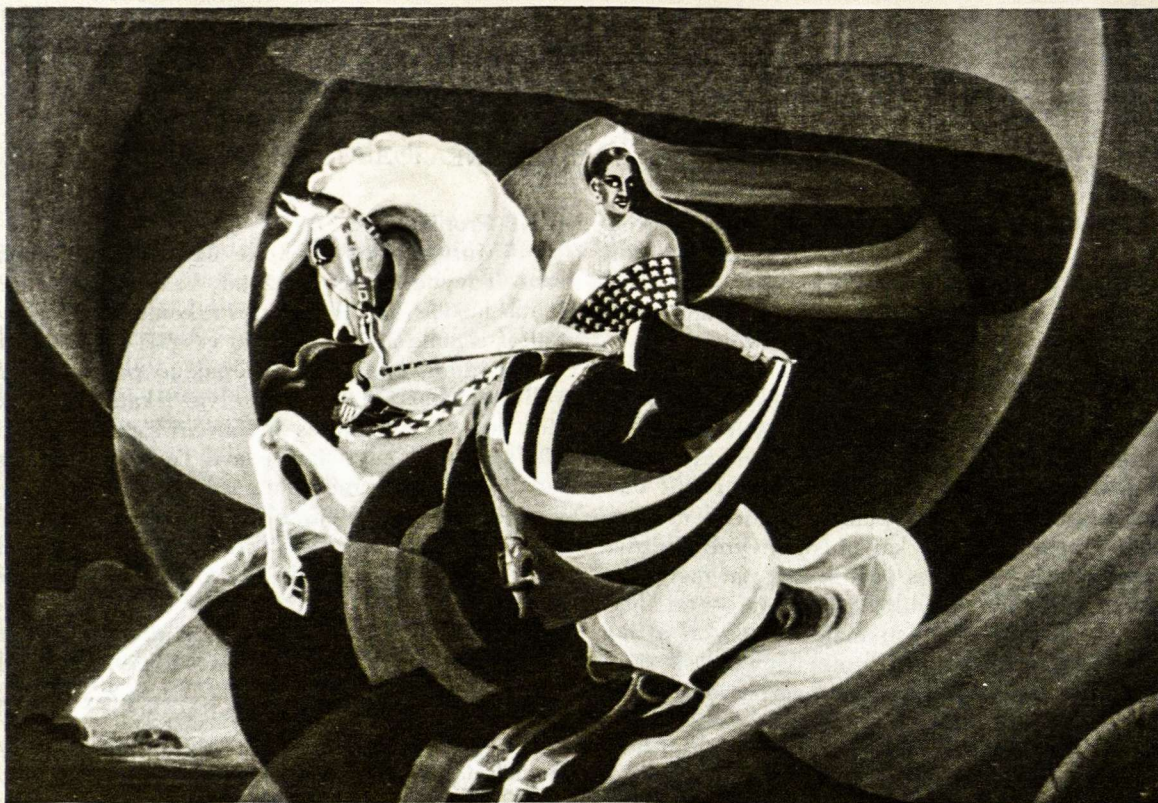
Mano adresas:

Birutė Jasaitienė
7220 So. Troy Ave.
Chicago, IL 60629.
(312) 434-2165.

Su pagarba,

LŠST Moterų Vadovė
Birutė Jasaitienė

Jurgis Juodis. Gražioji Amerika.

Aliejus

menos". Skaitant tokius laiškus ir girdint mūsų brolių skundus atrodo, kad mūsų kelias mums turėtų būti aiškus.

Gyvendami laisvėje, mes turime pasirinkimą, galime pakeitę savo tautą, galvoseną, įsitikinimus, grįžti į pavergtą tėvynę ar atsisakę lietuvių tremtinio vardo, galime įsilieti į šio krašto pilką masę ir dingti savo tautai amžinai. Viskas priklauso nuo mūsų norų ir sąžinės, nuo to, ko norime atsiekti gyvenime. Net neturėtų, bent tarp čia esančiųjų, būti klausimo, jeigu mes save vadiname lietuviais ir esame organizuota lietuvių tremtinių dalis — priklausome Šaulių Sąjungai, tai mūsų pasirinkimas jau yra padarytas.

Sibiro tremtinių kelias yra sunkus, jie sunkiai gali tik fiziniai išsilaikyti, o apie bet kokį kultūrinį, tautinių vertybių išlaikymą nėra kalbos, nė menkiausias galimybės.

Pavergtųjų brolių gyvenimas pavergtame krašte mums sunkiai suprantamas ir įsivaizduojamas. Mes, išgyvenę virš 30 metų demokratiname krašte, sunkiai galime įsivaizduoti komunizmo — arba tikriau sakant rusiško imperializmo — metodus, naudojamus naikinant mūsų tautą. Tačiau jie laimingi bent tiek, kad ten jie turi savo žemę po kojomis, už kurią kovoja visokiais būdais ir priemonėmis.

Ten jie žino ir mato savo priešą, jie žino, su kuo turi reikalą. Ir tas žinojimas jų kovą lengvina, ją įprasmina ir daro juos dvasiniai stiprius.

Mus, gyvenančius laisvame krašte, tremtinio vardo įpareigoja atlikti tam tikrus uždavinius.

Mūsų pareiga mūsų kartą ir priaugančias kartas išlaikyti tikinčias ateitimi, ir veikiančias dabartyje lietuviškoje dvasioje. Tai pasirodo yra gana sunkus uždavinys.

Mūsų gyvenimas, ypač jaunesniosios kartos — dvilypis: vienas lietuviškas, kitas — gyvenamo krašto gyvenimas.

Lietuvos išlaisvinimo galimybei nutolus, mūsų tarpe ims reikštis dvasinis nuovargis, žmonės praranda tikėjimą ateitimi. Su šiuo dalyku turėtumėm kovoti, turėtumėm patys pagalvoti ir kitus įtikinti, kas mes esame, ko mes siekiame ir kokias pareigas Aukščiausias mums patikėjo.

Paimkime pavyzdį iš žydų tautos. Žydai, tūkstančius metų klaidžioję svetimųjų tarpe, neprarado savo tautiškumo, nepasimetė svetimų kultūrų tarpe, ir neseniai net savo valstybę atkūrė. Tai pavyzdys, kuriuo turėtų sekti visi benamiai. Žydus per tuos ilgus metus išlaikė jų savita hebrajų kalba, religija ir nepaprastas prisirišimas prie savo papročių.

O kas riša mus? Religija? Nevisai. Mus riša mūsų kalba, mūsų papročiai, mūsų tautinė kultūra.

Vysk. M. Valančius jau caro laikais jungė draugėn religiją ir tautinį pradą, žadindamas tautą prisikėlimui.

Pirmoji lietuvių tremtinių banga Amerikos žemyne 18 šimtmečio pabaigoje ir 19 šimtmečio pradžioje atsivežė ir išlaikė gyvą patriarchalinę ir religinę lietuviško kaimo nuotaiką. Ši nuotaika išlaikė juos ir jų vaikus gyvus ir tautiniai susipratūs iki šių dienų. Ne tik kad jie palaikė gyvą lietuvišką dvasią čia, bet, atsikūrus Lietuvai, ją rėmė visomis išgalėmis. Neseniai išėjo knyga "Amerikos Lietuvių Istorija", išleista dr. A. Kučo. Tai senųjų ateivių istorija, jų veikla ir jų darbai. Ten minima, kad per 20 metų nepriklausomo Lietuvos gyvenimo Amerikos lietuviai savo atsistatančią tėvynę sušelpė, suaukodami apie 200,000,000 dolerių. Žinant jų laikų uždarbius, tai nepaprastai didelė suma. Apie senųjų ateivių aukas Lietuvai dr. A. Kučas rašo: "Tose aukose glūdi daug daugiau negu doleriai: išėivijoje buvo sužadintas gilesnis patrijotizmas, tautinis visuomeninis susipratimas ir glaudesnis ryšys su tėvyne Lietuva".

Mes atvykę į šį kraštą radome daugybę įkurtų organizacijų, parapijų, pastatytų bažnyčių. Tačiau prie senųjų tremtinių prisitaikinti, tiek jiems, tiek mums buvo sunku; mus skyrė skirtingų kultūrų įtakos, nors į tą patį tikslą vedantis, bet skirtingas galvojimas. Atvykę į šį kraštą, kūrėme naujas organizacijas, bandėme prisitaikinti ir pritaipiti prie čia esančiųjų, stiprinome esančias lietuviškas mokyklas, kur reikėjo, kūrėme naujas.

Lietuviškame organizaciniame, visuomeniniame darbe pradžioje veikė žmonės, kurie tautinį išlikimą statė aukščiau visko, tai buvo žmonės idealistai, kurie atsisakę poilsio, po sunkių darbo valandų, viską aukojo tautiškos lietuviškos idėjos išlaikymui. Juos rėmė visi entuziastiškai. Kiti, buvo ir tokių, pajuokė — sakė: "Ką jūs, vaikai, norit Amerikoje Lietuvą įkurti?". Ir tai buvo žmonės, aukštus mokslus baigę, ir gerai materialiai įsitaisę, ir visa tai Lietuvos valstybės pinigais, kurie rodos turėtų būti pirmieji šiame darbe tėvynei esant bėdoje. Maždaug prieš kokį 10 metų, o gal ir truputėlį daugiau, mūsų visuomeninėje veikloje pradėjo rodytis nauji veidai, nekalbu jau apie jaunąją priaugančią kartą, kas yra natūralu. Bet tie, kuriems nerūpėjo anksčiau tautiškas lietuviškas gyvenimas. Kada banko knygutė pilna, gražūs namai, pilni turto, matyt pabudo sąžinė, ar gal būt prie visų žemiškų turtų reikėjo dar pridėti ir garbės, nesvarbu, kokiū būdu ir kaip ji įgyta. Tas gal būt ir neblogai

būtų buvę, visuomeninis gyvenimas pagyvėjo, atsirado daugiau materialiai pajėgių jėgų. Bet nuo tada ir prasidėjo mūsų visuomeniniame gyvenime nesusipratimai. Sunku pasakyti, ar čia kaltas trūkumas idealizmo, ar ilgas tremties kelio nuovargis, ar svetimos mums nieko gero nežadančios pašalinės įtakos, o galbūt viskas kartu susidėjo.

Mūsų labdaros organizacijos iki šiol veikia labai sklandžiai. Vargstančių ir šalpos riekalingų buvo ir bus. Šiose organizacijose darbas sunkus, o garbės nedaug. Dėl to fakto ar dėl to, kad šioms organizacijoms vadovauja moterys, jų darbas plečiasi ir nesantaikos ar trinties nesimato.

Turime daug kultūrinių - profesinių organizacijų. Jos reikalingos, į jas buriasi mažiau visuomeniški žmonės, ir jose jie patenkina savo lietuvišką egzistenciją.

Sustokime ties mūsų organizacija — Šaulių Sąjunga. Iki šiol buvusi pavyzdingai drausminga organizacija. Prieš porą metų prasidėjo nieku nepagrįsti vidaus kivirčiai. Stebinti pasisakymus spaudoje ir sąjungoje, tenka priėti išvados, kad mūsų tremtinių, iki šiol buvusį pavyzdingą veikimą siekiant išlaikyti mus lietuviškai susipratusių, kovojančių dėl pavergtos Lietuvos, bando sugniuždyti tendencingos pikto siekiančios pašalinės jėgos. Mūsų filosofas dr. J. Girnius galvoja: "kad šiandien Lietuvių tauta yra atsidūrusi gal didesniame pavojuje negu spaudos draudimo laikais. Laisviems lietuviams tenka pareiga išvystyti tokį pat principinį idealizmą, kokį jų pirmtakai yra parodę caristinės priespaudos metais".

Šaulių Sąjungos šūkis "Nepriklausomai Lietuvai" tegul jungia mus visus į darnų darbą. Mes turėtumėm remti visus pozityvius darbus ir šalintis darbų bei žmonių, kurių tikslas yra viską griauti. Rusų tautos buvo ir yra amžinas noras išnaikinti mūsų tautą. Ir šį mūsų tautos genocido, arba kaip žydai pavadino — holocaust, jie siekia visokiais būdais tiek pavergtojoje Lietuvoje, tiek ir čia. Nes žino ir mato, kad kol nors vienas susipratęs lietuvis bus gyvas, tol mūsų tauta bus gyva.

Tautos pagrindas yra šeima. Ypatingai tremtyje susipratusi lietuviška, lietuviškai galvojanti ir kalbanti šeima išlaikys mus gyvus dar ilgus metus. Mūsų - lietuvių šeima turi patriarchalinę sistemą. Tėvas yra šeimos galva. Tačiau tikrenybėje motina yra šeimos siela. moteris - motina išlaiko šeimos nusistatymą. Šaulių Sąjungos įkūrėjas Vladas Pūtvis pasakė šaulėms moterims: "Kokios bus lietuvaitsės, tokios bus būsimos kartos motinos, toks bus visas mūsų jaunimas, tokia bus visa tauta". Taigi moterims, ypač mums šaulėms, krinta didelė atsakomybė, — išlaikyti mūsų kartą ir ateinančias,

priaugančias kartas susipratusias, lietuviškai galvojančias, dėl lietuviybės ir Lietuvos kovojančias.

Turime rūpintis lietuvišku švietimu — nes kalba, ir lietuviškas galvojimas yra vienas iš tų dalykų, kas mus riša. Tačiau mokyklos vienos to nepadarys, jei tėvai ar seneliai vaikams nepadės. Mūsų namų kalba turi būti gryna lietuviška. Kartais jaunimas negalvodamas griebiasi anglišku žodžiu, — mes taisykime juos, ir stenkimės išlaikyti savo kalbą gryną, be svetimų priemaišų.

Skundžiamės, kad nebeskaitome lietuviškų knygų, kad nebeskaitome, ypač jaunimas, laikraščių. Skaitykime mes: tėvai, seneliai — skaitys tada ir mūsų vaikai. Sako, kad obuolys nuo obels netoli tekrinta. Taigi nedejuokime, kad jaunimas neskaito, nes mes esame kalti. Kiek mes skaitome?! Sako, žodis pamoko, pavyzdys patraukia. Atsiminkime savo protėvius caro laikais, kaip jie brangino rašytą lietuvišką žodį! Rizikuodami savo gyvybe, tremtami į Sibirą, nešė iš Prūsų lietuviškas knygas ir laikraščius. O mama prie ratelio mokė vaikus skaityti. Dabar mes viską tą gauname laisvai, gal todėl ir nevertiname.

Mus lietuvius riša ir gaivina mūsų tautiniai papročiai. Lietuvių tauta yra labai turtinga savitais papročiais ir tradicijomis. Tradicijos ir papročiai, yra susieti su giliaprasmėmis gyvenimo paslaptimis — religinėmis bei dorinėmis. Tradicijos yra šimtmečiais sutelkta tautos išmintis ir patirtis. Viena ir antra laikosi tautos dvasia. Jai augti reikia žemės, reikia vienalytiško bendruomeninio gyvenimo. Bet kartą išaugusi, ji gali laikytis ir be savo žemės. Tradicija yra savos žemės kūrinys, o jos netekus — papildinys. Tradicijos svetur išlaiko vie-

ningumo sąmonę ir ryšį su sava žeme. Pagaliau, kaip rodo žydų tautos pavyzdys, tradicijos padeda tautai grįžti į prarastąją žemę.

Šeima yra laikoma tradicijų saugotoja. Tik tokios šeimos, kurios turi tradicijas, pačios išlaiko aukštesnį dorinį lygį ir pajėgia jį perduoti. Šeima yra pagrindinė žmogaus ugdymo mokykla. Ji yra ir visos tautos fizinis bei dvasinis lopšys. Jei tradicijos sunyksta šeimoje, jos sunyksta ir tautinėje bendruomenėje. Kai sunyksta tradicijos, žmogus ir tauta netenka dorinės ir dvasinės atramos. Gyvendami šiame svetimame, turtingame, visokių galimybių pilname krašte, pamažu pamirštame ar išsižadame savų papročių, savų tradicijų, savinamės svetimus. Saugokime juos ir branginkime. Papročiai ir tradicijos padės mums ir mūsų vaikams išlikti tremtyje susipratusiais lietuviais. Todėl stenkimės savose šeimose ir tautinėje bendruomenėje, kiek šio krašto sąlygos ir gyvenimo būdas leidžia, laikytis mūsų tautos tradicijų. Tik išgyventi šeimoje ar tautinėje bendruomenėje papročiai ir tradicijos liks gyvos mūsų ateities kartose.

Taigi stenkimės patys būti gerais ir susipratusiais lietuviais ir savo vaikus auklėti lietuviškoje dvasioje. Stenkimės atsikratyti blogų mūsų tautai charakteringų įpročių. Ypatingai tarp mūsų lietuvių yra pastebimas, dar iš baudžiavos laikų išlikęs paprotys, niekinti savus, savų žmonių atsiekimus, ir pervertinti svetimus. Jau būtų laikas šio papročio atsikratyti.

Pabaigai, stenkimės, kad mūsų auganti karta nepasimestų kapitalistinių kultūrų kryžkelėse, bet pasilikų ištikima ir gyva savo tautai. □

LŠST CENTRO VALDYBOS ŽINIOS

1982 m. kovo 27 d. Čikagoje įvykusiam LŠST Visuotiniame dalinių atstovų suvažiavime, išrinkta sekančios sudėties Centro Valdyba:

1. Karolis Milkovaitis — Sąjungos p-kas.
2. Vladas Išganaitis — I-asis vicepirm.
3. Edmundas Vengianskas — II-asis vicepirm. ir Jūrų šaulių vadovas.
4. Dr. Kazys Pautienius — vicepirm. sveikatos reikalams.
5. Stasys Bernatavičius — išdėininkas.

6. Birutė Jasaitienė — Moterų vadovė.

7. Juozas Mackonis — sekretorius.
8. Algirdas Budreckas — Teisinis patarėjas.
9. Raimondas Juodis — jaunimo vadovas.
10. Petras Malėta — spaudos-informacijos vadovas.
11. Alfonsas Paukštė — ūkio-tiekimo vadovas.
12. Bronius Nainys — šaudymo sporto vadovas.
13. Anatolijus Kairys — kultūros reikalų vadovas.
14. Kun. Jonas Borevičius — vyr. LŠST kapelionas.

Garbės Teismas

1. Jonas Švedas — pirmininkas.
2. Bruno Krištopaitis — narys.
3. Antanas Balčiūnas — narys.
4. Aldona Gasnerienė — kandidatė.
5. Antanas Raudys — kandidatas.

Kontrolės Komisija

Šauliai — J. Gurevičius, P. Padvaiskas ir A. Repšienė.

Statuto Komisija

Paskirti nariais: Stepas Jakubickas ir Viktoras Kažemėkaitis.

Visiems LŠST pareigūnams geriausios sėkmės dirbant Nepriklausomai Lietuvai.

Detroito "Satio Butkaus" šaulių kuopos valdyba posėdžiavo Kazimiero Sragausko namuose gegužės 8 d., 1982 m. Iš k. į d. I eilė: sekretorius Petras Želvys, Moterų vadovės pavaduotoja Ona Šadeikienė, Moterų vadovės pavaduotoja Lidija Mingėlienė, vicepirm. kultūriniais reikalams Stefanija Kaunelienė, vicepirm. meno reikalams Danutė Petronienė, lietuviškiems atvirukams išleisti komisijos pirm. Antanas Norus; II eilė: korespondentas Antanas Grinius, išdininkas Matas Baukys, pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir vicepirm. Romas Macionis. Nuotrauka foto korespondento Kazimiero Sragausko.

"ST. BUTKAUS" ŠAULIŲ KUOPOS VALDYBOS POSĖDIS

"St. Butkaus" šaulių kuopos valdybos posėdis įvyko gegužės 8 d., Kazio Sragausko namuose. Prieš pradėdant posėdį, buvo pripiltos šampano taurės ir jomis pagerbtos į posėdį atvykusios šaulės motinos ir močiutės: St. Kaunelienė, Lidija Mingėlienė, Danutė Petronienė ir Ona Šadeikienė.

Posėdį atidarė kuopos valdybos pirmininkas Vincas Tamošiūnas ir perskaitė darbotvarkę, kuri buvo priimta. Pranešimus padarė pirmininkas Vincas Tamošiūnas, vicepirm. Romas Macionis, vicepirm.-kultūros vad. St. Kaunelienė, kuri pranešė, kad birželio mėn. Detroito įvyks "Freedom" festivalis ir birželio 25 d. dideliu laivu Detroito upe daromas išvažiavimas. Tuo laivu važiuos kongresmanų, dviejų miestų burmistrai ir daug žmonių. Yra pakviestos ir etninės grupės. Ji tam išvažiavimui turi 50 bilietai ir norintieji tame išvažiavime dalyvauti, tepasiima tokį bilietą, kuris kainuoja 12 dol. Laive gros orkestrai ir tautybės turės savo pasirodymus. Kelionė

truks 3 val., nuo 8 iki 11 val. vakaro (moon light).

Šiais metais Pavergtų Tautų festivalis yra rengiamas ne prie Detroito upės, bet ukrainiečių kultūros centre ir bus pristatytas liepos 18 d.

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, rudenį dalyvausime Tarptautinio Instituto ruošiamoje etninių grupių mugėje. Pakvietimą jau gavau. Kariui reikalingi rimtesni straipsniai. Tiek "Karį", tiek jame spausdinamą "Tremties Trimitą", remkime!

Kuopos išdininkas Matas Baukys pranešė, kad šiuo laiku kasos stovis geras Kuopos metiniame susirinkime paskirtos aukos dar ne visiems atiduotos. Kuopoje yra įsiregistravę 99 nariai. Į kuopą įstojo Elzbieta Baukienė ir Stasė Šimoliūnienė.

Fotografijų laikraščiams pasiuntimo reikalu kalbėjo foto-korespondentas Kazys Sragauskas, o sveikinimo atvirukų išleidimo — Antanas Norus. Atvirukams paruošti ir išleisti komisija papildyta ir į ją įeina dar Stefanija Kaunelienė ir Danutė Petronienė.

Valdyba nutarė: kuopos šauliui Jonui Šostakui, kai jis dalyvaus šaudymo varžybose ir atstovaus "St. Butkaus" kuopą, išlaidoms sumažinti duoti 100 dol.

Kuopai užprenumeruoti Z. Raulinaičio redaguotos ir išleistos knygos "Ketur frontai" 2 egz.

Sumokėti kuopos nario mokestį. Tarptautiniam Institutui skirta 50 dol. ir Istorijos muziejui — 25 dol.

Sofijos ir Adolfo Vasiulių sodyboje rugpjūčio 15 d. surengti išvyką.

Posėdis buvo gyvas ir darbštus. Po posėdžio V. Tamošiūnas ir K. Sragauskas pavaišino posėdžio dalyvius.

Paminėtos motinos

Motinos dienos proga, abi radijo vlandėlės dalį savo programos skyrė motinoms prisiminti. "Lietuvių Melodijos" penktadienį, gegužės 7 d. ir "Lietuvių Balsas" sekmadienį, gegužės 9 d. Kun. Alfonsas Babonas savo pamoksle prisiminė motinas ir jas pasveikino.

Po mišių parapijos kavinėje motinos minėjimą pravedė "Aušros" lituanistinės mokyklos vedėjas Antanas Vaitėnas. Į

JŪRŲ ŠAULIŲ ŠVENTĖ — KULTŪRINIS SAVAITGALIS

PILĖNUOSE

Š. m. liepos 3-4 d. Detroito jūrų šaulių Švyturio kuopa, savo Pilėnų stovyklavietėje, atšventė kuopos 15-kos metų sėkmingos veiklos sukaktį. Šios sukakties proga, LŠST Centro Valdybai talkininkaujant, įvyko ir LŠST dalinių kultūrinis savaitgalis.

Švyturiečių šventėje ir Sąjungos kultūriniam savaitgalyje dalyvavo didelis skaičius šaulių, atvykusių iš Kanados, Klevelando, Detroito, Čikagos ir kitų vietovių. Gausingiausių šaulių grupę, atvykusią iš Čikagos (virš 50 asmenų), sudarė Sąjungos Centro Valdybos pareigūnėnai "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės, "Gen. T. Daukanto" ir Cicero "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopų nariai, kurių tarpe matėme LŠST pirmininką K. Miklovaitį, I-įj vicepirm. V. Išganaitį, II-įj vicepirm. ir Sąjungos jūrų šaulių vadovą E. Vengianską, S-gos vyr. kapelioną Tėv. J. Borevičių, S-gos moterų vadovę B. Jasaitienę, CV-bos pareigūnus J. Mackonį, A. Paukštę, P. Maletą ir "Klaipėdos" jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikulį. Kanadiškiai buvo atstovaujami "VI. Pūtvio" kuopos vicepirm. V. Pečiulio, klevelandiškiai — S-gos garbės narių A. ir O. Mikulskių ir "Kar. A. Juoza-pavičiaus" kuopos pirm. A. Venciaus. Sunku čia visus atvykusius ir beįvardinti.

"Švyturio" jūrų šaulių kuopos sukaktuvinė šventė ir S-gos kultūrinio savaitgalio programa buvo pradėta liepos 3 d., šeštadienio rytą 10:30 val. vėliavų pakėlimu, ką atliko "Švyturio" kuopos vėliavų tarnyba. Pakėlus JAV-bių ir Lietuvos vėliavas, buvo vykdomi atskiri, atvykusių šaulių dalinių vadovų su CV-bos pareigūnais, jūrų šaulių vadovų, moterų šaulių, šauliškosios veiklos bei kitais organizaciniais reikalais, pasitarimai — posėdžiai.

Atvykusių šaulių dalinių vadovų-ių

garbės prezidiumą pakvietė: kun. Alfonsą Baboną, studentą Juozą Račiukaitį, Kristiną Daugvydienę ir Nijolę Šnapštienę.

Vytė ir Rūta Šnapštytės motinos įiteikė po raudoną rožę. Trumpą žodį apie motinas tarė birutietė Kristina Daugvydienė ir jame išvardino motinos pareigas, kurių yra labai daug. Į žodį įterpė ir motinoms skirtos poezijos posmelių. "Aušros" lituanistinės mokyklos mokinės Vytė ir Rūta Šnapštytės, padėklamavo "Motina, tu man buvai..." ir paskaitė kūrinių "Kelonę į Tokyo". Nors minėjimas buvo trumpas, bet gerai pravesas.

Antanas Grinius

bandrume pasitarime su CV-bos pareigūnais, kurį pravedė II-sis vicepirm. E. Vengianskas, buvo kalbama bendrai visą Sąjungą liečiančiais klausimais, pasikeista nuomonėmis, dėl žurnalo KARYS, kuriame randasi ir TREMTIES TRIMITO skyrius, redaktorių pasikeitimo, knygų, šauliškų leidinių, apdovanojimo garbės ženklais pristatymo procedūros, šauliškosios vienybės, susiklausymo ir kitais svarbiais veiklos reikalais. Pageidaujamas informacijas suteikė LŠST pirm. K. Milkovaitis ir kiti CV-bos pareigūnai.

Jūrų šaulių vadovų pasitarime, dalyvaujant Čikagos, Cicero ir Detroito jūrų šaulių dalinių vadovams, buvo aptartas naujos vasarinės išieginės uniformos jūrų šauliams — vyrams klausimas, priimtas pateiktas jos projektas ir S-gos jūrų šaulių vadovui pavesta naują uniformą pristatyti Sąjungos vadovybei patvirtinti.

Atskirame šaulių moterų pasitarime, kuriam vadovavo S-gos moterų vadovė B. Jasaitienė, buvo kalbama specifiniais moteris - šaules liečiančiais klausimais, uniformos reikalais ir aptartos kitos šaulių moterų problemos, bendradarbiavimas ir veikla.

Čia visi, aukščiausiai paminėti šaulių vadovų pasitarimai buvo darbingi, praėjo šauliškoje broliškai seseriškoje dvasioje ir savo išvadomis bei nutarimais, Lietuvos Šaulių Sąjungos labui ir gerovei, buvo kūrybingi, kalbantys už Sąjungos narių veikloje vieningumą, susiklausymą ir darnumą.

Vakare, stovyklavietės salėje, įvyko bendras vietos ir suvažiuosusių šaulių, rėmėjų ir svečių pobūvis, kurį, pasveikindamas visus dalyvaujančius ir pristatydamas S-gos vadovybės pareigūnus, pradėjo "Švyturio" kuopos pirm. B. Valiukėnas. Meninę programą, darniai padainuodamas keletą dainų, atliko muz. Sližio vadovaujamas moterų kvartetas. Svečiai buvo vaišinami šaltais užkandžiais ir šilta vakariene. Netruko ir skystimėlio. Iki vėlumos skambėjo muzika, šokantieji turėjo progos pamiklinti kojas, o gamtos mėgėjai galėjo, po atviru dangumi, šokių muzikos garsais pasigrožėti. Stovyklavietės pašlaitėmis skambėjo dainos.

Liepos 4 d., sekmadienį, švyturiečių šventės ir kultūrinio savaitgalio programa buvo tęsiama toliau. 10:30 val. ryto, prie Lietuvos Laisvės Kovų paminklo, ant kalnelio, išsiriaviavus darnioms uniformotų šaulių vyrų ir moterų gretoms su dalinių vėliavomis, buvo pakeltos JAV

ir Lietuvos vėliavos. Suskambėjo Lietuvos himno garsai. Padėtas "Švyturio" kuopos pirm. B. Valiukėno ir kuopos moterų vadovės A. Bukšnienės nešamas vainikas, žuvusių už Lietuvos laisvę kovose karių ir šaulių garbei bei amžinam prisiminimui. Padėjus vainiką, vyko pamaldos, kurias atnašavo S-gos vyr. kapelionas Tėv. J. Borevičius, taręs tai dienai skirtą, turiningą pamokslą. Prie paminklo, tuoj po pamaldų, reikšmingą žodį tarė LŠST pirm. K. Milkovaitis, patriotinį eileraštį paskaitė š. Vilija Telyčėnaitė.

Po šių apeigų ir pamaldų, visa šaulių rikiuotė vyko į salę iškilmingai akademiškai. Ją atidarė "Švyturio" kuopos pirm. B. Valiukėnas, į garbės prezidiumą kviedamas: LŠST pirm. K. Milkovaitį, S-gos vyr. kapelioną Tėv. J. Borevičių, CV-bos I-įj vicepirm. V. Išganaitį, II-įj vicepirm. ir S-gos jūrų šaulių vadovą E. Vengianską, S-gos moterų vadovę B. Jasaitienę, buv. S-gos pirmininką V. Tamošiūną, S-gos garbės narius A. ir O. Mikulskius, buv. "Švyturio" kuop. pirm. A. Šukį, Tremties Trimito redakt. S. Kauneliene.

Sekė apdovanojimai. Už nuopelnus LŠST ir "Švyturio" kuopai apdovanojami šaulių garbės ženklais, LŠST pirm. K. Milkovaitis, asistuojant g. š. O. Mikulskienei, prisėkė Šaulių Žvaigždės ordeną J. Abariui ir V. Rinkevičiui, Šaulių Žvaigždės medalį — A. Bukšnienei ir B. Valiukėnui. Sesė O. Mikulskienė įiteikė dovaną, šventėje dalyvaujančių šaulių moterų vardu, S-gos moterų vadovei B. Jasaitienei.

Švyturio kuopos pirmininkui B. Valiukėnui padarius apžvalginį Detroito jūrų šaulių 15-kos metų veiklos pranešimą, S-gos moterų vadovė B. Jasaitienė skaitė pagrindinę akademijos paskaitą apie nuėitą kelią išieivijoje ir žvilgsnį į au. itį.

Po paskaitos, toliau programai vesti buvo pakviestas p. Misiūnas, kuris pagal sudarytą sąrašą, kvietė Detroito organizacijų atstovus ir prezidiumo narius sveikinimo žodžiu. Buvo perskaitytas ilgas sąrašas sveikinančių raštu.

Visi sveikinusieji išreiškė džiaugsmą Detroito jūrų šaulių "Švyturio" kuopos 15-kos metų sėkminga veikla, linkėjo švyturiečiams ilgiausių metų ir ištvermės atieties jūriniai šauliškuoju keliu žengiant. Su šių sveikinimų pyne buvo baigta Detroito jūrų šaulių "Švyturio" kuopos 15-kos metų sukakties minėjimo ir LŠST kultūrinio savaitgalio programa. Programą baigiant sugiedotas Lietuvos himnas.

Vg.

ROMO KALANTOS SUKAKTIES PAMINĖJIMAS

Romo Kalantos 10 metų tragiškos mirties paminėjimas įvyko 1982 m. liepos 25 d. Jūrų "Švyturio" šaulių kuopos stovykloje "Pilėnai". Diena pasitaikė graži, ir į paminėjimą suplaukė gausūs skaičiai žmonių. Minėjimas pradėtas 11:30 val. prie paminklo žuvusiems dėl Lietuvos laisvės. Šiam minėjimui Mykolo Abariaus buvo paruoštas gražus aukuras. Prieš mišias kelias žodžiais Edvardas Milkauskas priminė minėjimo reikšmę pasakydamas, kad Romo Kalantos tragiška mirtis susideginimas nebuvo koks nors vienkartinis įvykis, bet tąsą mūsų brolių ir seserų partizanų kovos, kuri tęsėsi virš 10 metų dėl Lietuvos laisvės prieš labai stiprų ir gerai ginkluotą raudonąją armiją — komunizmą ir tos kovos pareikalavo 30,000 kovotojų gyvybių. Tarto žodžio pabaigoje padėkdamas partizanų dainos žodžius:

*Šniokščia sraunios upės, ašarom
Kur ištryško kraujas, stiebiasi
Motiną išvežęs, tėvą nukankinęs,
Nesiliauja siautęs Kremliaus kraugerys.*

*Tave spiaudo, spardo, gatvėse paguldo,
Tave uoliai slepia priemiesčio groivy,
Vytureliui giesmę rytmetinę čtūbant,
Dar lašelio kraujo ieško jie tavų...*

Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris Kazimieras Daugvydas ir "St. Butkaus" šaulių kuopos pirm. Vincas Tamošiūnas persijuosę per pečius tautinių spalvų juostomis, atžygiavę uždegę aukurą. "St. Butkaus" šaulių kuopos kapelionas kun. Alfonso Babonas atnašavo šv. mišias ir pasakė pamokslą. Savo pamokslu priminė, kad mes šiandieną susirinkome pagerbti ir pasimelsti už jauną lietuvį, kuris prieš 10 metų liepsnose skendėdamas šaukė: "Laisvės Lietuvai!". Mums tai pagalvojus sukelia nusistebėjimo jausmus, kartu nupelno jam kankinio ir net didvyrio vainiką. Toliau paminėjo, kad tai yra jau ne pirmas įvykis mūsų tautos istorijoje. Pilėnų vadas Margeris su savaisiais irgi žuvo pilies liepsnose. Geriau mirtis, negu vergovė, buvo Lietuvos karžygių šūkis. Toliau kalbėjo apie meilę savo kraštui ir priminė krikščioniškąsias dorybes, tarp kurių šalia teisingumo, dorumo, tiesos ir meilės yra ir patrijotizmas. Mišių metu gražiai giedojė dalis šv. Antano parapijos choro ir svečiai.

Akademija - minėjimas įvyko stovyklos salėje. Staliukas buvo apdengtas lietuviškų ornamentų audiniais, ant kurio stovėjo skulptūra — trys kryžiai su rūpintojėliu.

lietuviška vėliavėlė ir ant kito staliuko Romo Kalantos fotografija ir žemai — puokštės gėlių. Akademią atidarė sudaryto komiteto pirmininkas Jonas Švoba, kuris taręs žodį ir pasveikinęs atvykusius tolimesnei programai vesti pakvietė Edvardą Milkauską, kuris pristatė atvykusį iš Čikagos paskaitai skaityti dr. Kazį Ėringį. Kristina Daugvydienė K. Ėringio krūtinę papuošė gvaizdiko ir lietuviškų spalvų kaspinu.

Paskaitininkas savo 45 minučių paskaitoje pirmiausia apibūdino viską naikinančią ugnį, kuri turi simbolinę reikšmę. Čia jis paminėjo taip pat ir Pilėnų vadovą Margerį, kuris viską susideginęs ir pats susidegino. Paminėjo savižudžių dalinius, kuriuos turėjo Japonija. Tuose daliniuose laktūnas su mažu lėktuvu - raketa smogdavo į taikinį ir su ta raketa pats žūdavo. Su Romo Kalantos tėvu jam teko tarnauti raudonojoje armijoje ir dalyvauti kautynėse Prūsijoje. Tėvas po R. Kalantos tragiškos mirties buvo areštuotas. Papasakojo R. Kalantos susideginimo įvykį ir jo mirtį. R. Kalantos ligos istorija iš ligituvės Prūsijoje. Tėvas nuo slėptos nuo visuomenės. Nors okupanto daktarai ir jų filosofai ir pranašavo, kad R. Kalanta buvo nesveikas, bet tai yra gryna politika. Romas Kalanta susidegino grynai politiniais sumetimais. Degdamas šaukė: "Laisvės Lietuvai!" Dėl tokios pat priežasties susidegino ir Antanas Kalinauskas.

Dr. Kazio Ėringio paskaitos viduryje Stefanija Kaunelienė paskaitė Algirdo Statkevičiaus eilėraščių: Kauno kapuose, Lietuvai, Pranašystė ir Pavergėjams. Po paskaitos ilgai plota.

Meninė dalis

Akt. Vytautas Ogilvis atliko pyne "Liepsnojanti auka", kuri susidėjo iš Vytauto Alanto, Balio Augino, Kavaliūno ir Narūnės R. Kalantos susideginimui skirtų eilėraščių.

Sol. Danutė Petronienė, akomponuojant Vidui Neverauskui, padainavo: Aušros Vartų Marija, muz. Alfonso Mikulskio, Paskutinis birželis, žodžiai B. Pūkelevičiūtės, muz. Broniaus Budriūno, ir Našlaitėlė, muz. A. Kačanausko. Publikai ilgai plojant, solistė dar padainavo bisui Lakštutė. Jos dainas svečiai įvertino ir atsidėkodami ilgai, ilgai plojo. Tikrai Danutei Petronienei priklauso didelė padėka.

Kristina Daugvydienė ir Danutė Petruskienė aktoriumi V. Ogilviui ir akompaniatoriumi Vidui Neverauskui prisegė po gėlę, o solistei Danutei Petronienei — lietuviškų rugiagėlių.

Edvardas Milkauskas šio minėjimo rengėjams, išvardindamas juos, padėkojo. Baigta Tautos himnu.

Po to sekė vaišės, kurias parėngė sesės šaulės švyturietės, vadovaujamos moterų vadovės Angelės Bukšnienės. Joms su gėrimais talkino šauliai. Turtingame dovanų paskirstyme ne vienam nusišypsojo laimė ir jis namo važiavo su vienos ar kitos rūšies laimikiu.

Šį R. Kalantos 10 metų tragiškos mirties minėjimą rengė komitetas, sudarytas iš šių organizacijų: Savanorių kūrėjų, "St. Butkaus" šaulių kuopos, "Švyturio" jūrų šaulių kuopos, Ramovėnų, Birutietčių ir ALTS-gos Detroito skyriaus.

A. Grinius

Detroito Jūrų šaulių "Švyturio" kuopa liepos 3-4 dienomis iškilmingai paminės savo veiklos 15-metį savo stovykloje "Pilėnuose". Švęsdami sukaktį, atšvęs ir tradicinę Jūros dieną. Tai šventei švyturiečiai intensyviai ruošiasi kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas su valdyba jau kelintas mėnuo pluša prie salės padidinimo, svečiams kambarių įruošimo ir didesnės, patogesnės virtuvės įruošimo darbų. Suvažiavę svečiai nebepažins Pilėnų.

Detroito Jūrų šaulių "Švyturys" kuopos valdybai ir šauliams geriausios sėkmės, gražaus oro ir gero vėjo, švenčiant penkiolikmečio šventę ir pravedant Jūros dieną. Sėkmės ateities veikloje. Bendras darbas davė gražių vaisių. Galite didžiuties.

JONINĖS V. D. ŠAULIŲ RINKTINĖJE

Chicagoje "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės Joninių vakaras buvo surengtas birželio 19 d., savuose namuose. Žmonių prisirinko pilna salė. Vakarą pradėjo vicepirmininkas J. Mackonis. Trumpu, gražiu žodžiu apibūdino Jonines laisvojoje Lietuvoje, jų reikšmę ir prie scenos pakvietė Jonus, Jones ir Janinas. Jiem visiem prisegtos gėlės ir sugiedota ilgiausių metų.

Po to vyko "Laimės šulinio" dovanų paskirstymas. Laimėjimų buvo gana daug, bet kol visas gausus šulinys ištuštėjo, prie bilietėlių eilės irgi buvo didelės.

Ant gėlėmis papuoštų stalų jau buvo padėti šalti užkandžiai. Jau dovanų paskirstymo metu žmonės pradėjo užkandžiai. Vėliau jaunos mergaitės atnešė šiltus patiekalus. Vakariene buvo soti ir skoningai paruošta. Pritariant akordeonui, skambėjo ir dainos. Rinktinės trijų orkestrui grojant prasidėjo šokiai. Pilnoje šokių aikštėje sukosi poros. Visų ruotaika buvo linksma. Šnekučiuotasi, vaišintasi ir linksmintasi ligi vidurio naktelės. Visi skirstėmės gerai nusiteikę.

Mažoje Rockfordo lietuvių kolonijoje

taip pat yra šaulių būrys. Jis yra "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės padalinys. Rockfordo šauliai Joninės paminėj birželio 26 d. Kartu paviešėti pas juos nuvyko ir pilnas autobusas Chicagos šaulių. Kartu nuvyko rinktinės vadas Vl. Išganaitis ir kiti valdybos nariai. Ten Joninės buvo atšvęstos taip pat pakilioje nuotaikoje. Programoje buvo suvaidintas ir T. Serapinienės paruoštas vaizdelis, kuris karštais plojimais buvo maloniai priimtas ir įvertintas. Diena pasitaikė graži, tai ir visų nuotaika buvo graži. Su Rockfordiečiais maloniai praleidę dieną, apie 9 val. vakare čikagiečiai jau buvo namie.

Be visos eilės įvairių minėjimų ir kitų darbų, "Vytauto Didžiojo" rinktinė surengia pavasario ir rudens balius. Šių metų pavasarinis parengimas įvyko savuose namuose balandžio 17 dieną. Kaip visuomet, taip ir šį kartą, parengimas gražiai pavyko. Dalyvaujant pilnai salei publikos, buvo meninė programa, gera vakarienė, šokiai ir kiti įvairumai.

Be nuotaikingų parengimų būna ir liūdniesnių prisiminimų. Kiekvienais

metais šauliai prisimena dėl Lietuvos laisvės žuvusį Romą Kalantą. Minėjimas vyksta Šv. Kazimiero kapinėse, prie įspūdingo šaulių pastatyto Kalantai paminklo. Mirusiųjų prisiminimo (kapų puošimo), dienoje šauliai visuomet dalyvauja kapinių iškilmėse ir mirusiųjų šaulių pagerbime. Š.m. gegužės 30 d. šauliai organizuoti dalyvavo lietuvių Tautinėse kapinėse iškilmėse, kapų aplankyme ir kapų steigėjams paminklo atidengime. Gegužės 31 dieną uniformuoti ir neuniformuoti šauliai dalyvavo Šv. Kazimiero kapinėse. Buvo ten vykusiose pamaldose, iškilmėse prie kapinių steigėjų paminklo. Šauliai buvo garbės sargyboje. Kalbą pasakė šaulys A. Regis. Po to aplankė Kalantos paminklą ir mirusiųjų šaulių kapus. Ypatingai jautriai prisimintas tragiškai žuvęs dar jaunas šaulys, lakūnas K. Petrauskas. Čia buvo pašventintas vieninteliame sūniui tėvų pastatytas gražus paminklas. Paminklą pašventino kun. Kerelis. Nors jau metai praėjo nuo Kęstučio žuvimo dienos, tačiau tėvai dar labai skaudžiai jo netekimą išgyvena.

Aplankytas ir darbščiosios šaulės, bu-

vusios Sąjungos Moterų vadovės Stasės Cecevičienės kapas ir kiti. Šiais metais kapines aplankė tūkstantinė žmonių minia. Iškilmės baigtos Tautos himnu.

Po visų iškilmų šauliai buvo pakviesti į "V.D." rinktinės šaulių namus. Ten buvo pavaišinti skaniais užkandžiais ir gėrimais. Vaisės surengė rinktinė ir žuvusio lakūno Kęstučio Petrausko tėvai.

P. Venclova

"Tremties Trimitas" sveikina Klevelando "Kar. A. Juozapavičiaus" kuopos valdybą ir šaulius, atšventusius kuopos dešimties metų sukaktį. Linkim augti, stiprėti ir nepavargti siekiant Lietuvai laisvės ir nepriklausomybės.

Sydney, Australija

Šaulių susirinkimas

Gegužės 30 dieną, įvyko Sydneyaus "Dariaus ir Girėno" šaulių kuopos narių visuotinis susirinkimas, kurį pradėjo šaulių kuopos pirmininkas S. Pačėsa ir susirinkimui pirmininkauti pakvietė J.P. Kedį, sekretoriauti T. Dailidienę.

Šaulių kp. pirmininkas S. Pačėsa padarė platų pranešimą iš š. kp. valdybos dviejų metų kadencijos veiklos, atsisatydino ir sekančiai kadencijai prašė išrinkti naują š. kp. pirmininką ir valdybą.

Kasininkas Kostas Ankus padarė pranešimą iš atskaitomybės. Revizijos Komisijos pirmininkas J.P. Kedys perskaitė revizijos aktą. Susirinkimas išlausęs pranešimus, pareiškė gilią padėką š. kp. pirmininkui St. Pačėsei ir š. kp. valdybai už nuveiktus didelius šaulių organizacijai darbus ir veiklos bei pajamų išlaidų apyskaitą vienbalsiai patvirtino.

Valdomųjų organų rinkimai: a) šaulių kuopos pirmininku išrinktas J. Abronas, b) šaulių kuopos valdyba: S. Pačėsa, J. Slavikauskas ir J. Gatavičius, c) Revizijos komisija: J.P. Kedys, A. Pūkas ir P. Dailidė.

Klausimuose ir sumanymuose buvo iškeltas reikalas ir priimtas, kad šauliai aktyviau dalyvautų demonstracijose bei protestuose prieš okupantą. Be to, susirinkimas vienbalsiai priėmė pasiūlytą rezoliuciją, kurios turinys bus išsiuntinamas visiems šaulių daliniams Australijoje.

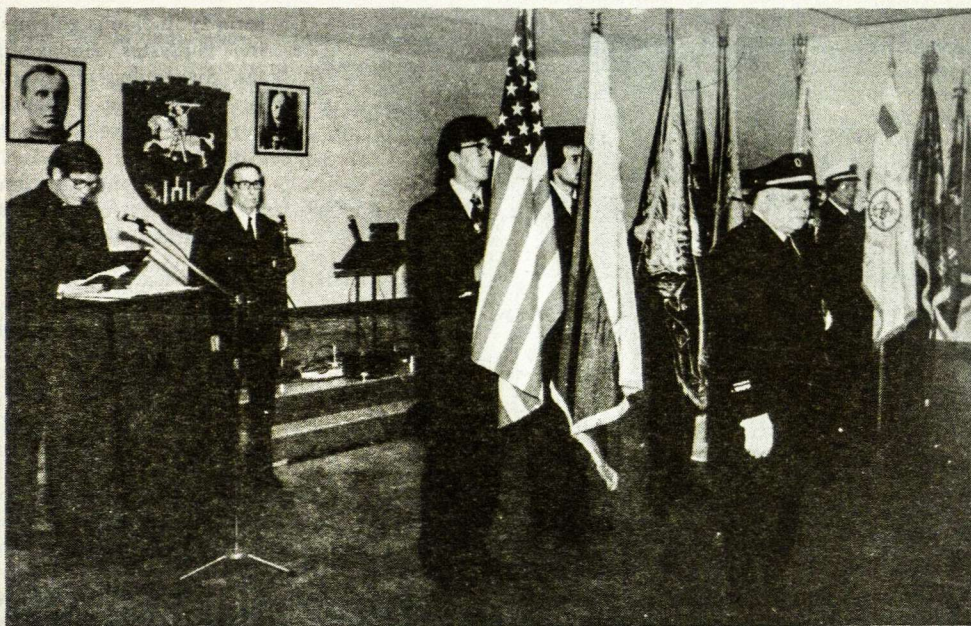
Susirinkimas praėjo darniai ir vieningai.

Buvęs

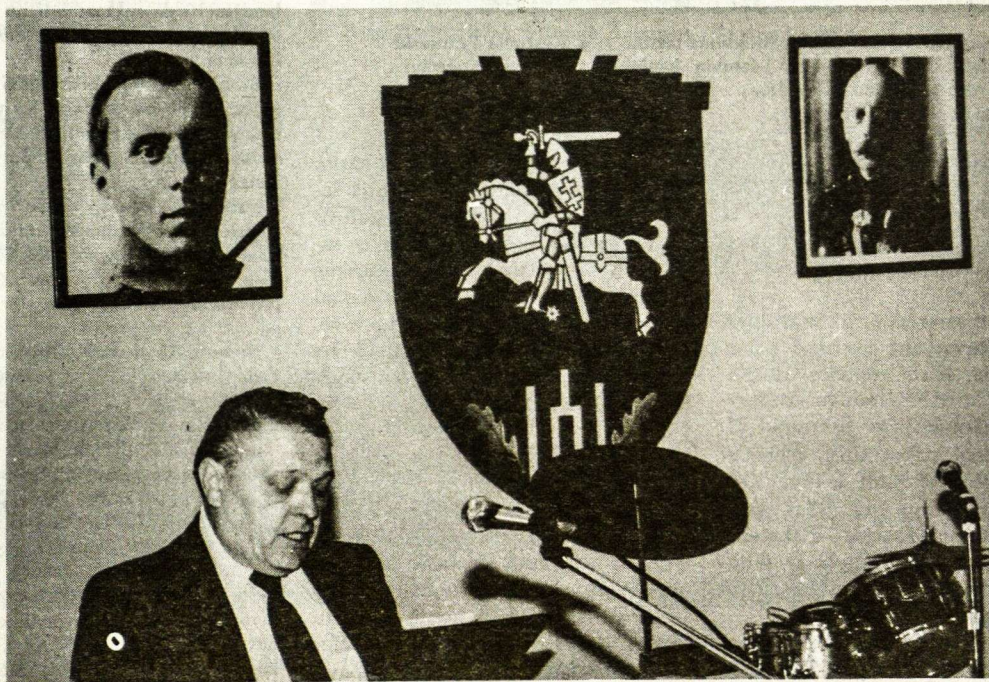
L.Š.S.T. Centro v-bos pirm. K. Milkovaitis įteikia medalius: Julijai Vencienei ir A. Balasevičiui su "Kar. A. Juozapavičiaus" kp. pirm. P. Vencium. P. Malėtos nuotr.

“Kar. A. Juozapavičiaus” š. k. dešimties metų veiklos minėjimas. Maldą už mirusius šaulius kalba Šv. Jurgio parap. klebonas, kp. kapelionas. Išsirikiavę šaulių vėliavos iš Čikagos, Kanados ir Clevelando.

L.K.V.S. Ramovės Centro v-bos pirm. A. Jonaitis sveikina “Kar. A. Juozapavičiaus” kuopos šaulius dešimties metų veiklos proga.

“Vytauto Didžiojo” Šaulių Rinktinės lakūno a. a. Kęstučio Petrausko paminklas Šv. Kazimiero Lietuvių kapinėse Čikagoje. Nuotrauka foto korespondento P. Malėtos.

PAMINKLO DEDIKACIJA A.A. K. PETRAUSKUI

Prieš metus laiko, vos pakilus iš aerodromo, lakūno Kęstučio Petrausko vairuojamas nuosavas lėktuvas sudužo.

Žuvusiam savo vieninteliam sūniui Kęstučiui tėvai ant jo kapo pastatė paminklą, kuris gegužės 31 (Kapų dieną) buvo iškilmingai atidarytas Susirinkime prie paminklo iškilimams, kad pašventinti, pagerbti ir prisiminti a.a. šaulį lakūną Kęstutį Petrauską. Nors paminklas pastatytas iš šaltos medžiagos — akmens, bet savo išvaizda prabyla ir nejuočių kiekvieną praeivį privers sustoti ir susimąstyti.

Lėktuvo avarijoje tėvai neteko mylimo sūnaus Kęstučio, o “Vytauto

Didžiojo” šaulių rinktinė savo nario.

Lakūnas instruktorius Kęstutis labai mėgo savo pasirinktą profesiją. Jis ne kartą buvo prašomas savo tėvų mesti rizikingą aviatoriaus darbą. Sūnus jiems atsakydavo, kad jei jam bus lemta mirti lėktuve, jis visiškai tuo nesibaimina. Jis buvo drąsus lakūnas ir geras instruktorius. Daug jo mokinių amerikiečių tapo lakūnais. Jis jiems visad primindavo savo lietuvių kilmę ir tuo didžiavosi.

1964 m. Kęstutis įstojęs į JAV armijos aviacijos dalinius, buvo pakeltas į seržantus ir buvo apdovanotas keliais kariškais medaliais. Prie kariškų užtarnautų žymenų jis kartu nežiojo prisisegęs insigniją su Vyčiu.

Nebuvo jam lemta džiaugtis pava-

sario žydinčiomis gėlėmis. Jo gyvenimo jaunystės žiedas liko nuskin-tas. Jai liūdną ir skaudžią tragediją, kurią sunku ir šiandien dar pamiršti ir išgyventi ne tik tėvams, bet ir šauliams.

Liūdi tėvai, netekę vienintelio mylimo sūnaus, o taip pat “Vytauto D.” šaulių rinktinė, praradusi aviacijos sekcijos vadovą.

Lakūnas Kęstutis daug metų raižė Amerikos padangę su viltimi nukristi į laisvą ir nepriklausomą tėvynę Lietuvą, kurią jis mylėjo ir ilgėjosi.

Deja, visa tai neišsipildė.

Mielas broli Kęstuti, ilsėkis mirusiųjų ramybės mieste — Šv. Kazimiero lietuvių kapinėse.

IR VĖL NAUJAS KAPAS

Kokia ta mirtis negailėstinga ir negera. Jai nei durys, nei užraktai nieko nereiškia. Ji savo auką randa visur.

“St. Butkaus” šaulių kuopos šaulys Bronius Burba ramiai sau gyveno 5538 Bingham St., Dearborne, Mich. ir kol išėjo į pensiją, dirbo Telefono Bell kompanijoje, kurioje, kaip geras darbininkas, buvo gavęs ir dovanų. Šiais metais balandžio mėn. sulaukęs 66 m. amžiaus, išėjo į užtarnautą pensiją. Neilgai jam teko tos pensijos poilsiu džiaugtis. Balandžio 13 d., sekmadienį, jo pusseserė, negalėjusi jo prisišaukti telefonu, atvyko į jo namus.

Broniaus automobilis stovi namuose, o jis, užsidaręs duris, į jokių skambinimų ir šaukimus nieko neatsako. Iššauktai policijai atidarius duris, Bronius rastas miręs.

Velionio kūnas buvo pašarvotas Charles R. Steponausko laidotuvių namuose, 18425 Beech Daly Rd. Karsto gale stovėjo “St. Butkaus” šaulių kuopos veliava ir ant karsto ir pasienyje pristatyta gėlių krepšiai.

Birželio 15 d. kun. Alfonsui Babonui vadovaujant, sukalbėtas rožinis. Po rožinio “St. Butkaus” šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas tarė atsisveikinimo žodį ir likusiai giminei pareiškė užuojautą. V. Tamošiūno pasakytais žodžiais Bronius Burba buvo gimęs 1916 m. balandžio 17 d., Anykščiuose, vysk. A. Baranausko apdainuotame ir Bielūno gražioje žodžio atpasakotame, gražiausiame Lietuvos krašte. Bronius tarnavo Lietuvos kariuomenės aviacijoje ir atitarnavęs buvo įsijungęs į Anykščių šaulių kuopa, kurią sudarė vyrų, moterų ir rai-

tųjų būriai. Kuopa turėjo dūdų orkestrą ir savus namus.

Baisiosios tragedijos metu, kaip ir visi kiti, su žemės sauja, paliko Lietuvą. Bronius Detroite turėjo labai mielų, jautrių giminaičių, kurie priglaudė jį ir surado jam darbą. Bronius buvo duosnus Lietuvos laisvinimo reikalams. Jis vienas iš pirmųjų įsijungė į „St. Butkaus“ šaulių kuopą, buvo jos nariu ir ją rėmė pinigais. Jo pinigine taip pat buvo atidaryta Tautos Fondui, Altai, Balfui ir Vasario 16 gimnazijai — buvo pastovus jos rėmėjas. Velionis nupirko ir paaukoko Wayne State Universitetui 6 tomus Lietuvos Enciklopedijos anglų kalba. Priklausė ir rėmė respublikonus.

Vilniaus krašto lietuvių sąjungos pirmininko raštu užuojauta taip skambėjo: „Vilniaus krašto lietuvių sąjungos Detroito skyriaus nariui amžino atminimo Broniui Burbai amžinybėn iškeliajus, Detroite gyvenantieji Vilniaus krašto lietuviai reiškia gilią užuojautą velionio giminėms ir artimiesiems. Albertas Misiūnas — Vilniaus krašto lietuvių sąjungos pirmininkas.“

Sla 352 kuopos vardu, kurioje B. Burba ilgus metus buvo išdo globėjas, žodį tarė ir užuojautą pareiškė kuopos pirmininkas Antanas Norus.

Birželio 16 d. Ch. R. Steponausko koplyčioje prie gražiai parengto altoriaus, šv. mišias atnašavo ir laidotuvių maldas atskaitė kun. Alfonsas Babonas. Susirinkusieji sugiedojo Marija, Marija. Išnešta „St. Butkaus“ šaulių kuopos vėliava. Atsilankiusieji aukojo Tautos Fon-

dui ir mišioms.

Ilgos automobilių vilkstinės velionio kūnas amžinam poilsiui, buvo nulydėtas į Alyvų Kalno kapines. Kapų koplyčioje kun. Alfonsui Babonui atskaičius maldas ir solistei atgiedojus atitinkamą giesmę, atsisveikinta su a.a. Bronium Burba. Išsėkis ramybėje!

Nuliūdime liko 4 pusseserės ir 1 pusbrolis ir jų šeimos. Pietūs laidotuvių dalyviams buvo parūpinti šaunioje vokiečių svetainėje.

A. Grinius

A.A. ALFONSAS BRAZIULIS

Tėvynės laisvės ilgėsy, ilgos ir sunkios ligos iškankintas, š.m. balandžio 6 d. atsiskyrė iš mūsų tarpo a.a. Lietuvos kariuomenės savanoris-kūrėjas, Klaipėdos krašto kovų dalyvis, žurnalistas ir visuomenininkas Alfonsas, Vytautas Braziulis. Velykų sekmadienį, balandžio 11 d. gausus Clevelando lietuvių būrys ir organizacijų atstovai, Jokubauskų laidotuvių namuose, tarė jam paskutinį šios žemės sudiev! Maldas kalbėjo Dievo Motinos Nuolatinės Pagalbos parapijos klebonas kun. Gediminas Kijauskas, giedotojas Čiurlionio ansamblio choras.

Alfonsas Vytautas Braziulis gimė 1900 m. vasario 25 d., Šiaulių apskr., Gruzdžių valsč., Laumakių kaime, ūkininkų šeimoje. Velionis buvo taurus Lietuvos mylėtojas, sugyvenamo ramaus būdo, malonus, nuolatos su humoru. Turėjo Dievo dovaną lengvai valdyti plunksną. Nuo 1918 m. bendradarbiavo spaudoje. Rašė Darbo Balse, Vilniuje, Lietuvos

Žiniuose, Ūkininke, Lietuvos Aide, Trimitė, Naujojoje Romuvoje, Literatūros Naujienose, Karyje, Jono Valaičio redaguojamame Jaunime, pasirašydamas Alfonsas Gelmė, A. Laumakys, A. Vėjavaikis. 1922 m. buvo Eltos žinių žurnalistas. 1926 m. atspausdino knygelę apie Joną Šliupą.

Atsidūręs Vokietijoje bendradarbiavo Mūsų Kelyje, Tėviškės Garse, Mūsų Viltyje, Mintyje, Apžvalgoje. 1950 m. parašė: „Aš laikiau pamaldas už Staliną“, pasirašydamas E. Vingėla. Į lietuvių kalbą išvertė Šaliapino prisiminimus. Amerikoje dirbo Dirvoje, Vienybėje, Tėvynėje, Lietuvių Žiniuose. Buvo Tremtinių Draugijos, Clevelando skyriaus pirmininkas, SLA vicepirmininkas, Amerikos Lietuvių Tarybos ir Tautinės Sąjungos, Clevelando skyrių valdybos narys. Priklausė Lietuvių Karių Veteranų S-gai „Ramovė“ ir Šaulių S-gai.

Jaunystėje mėgo vaidybą, buvo lankęs tautos vaidybos studijas.

1932 m. Kaune vedė Stašę-Norą Žebrauskaitę, dainos ir muzikos mėgėją, kuri buvo priimta į Kauno valstybinės operos solisčių eiles, su ja laimingai išgyveno 50 metų. Alfonsui sergant, jo mylima žmona, kurią jis vadino angelu sargu, su didele meile, kantrybe ir pasišventimu 5 metus slaugė ir jo gydymu rūpinosi iki jo gyvybė užgėso ant mylimos žmonos rankų.

Mirė savo namuose. Palaidotas balandžio 12 d. Visų Sielų kapinėse, Clevelande.

J. Budrienė

Atsisveikinimas su a. a. kūrėju-savanoriu, šauliu, visuomenininku ir žurnalistu Alfonsu Vytautu Braziuliu. Kalba LKV S-gos „Ramovės“ CV pirm. Antanas Jonaitis. Garbės sargyboje šaulys Jonas Šarkauskas. Nutrauka foto reporterio V. Bacevičiaus.

A. A. Silvestras Jokubilius

PALŪŽO LIETUVIŠKAS AŽUOLAS

1982 m. balandžio 28 d., Delhi, Ont., mirė Silvestras Jokubilius. Liūdesyje liko našlė Elena Jokubilienė, brolis Juozas Amerikoje ir seserys Liuda ir Bronė Lietuvoje.

A.A. Silvestras gimęs 1903 m. rugsėjo 21 d. Švenčionių apskrityje, Kaltanėnų valsčiuje, Mikailiškių vienkiemyje. Šeimoje buvo trys broliai ir trys seserys. Brolis Stasys už lietuvišką veiklą lenkų kalintas 10 metų. Išlaisvintas tik Vilnių grąžinus Lietuvai, bet iš naujo įkalintas net 15 metų, šį kartą rusų. Paleistas palaužta sveikata, po metų mirė. Juozas

dar gyvas Amerikoje, sesuo Liuda Švenčionėliuose, Bronė Kaune ir Ona, mirusi Lietuvoje.

Silvestras buvo vedęs vietos mokytoją Eleną Steckaitę. Pats dirbo Kaltanėnų kooperatyve vedėju, vėliau Švenčionėliuose Lietūtkio kasininku.

Antrą kartą rusams užplūstant Lietuvą 1944 m., Silvestras ir Elena Jokubiliai pasitraukė į Vakarus ir apsisotojo Drezdene, vėliau persikėlė Muenchenan. Emigravo Kanadon į Valdoro aukso kasyklas. Po kelių metų St. William, Ont. įsigijo nedidelę savo verslo įmonėlę — benzino pardavimo stoją ir maisto krautuvėlę ir ten abu Jokubiliai išgyveno

iki pensijos. Kaip senjorai, pardavę savo verslo įmonėlę, Delhi nusipirko namą ir jame apsigyveno. Tokia trumpa ir nesudėtinga Jokubilių biografija. Tačiau apie juos yra daugiau kas pasakyti.

Jie dalyvavo visose šios apylinkės lietuviškose organizacijose. Nesiveržė priešakin su patriotiniais šūkais, bet jų savo tautai meilė pasireiškė kitu būdu, tai tautos reikalams aukomis. Sunkiau surinkti žinias, kiek pripuolamai atvejais įvairiems tikslams yra aukoję, tačiau apvali suma guli Lietuvių Fonde, tai 5000 dol. Šio fondo statutas sako, kad pagrindinis kapitalas eis atsistačiusiai nepriklausomai Lietuvai, o jo procentai išėivijoje lietuviybės reikalams. Taigi, prie dabartinių procentų iš Elenos ir Silvestro Jokubilių, lietuviybės reikalams kiekvienais metais ateina nemažiau 500 dol., ir tai metai iš metų! Tai pavyzdys daugeliui ir daug turtingesnių už juos. Būtų labai gražu, kad E. S. Jokubilių meilės savo tautai pavyzdžiu daugelis pasektų. Tada tikrai pranyktų visoki nesutarimai ir kitokios negerovės.

“DLK Gedimino” Delhi šaulių kuopa Jokubilių už tautinį pasišventimą apdovanojo Šaulių Žvaigždės medaliu ir jam buvo skirtos iškilmių metu garbingos vėliavininko pareigos. Palaidotas su šauliškomis apeigomis.

Tebūnie Silvestrui Delhi mirusių pasaulyje amžina ramybė, o Elenai Jokubilienei netekus brangaus vyro, gili užuojauta.

Ignas Šapelis

Detroit, Michigan

ATSIŠVEIKINANT SU “ST. BUTKAUS” KUOPOS SEKR. PETRU ŽELVIU

Gegužės 16 d. Detroito L. J. mieste atsiskyrė su šiuo pasauliu “St. Butkaus” šaulių kuopos ilgametis sekretorius Petras Želvys, 62 metų amžiaus. Gegužės 18 d. Ch. Stepanausko laidotuvių koplyčioje Šv. Antano parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas ir atsilankiusieji sukalbėjo rožinį. Atsisveikinimo žodį tarė ir žmonai Marijai, giminėms ir pažįs-

“Stasio Butkaus” kp. ilgamečiui šauliui

A.A. BRONIUI BURBAI

amžinybėn iškeliavus, likusiems giminėms Lietuvoje ir J.A.V., nuoširdi užuojauta.

“Stasio Butkaus” šaulių kuopa

“Stasio Butkaus” kuopos ilgamečiui sekretoriui

A.A. PETRUI ŽELVIUI

mirus, sesę Mariją, netekusią mylimo vyro, užjaučiam.

“Stasio Butkaus” šaulių kuopa

Senoji Kauno kampelis

tamiems užuojautą pareiškė: “St. Butkaus” šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas — “St. Butkaus” šaulių kuopos vardu, “Švyturio” Jūrų šaulių kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas — “Švyturio” kuopos ir šeimos vardu, Juozas Kinčius — Lietuvių Namų draugijos vardu ir Stefanija Kaunelienė — šaulių ir Vasario 16 gimnazijos rėmėjų būrelių vardu. Po atsisveikinimo sugiedotas Lietuvos himnas.

Petras Želvyš buvo gimęs 1920 m. vasario 2 d. Lokės valsč., prie Šatrijos kalno, Žemaitijoje, ūkininko šeimoje. Gyveno ir dirbo ūkyje. Bolševikams okupuojant Lietuvą, pasitraukė į Vakarus.

Atvykęs į Ameriką ir gyvendamas Detroite, buvo veiklus “St. Butkaus” šaulių kuopos ilgametis sekretorius.

Gegužės 19 d. laidotuvių koplyčioje už velionio sielą šv. mišias atnašavo kuopos kapelionas kun. Alfonsas Babonas ir kun. Kazimieras Simaitis. Po mišių stovėjusi gale karsto juodu kaspinu perrišta “St. Butkaus” kuopos vėliava, perduota vėliavininkui Alfonsui Lukui, dengusi karštą Lietuvos Trispalvė ir šaulių Žvaigždės medalis buvo perduoti žmogui Marijai. Lietuvos Trispalvę nuėmė ir sulankstė šauliai Petras Bliūdžius ir Romas Macionis, o ją ir medalį perdavė kuopos pirmininkas Vincas Tamošiū-

nas. Tautos Fondui suaukota 320 dol., kurių tarpe 100 dol. darbovietės, kurioje velionis dirbo, ir daug vokelių šv. mišioms.

Po mišių amžinam poilsiui buvo nulydėtas į Švento Kapo kapines (Holy Sepulchre). Kun. Alfonsui Babonui ir kun. Kazimierui Simaičiui atskaičius laidojimo maldas, Vincas Tamošiūnas padėjo aukojusiems Tautos Fondui, šv. mišioms, kunigams ir visiems laidotuvių dalyviams ir žmonos vardu pakvietė į Švedų sveitainę užkandžiams. Atsisveikinę su velioniu, vykome užkandžiams.

A. Grinius

— II pas. karo metu, amerikiečiai, vokiečiai ir rusai bandė lėktuvams pritaikyti stambesnio kalibro automatinius ginklus, pritaikytus kauti tankus, tačiau neturėjo pasisekimo, dėl sviedinio, palyginamai, mažo pradžios greičio ir mažos greitošaudos. Pasekmingesnė išdavom, pilotai turėdavo nusileisti labai žemai ir šaudyti taikinį iš labai artimų atstumų, tu statydami didelian pavojun lėktuvą ir save.

Dar 1976 metais pavasarį, spaudoje buvo žinutė, apie stambesnio kalibro daugiavamzdžio — „Gatling'o“ kulkosvaidžio pritaikymą lėktuvams. Šiuo metu, amerikiečiai išbandė ir numato įvesti ginklavimą „Gatling'o“ tipo kulkosvaidį — Gau8/A, net 30mm kalibro, septyniais vamzdžiais greitošauda 4000 šūvių per minutę, kuris pirminiai bus naudojamas kauti visokio dydžio tankus, šarvuočius ir kitus stambesnius žemės taikinius. Šaudmenų tiekimas — iš būgno, kuriame telpa 1350 įvairios paskirties unitarinių šovinų. Šarvuočiams skirtų sviedinių gaulose, naudojamas metalurginiai perdirbtas uranijos, kurio šarvų pramušamoji jėga (atsparumas) daug didesnė, už anksčiau vartoto tungseno. Be to, perdirbtas uranijumas turi savybę, kad nuo stipraus smūgio užsidega, tuo būdu pramušęs šarvą, atlieka sprogdiklio uždavinį. Todėl sviediniui nereikia sudėtingo ir brangaus sprogdiklio. 30 mm sviedinys turi 14 kartų didesnę kinetinę jėgą už anksčiau turėtų 20 mm. (Bandant rusų T 62 tanko storiusias šarvas buvo pramuštas iš 4000 pėdų — 1200 metrų.) 30 mm GAU-8/A pritaikytas ir kovos laivams; šaudymui ir kulkosvaidžio valdymui naudojama elektros energija iš „Cadmium“ baterijų, kad kautynių metu nebūtų priklausomas nuo laive gaminamos elektros. Pabūklai įrengiami šarvuotuose bokšteluose, kurie sukiojasi 360° horizontaliai ir pabūklo vamzdis gali būti pakeltas 90° vertikaliai. 30 mm GAU-8/A pabūklai laivuose, naudojami prieš vandens ir oro taikinius.

30 mm GAU-8/A pritaikytas šarvu-

očiams M48A5 prieš žemės ir oro taikinius (ypatingai helikopterus), sinchronizuotas su radaro taikymo įrengimais iki 4000 metrų.

— Nuo 1981 m. spalio mėn. amerikiečiai pakeičia Minuteman III tarpkontinentalinių raketų, laikomų laidymo šulinuose, vairavimo sistemas naujomis — pagerintomis, žymiai didesnio tikslumo. Iki 1979 metų esami raketų nešami užtaisai bus pakeisti apie keturis kartus galingesniais (Mark 12 A). Tuo būdu Minuteman III galės atsiekti daug geresnių išdavų, naikinant priešo tarpkontinentalinių raketų laidymo šulinius.

— Rusų povandeniniai laivai tebenaudoja sonarus taikinio suradimui. Sonaras išleidžia bangą, kuri atsimušus į taikinį sugrįžta į išleidimo vietą. Sugrįžusią sonaro bangą aparatūra pagauna ir pagal bangos grįžimo kryptį ir stiprumą, nustato taikinio buvimo vietą — kryptį ir atstumą. Amerikiečiai bando instrumentus sonaro bangas pagauti ir pagal jas nustatyti priešo laivo vietą ir atstumą, tuo pačiu atsimušusių ir grįžtančių sonaro bangų kryptį stipriai deformuoti. Tokiu būdu būtų suklaidintas priešas. Pirmieji bandymai amerikiečiams buvo pasėkmingi.

— Bombonešio B-1 kuro papildymui ore statomi nauji tankeriai — lėktuvai Boeng 747 ir Douglas DC-10, kurie pakeis dabar naudojamus KC-135, nes pastarieji yra nepakankamo dydžio ir skridimo tolio. Be to netekimas kai kurių bazių Europoje, verčia amerikiečius konstruoti sunkesnius lėktuvus pristatymui kuro tolimesniuose atstumuose iš patikimų amerikiečių bazių. Šalia aprūpinimo kuru strateginių bombonešių, nauji tankeriai galės aprūpinti ir taktiniam tikslui naudojamus lėktuvus tolimesniuose atstumuose, kad nereikėtų rengti tiekimo bazių prieš taktinių lėktuvų veikimo zonoje. Tas palengvintų ir naujų, laikinų aerodromų statybai taktiniams lėktuvams ir artimų atstumų bombonešiams.

— Irano ginkluotas pajėgas sudaro

175,000 pėstininkų, 50,000 aviacijos, 13,000 laivyno ir 70,000 pagalbinių priemonių turinčių lėktuvus, helikopterus, artilleriją ir pakrančių apsaugos laivus, prieš 300,000 rezervistų. Irano ginkluotų pajėgų papildymui, anglai padarė pakeitimų amerikiečių raketsvaidžio prieš žemai skrendančius lėktuvus M 113 ir pavadinę M 548 parduos Iranui. M 548 bus ginkluotas aštuoniom „Rapier“ raketom, įrengtom ant šarvuočio viršaus su radaro sekimo ir vairavimo įrengimais. Tarnyba gali raketsvaidžius operuoti būdama šarvuočio viduje. M 548 sveria 12,7 tonos ir pritaikytas kilnoti lėktuvais.

— National Defense 1976 metų liepos mėn. numeryje rašė, kad šiuolaikiniame branduolinės energijos ginklais tarpžemyniniame kare rusai nustotų 10,5 milijono gyventojų, amerikiečiai apie 90 milijonų, nes rusų gyventojų koncentracija miestuose yra žymiai mažesnė ir jie tokiam karui yra pasiruošę — turi miestų evakuacijos planus ir daug slėptuvių prieš radiaciją. Amerikiečiai branduolinių energijos ginklų karui nėra pasiruošę.

— Lenkai įvedė ginklavimą tanką „nykštuką“ MPG-69, guminiiais vikšrais, galintį važiuoti 30 laipsnių įkalnėn. MPG-69 turi visas normalaus tanko charakteristikas ir dabartiniu metu bus naudojamas tankistų apmokymui, tas sutaupyys normalių tankų susinešiojimą ir atpigins tarnybos apmokymą.

— Rusų T-62 tankai aprūpinti priekyje pritaisytais minų sekimo — ieškojimo elektroniniais aparatais (T-62 plačiai buvo naudojami egiptiečių 1973 metų kare ir dėl silpnų šarvų šonuose ir stoge, žydų lėktuvų ir turėtų „Patton“ ir „Centurion“ tankų pabūklų, manevruojant buvo lengvai išvedami iš rikiuotės).

— Rusai pagamino ir įvedė ginklavimą trumpų atstumų SA-8 priešlėktuvinėm raketom aprūpintą pusiau šarvuotą autovežimį, kuris pakeis priešlėktuvinės apsaugos taktinius artilerijos pabūklus. Šešių ratų šarvuočio važiuoklės viršuje ant platformos įrengta keturių raketų laidymo vamzdžiai, su tarpe patalpintais radaro ir sekimo įrengimais. Tarnyba talpinasi šarvuotame kiaute.

— Amerikiečių Sam-D sistemą, kurią sudaro „Hawk“ ir „Nike Hercules“ raketos, pakeis nauja priešlėktuvinės gynybos sistema, pavadinta „Patriot“. Naujos sistemos įvedimas pradėtas 1976 metų vasario mėn.

— Amerikiečių šarvuočiuose naudojamas kulkosvaidis M 219, bus pakeistas belgų gamybos kulkosvaidžiu MAG 58, kurio gamyba prasidėjo 1958 m., po to, kai švedai išbandė ir rado tinkamą. MAG 58 veikia Browning pusiau automatinio šautuvo principu, yra auto-

tyrimo laboratorija galės judėti pasinėrus iki 1000 pėdų gylio, turės visus reikalingus moderniškus instrumentus tyrimui vandens gelmių apraiškas ir jų gyventojas, tikslu daugiau panaudoti slypinčias vandenynuose vertybes žmonijos gerbūviui ir krašto gynybai.

GALIMAS ENERGIJOS ŠALTINIS

— Amerikiečiai atrado būdą pagaminti 8 milijonų kilowattų elektros impulsą, kuris tęsiasi vos 24 bilijonines sekundes, tačiau išmesdamas didelio galingumo elektronų, ionų ir protonų pluoštą nukreiptą į deuterio (sunkaus vandens) ir tritio junginį, išgauna sprogimą, kuris prilygsta 2,5 kg TNT sprogimui. Toks mažo galingumo branduolinės energijos atpalaidavimas bus galima pritaikyti praktiškai energijos gaminimui.

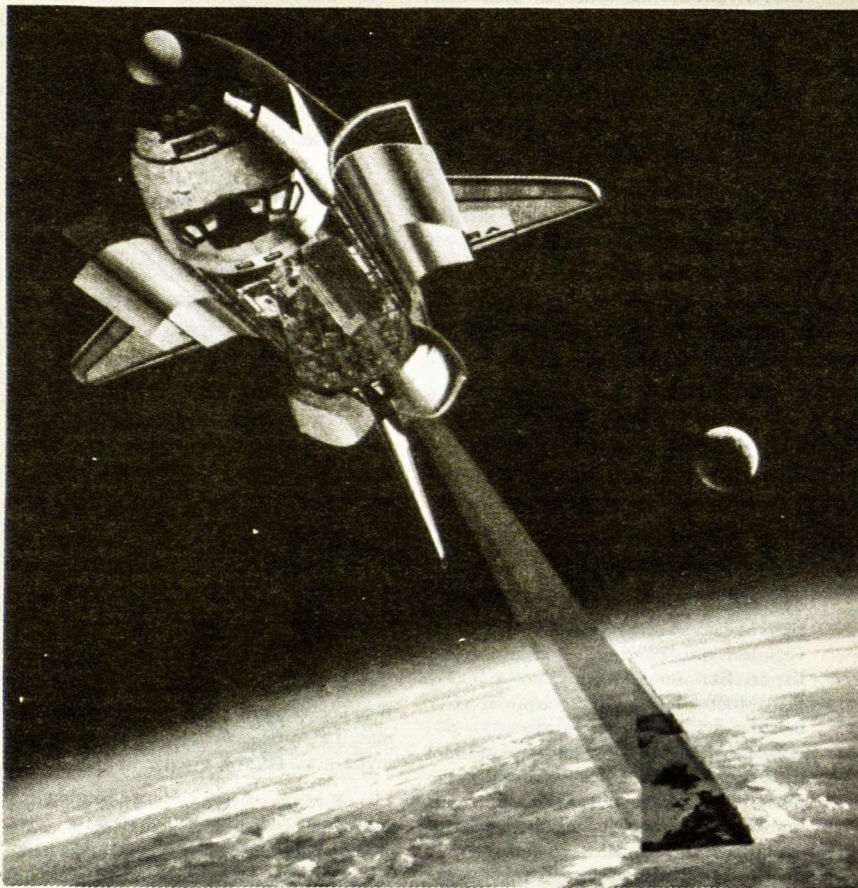
— Šiuo metu mokslininkai intensyviai ieško galimybių panaudoti vadinamus trečios grupės subatominį dalelių spindulius — tai yra neutralių subatominį dalelių radiaciją, pritaikytą gynybos — kariniams tikslams. (Subatominėmis dalelėmis vadinamos atomo dalelės: elektronai — apkrauti neigiamu elektros įlydžiu kurie yra atomo orbitoje; protonai atomo branduolyje — centre, apkrauti teigiamu elektros įlydžiu ir neutronai, taip pat centre — branduolyje, kurie neturi elektros įlydžio). Iki šiol laserio spinduliams buvo naudojamos elektros įlydžiu apkrautos subatominės dalelės, tačiau jos sklisdamos šviesos pluošto pavidalu, turi tendencijos sklisti į šalis, ypačiai erdvėje. Gi elektra neapkrautos dalelės — neutronai palaiko spindulio pluoštą pastovų. Dešimtmečio bėgyje, tokius neutroninių spindulių pluoštus, šiandien žinomas laserio (pagal anglišką aptarimą — Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation) spindulius, kurie sklinda beveik šviesos greičiu, bus galima pritaikyti erdvių karui: kovai su satelitų naikintojais ir erdvėlaivių naikinimui. Valstybė įstengus pirmutinė su nauju ginklu išeiti į erdvę, turės neabejotai strateginių pirmenybių.

Prieš porą dešimtmečių mokslininkai atrado galimybę panaudoti šviesos elektromagnetinius spindulius ir pritaikyti praktikoje — mikrooperacijoms jautrių žmogaus kūno organų, metalurgijai, ryšiams ir kariniams tikslams. Normali šviesa iš saulės, žvaigždžių ar stalinės elektros lempos, sklinda elektromagnetinių

virpesių pluoštais. Laseris ir yra tokių pluoštų sinchronizavimas — suderinimas sklisti vienon kryptin tokiu būdu, kad vieną sklindantį pluoštą įkandin pirmoje sklisdami sekantys sustiprina — suintensyvina pirmųjų galingumą iki tokio laipsnio, kad tirpina kiečiausį metalą, net didesniuose atstumuose. Tokių spindulių pritaikymui kariniams reikalams, amerikiečiai ir rusai yra beveik vienodai pažengę. Jau 1979 m. rusai atrado būdą panaudoti didelio galingumo subatominį dalelių (elektronų arba protonų) pluoštus — spindulius, kurie netirpina, ber perpjauja — pramuša metalo plokštes (bandymai atlikti Sary-Šagan prie Kinijos sienos, kur rusai turi didelio galingumo Pavlevski tipo elektros generatorius, kurie yra varomi tiesioginiai panaudojant ribotą — kontroliuojamą sprogmenų kiekį). Spėjama, kad šiuo metu rusai turi veiksmingus laserio įrengimus, kurie gali sunaikinti erdvėlaivius Žemės orbitoje iki 240 km atstumo. Amerikiečiai numato, dviejų metų laikotarpyje, pagaminti laserio sistemą apie dviejų megawatų galingumo (tokio energijos kie-

kio užtektų apie 8000 gyventojų miestui), tai būtų apie penkis kartus daugiau, negu amerikiečiai turi dabartiniu metu.

Laserio bloga savybė, kad įvairūs rūkai ir reflektyvūs — atšokantys spinduliai turi didelės įtakos į laserio spindulių pluošto pastovumą — mažiausias pluošto "pastūmėjimas" į šalį dideliuose atstumuose padaro didelių nukrypimus. Amerikiečiai bando naujas priemones su trečios rūšies radiacija — panaudojant neutralias (neutronus) subatominės daleles, kurios neturi elektros įlydžio, jų pluoštas erdvėje nesisklaido ir palaiko kryptį iki šešių šimtatūkstantųjų laipsnio (vartojamas apskritimo padalinimas į 400 laipsnių, laipsnis — 100 minučių, minutė — 100 sekundžių, status kampas turi 100 laipsnių), tokiu būdu pluoštas skrisdamas beveik šviesos greičiu, taikini galės tiksliai pasiekti apie 5000 km atstume (nežiūrint galimų kludymų). Toks tikslumas yra toli prašokęs iki šiol turimas technologijos ribas. Normaliose sąlygose ir aplinkybėse, minėti spinduliai praktiškai naudojami gali būti paruošti apie 1990 metus. □

Erdvėlaivis, naudodamas radaro mikroantena (9 x 2 mm), ieško žemės gelmėse slypinčių turtų — alyvos, anglies, metalų. Tolumoje, virš žemės horizonto, jaunas mėnulis.

New Yorko ramovėnai ir birutietės Kapų lankymo dieną, kurią minėjo gegužės 22 d., Cypress Hill kapinėse prie artimųjų ir bičiulių kapų. Maldas kalbėjo kun. S. Raila, jo deš. sk. pirm. dr. E. Noakas. Iš k. septinta — L. K. Birutės sk. pirm. M. Klivečkienė. L. Tamošaičio nuotrauka.

LIETUVIAI KARIAI — VAK. AUSTRALIJOJE

Perthe ir apylinkėse lietuvių bendruomeniniame gyvenime ir lietuviybės išsilaikyme didele dalimi prisidėjo Lietuvos kariuomenės kūrėjai — savanoriai ir jų šeimos.

Tie vyrai, prisiminę tą laiką, kada 1919 metais Lietuvoje pasklido spausdinti lapeliai:

“Vyrai, kas tik gali, skubėkite į lietuviškus pulkus, padėkite jaunajai valdžiai, nuvalykite jai takus.

Šiandieną Lietuvai grėšia, pavojus iš visų šalių, reikia kraštą ginti nuo plėšikų įvairių.”

ir vėl stojo į lietuvišką darbą Vak. Australijoje. Tada savanoriais į lietuviškus pulkus išėjo Perth'e ir apylinkėse gyvenusieji šie vyrai:

1. Bernabas Baikauskas,
2. Teofilus Cibulskis,

3. Kap. Klemas Kuzmickas,
4. Andrius Klimaitis,
5. Jurgis Miliauskas,
6. Antanas Meliauskas,
7. Stasys Račkauskas,
8. Napoleonas Slidžiūnas,
9. Antanas Šimkus,
10. Viktoras Valaitis,
11. Kazys Žuromskis.

1954 m. rugsėjo mėn., kūr. sav. A. Klimaičio iniciatyva, buvo sušauktas steigiamasis susirinkimas ir jo patalpose įsistiegė Lietuvos kariuomenės kūrėjų-savanorių sąjungos Perth'o skyrius, su centru U.S.A. Čikagoje.

Kūrėjais-savanoriais buvo pripažinti tik tie, kurie įrodė dokumentais savo dalyvavimą kautynėse su Lietuvos priešais, arba buvo dviejų liudininkų raštiškai patvirtinti.

Lietuvių bendruomenėje savanorių skyrius veikia iki šiol, nors gyvųjų tarpe paliko vos du. Savanoriai buvo ir yra nusistatę veikti lietuvių tautos labai iki pasakutinio nario mirties. Jie buvo lietuviško

tautinio gyvenimo stebėtojai ir pagal reikalą dėjosi į bendruomenės valdomuosius organus. Bendruomenė aukštai vertino savanorius ir visada juos kvietė garbės svečiais minėjimuose, ypat minint Vasario 16-tą.

Pirmieji kūr.-savanorių veiksmai Perth'e yra pažymėti pirmojo dešimtmečio metrašty, 245-am pusl.

1973-iais m. kovo 7-tą d. kūrėjai-savanoriai organizuoti Perth'o aerodrome pasitiko garbingus svečius iš užjūrių:

J.E. vysk. A. Deksnį; prel. J. Tulabą ir L. Celiešių. Leederville salėje savanoriai surengė svečiams pagerbti pobūvį ir juos apdovanojo K. Žuromskio pagamintais tautiniais rankdarbiais. J.E. vysk. A. Deksnys savo kalboje pasakė, kad jam važinėjant po pasaulį niekur neteko matyti taip gražiai pasireiškiančių savanorių, kaip Perth'e, Vakarų Australijoje.

1965-ais m. mirė pirmasis kūrėjas-savanoris Perthe: Napoleonas Slidžiūnas, ir ant jo kapo prisiminimui draugai savanoriai pastatė medinį kryžių.

Kūrėjai-savanoriai Australijoje pasitinka J. E. vysk. A. Deksnį.

Vėliau mirtis reguliariai retino mūsų gretas:

1967 m. — Teofilus Cibulskis

1971 m. — Jurgis Miliauskas

1972 m. — Kap. Klemas Kuzmickas

1973 m. — Antanas Šimkus ir Stasys Račkauskas

1975 m. — Bernabas Baikauskas ir Antanas Meliauskas

1980 m. — Kazys Žuromskis, buvęs sav. s. vald. pirmininkas.

Visi mirusieji kūrėjai-savanoriai Perth'e

buvo lietuvių bendruomenės, katalikų parapijos ir kitų organizacijų atstovų ir kunigo lydimi iki duobės. Su kiekvienu buvo atitinkamai atsisveikinta, apibūdinant jo nuopelnus lietuvis valstybei ir tautai.

Šiuo metu Perth'e gyvena 5 kūrėjų-savanorių našlės.

Šių prisiminimų autorius:

A. Klimaitis

117 Blencowe St., W. Leederville,
W.A.

A.A. KŪRĖJAS - SAVANORIS VINCAS JUŽENAS

Vis daugiau ir daugiau, netenkame iš savo tarpo pačių tauriausių Tėvynės sūnų, buvusių pirmųjų karių-savanorių, kovojusių už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

1982 m. liepos M. 11 d., po sunkios ligos, staiga mirė garbingas kūrėjas savanoris Vincas JUŽENAS. Velionis Vincas gimė 1903 m. sausio m. 17 d., Spitrėnų km., Utenos apskr. Buvo pats jauniausias

Statomas kryželis ant a. a. Napoleono Slidžiūno kapo, Perth, Australijoje.

šeimoje, iš šešių brolių ir keturių seserų.

1919 m. pradžioje, Vilniuje jau susidarius Lietuvos kariuomenės štabui ir savanorius kviečiant į kariuomenę, jaunuolis Vincas Juzėnas, turėdamas vos 16-ka metų amžiaus, atvyko ir įstojo į organizuojamą 1-mą pėst. pulką. Šio pulko sudėtyje, karių gretose, augdamas ir brėsdamas, žygiavo su ginklu rankose, išvaikščioldamas visą Lietuvą įvairiuose frontuose prieš bolševikus, bermontininkus ir lenkus. Kovose turėjo laimę, nes kelių Nepriklausomybės kovų metų laikotarpyje, išliko nesužeistas. Kovose su lenkais, buvo patekęs į lenkų nelaisvę, bet pasinaudodamas susidariusia proga — pabėgo.

Pasibaigus Nepriklausomybės karui ir jau atsikūrus nepriklausomai Lietuvai, velionis Vincas užbaigė karo tarnybą, tam pačiame 1-mam pėst. D.L. K. Gedimino pulke ir jau kovose subrendęs jaunuolis, išėjo į laisvos Lietuvos gyvenimą. Kaip kūrėjas-savanoris, darbą gavo Lietuvos Geležinkelių Valdybos dirbtuvėse — Kaune. Čia dirbo ir visą laiką gyveno, iki bolševikams okupuojant Lietuvą. Gyvendamas Kaune, priklausė Kūrėjų-Savanorių S-gai ir visą laiką Šaulių S-gai, būdamas aktyvus šaulys. Už savo nuopelnus Tėvynei, buvo apdovanotas: Kūrėjo-Savanorio, 10 metų Lietuvos Nepriklausomybės ir D.L.K. Gedimino medaliais. Dar velioniui gyvam esant, šie visi medaliai ir jais apdovanojimo aktai buvo perduoti Sydney Lietuvių Klubo Bibliotekai, kur yra laikomi specialioje spintoje po stiklu ir yra kiekvienam prieinama apžiūrėti.

Bolševikams okupavus Lietuvą, velionis Vincas, kadangi mylėjo savo Tėvynę ir už jos laisvę jaunas būdamas kovojęs prieš bolševikus, netrukus buvo suimtas ir devynis mėnesius (iki prasidedant vokiečių-rusų karui), buvo kankinamas kalėjimuose. Dar prieš prasidedant karui, jam buvo pranešta, kad už akių NKVD teismo Maskvoje, yra nuteistas 8 metams darbo stovyklose. Bet padavus apeliacinį prašymą, laikinai buvo paliktas kalėjime, o po trumpo laiko prasidėjus karui, dar vokiečiams neatėjus, iš kalėjimo mūsų partizanų buvo išlaisvintas.

Bolševikų gaujoms vėl artėjant prie Lietuvos, 1944 m. vasarą, su šeima pasitraukė į Vokietiją. Čia dar karui tęsiantis, gyveno Zege stovykloje netoli Breslau, o vėliau D.P. stovyklose Falingboster ir Stade. Iš Vokietijos 1949 m. atvyko su šeima į Australiją. Būdamas darbštus ir rūpestingas, čia vėl labai gražiai įsikūrė. Gyvendamas Australijoje, visą laiką priklausė anksčiau veikusiam Kūrėjų-Savanorių skyriui ir ramovėnams. Visuomet su visais buvo nuoširdus, drau-

Kūrėjas-savanoris Vincas Juzėnas, 16 metų amžiaus, 1-mas pėst. D.L.K. Gedimino pulke, 1919 metais.

giškas, labai taktiškas pokalbiuose, paslaugus ir lietuviškai-tradiciškai vaišingas.

Labai jo liūdi likusi šeima, žmona Valerija, dukra Danutė ir žentas Edvardas Bartkevičiai. Taip pat gausus būrys artimų draugų ir pažįstamų, nes kam teko su velioniu artymiau susipažinti, jo pamiršti negali.

Mes gyvieji lenkiame galvas prieš jį ir jo kovų draugus.

Laidotuvių išvakarėse, Funerals of Distinction (savininkai N. ir K. Butkus) kopylčioje Fairfielde, prie velionies karsto gausiai susirinkus artimiesiems ir draugams, prel. P. Butkus pravedė rožinį ir maldas. A. Kramilius tarė atsisveikinimo žodį "DAINOS" Choro ir Tautos Fondo vardu.

Liepos m. 14 d. 13:30 val., buvo atvežtas karstas prie Lidcombe parapijos bažnyčios, kur prie durų karstą sutiko išsiriškiavę dvi eilės ramovėnų. Gedulingas mišias už velionį Vincą atnašavo prel. P.

Butkus ir kun. P. Martūzas. Pritaikintą velionies atminimui pamokslą pasakė prel. P. Butkus, giedojo "DAINOS" Choras. Laike pamaldų, karstas buvo padengtas trispalve vėliava ir ramovėnai stovėjo garbės sargyboje.

Iš bažnyčios karstas daugybės mašinų buvo palydėtas į Rockwood kapines, Lietuvių sekciją. Kunigams atlikus paskutines laidojimo maldas, atsisveikinimo žodį pasakė Sydney Ramovės Skyriaus pirmininkas Ant. Skirka, o vėliau visų dalyvių buvo sugiedota Marija, Marija ir Tautos himnas. Našlės Valerijos vardu, prel. P. Butkus visus laidotuvių dalyvius pakvietė į Lietuvių Klubą užkandai ir kavutei. Čia laukė didžiojoje salėje, ne tik valgiais apstatyti stalai, bet ir p. Č. Liutiko rūpesčiu, puošniai išstatyti ant atskiro staliuko velionies Vinco gauti medaliai ir jais apdovanojimo aktai, ką kiekvienas turėjo progos apžiūrėti.

J.A.S.

A. A. kūr.-sav. Jonas Norkevičius

ATSISVEIKINOME SAVANORI

Liepos 11 d. mirė kūrėjas-savanoris a. a. Jonas Norkevičius, sulaukęs 85 m. amžiaus. Mirė brolio Broniaus ir brolienės Agotos namuose, kuriuose visą laiką gyveno šeimos rūpestingoje globoje.

Jonas Norkevičius buvo Suvalkijos sūnus, Alvito parapijos. 1918 m. švintant Lietuvai Nepriklausomybės rytui, Jonas Norkevičius pasiryžo savanoriškai eiti pavojun, kad paskelbtoji Lietuvos nepriklausomybė būtų apginta ginklu. Jis stoji į pirmųjų savanorių eiles, ir kartu su tais pirmaisiais laisvės kūrėjais išėjo ginti jos nuo priešų, pasiryžęs net kraują pralieti ir gyvybę paaukoti už tėvynės laisvę, nes Jonas pilnai suprato, kad laisvė reikalinga aukų. Jo noras buvo, kad jis ir kiti galėtų ta laisvę džiaugtis ir kurti ramų, saugų gyvenimą laisvoje tėvynėje, kuriuo ir jis pats per tą trumpą laisvės laikotarpį džiaugėsi, o vėliau skaudžiai išgyveno visas Lietuvą užgriuvusias nelaimes.

1944 m. kada komunistinės Rusijos raudonos armijos tankai nesulaikomai riedėjo per Lietuvą, skelbdami Nepriklausomybės mirtį, Jonas Norkevičius pasitraukė su brolio Broniaus šeima į Vokietiją, tikėdamas, kad netrukus grįš atgal į laisvą tėvynę. Jono lūkesčiai neišsipildė. Jonas atvyko į Ameriką ir apsigyveno su brolio Broniaus šeima Worcesteri. Dirbo Berwick bendrovėje iki pasitraukė į pensiją. Priklausė Šv. Kazimiero parapijai, buvo religingas parapijietis. Šauliams statant žuvusiems už Lietuvos laisvę paminklą, Jonas prisidėjo auka

A. a. Jono Norkevičiaus kūnas buvo pašarvotas Carroll laidojimo namuose.

Liepos 14 d. atlydėdamas į Šv. Kazimiero parapijos bažnyčią, kurioje už jo sielą šv. mišias koncelebravo kleb. kun. A. Miciūnas, MIC, asistentas kun. B. Uždavinis, MIC, ir Šv. Pranciškaus parapijos kleb. kun. J. Steponaitis iš Athol, Mass. Jis ir pamokslą pasakė.

Nežiūrint, kad buvo karštas oras ir darbo diena, žmonių dalyvavo daug. Jie palydėjo a. a. Joną į amžino poilsio vietą Notre Dame kapinėse. Paskutinį religinį patarnavimą kapinėse atliko klebonai: kun. A. Miciūnas, MIC ir kun. J. Steponaitis. Norkevičių šeima visus laidotuvių dalyvius pakvietė gedulo pietums į Maironio parką. Nuliūdime pasiliko: du broliai — Vincas Norkevičius Kanaadoje ir Bronius su šeima Worcesteri. Trečias brolis Juozas, buvo laisvos Lietuvos laikais mokytojas, išėjęs ilgą kančios kelią Sibire, ten ir mirė. Kiti giminės yra Lietuvoje, Kanaadoje.

A. a. Jono troškimas buvo, kad jo kūną priglautų Lietuvos žemė, už kurios laisvę kovojo, bet deja, taip neįvyko. Tad, tebūna, Tau, mielas Lietuvos savanori - kūrėjau, lengva Amerikos žemė, kuri Tave priglaudė, o Tavo sielai Viešpats tesuteikia amžiną laimę ir džiaugsmą danguje.

Gerb. "Kario" Redakcijai

Praeitų metų gruodžio mėn. nr. 10 Karyje buvo aprašyta "Ramovės" Čikagos sk. 30 metų sukaktis. Gerb. Ed. Vengianskas padarė apžvalgą iš sk. veiklos. Toje apžvalgoje įdėjo plk. K. Dabulevičiaus pranešimą. Labai nustebau, kad

minint 30 m. sukaktį, kas liečia "Kario" atstovus ir jų telktas lėšas, viskas prasidėjo su A. Rėklaičiu. Tikiu, kad mano darbai buvo pamiršti, kas liečia "Karį", ne iš blogos valios. "Kario" atstovu išbuvau keletą metų, surengiau net gegužinę Būčio sode, žiemą Liet. Auditorijoje paminėjimą, rinkau prenumeratą dar kpt. Urbonui gyvam esant. Ir velionis red. Penikas dėkojo man už paramą. Tada buvo kritišką padėty "Karys", todėl kiek sąlygos leido talkinau, padedant ramovėnams. O kiek suteikiau dovanų parengimams! Nenoriu, kad čia kas mane garbintų, bet jei kiti minimi, tai kodėl ir mane nepaminėti. Tikiu, kad mano pastangos, darbai ir aukos "Kariui" nenuėjo veltui, jis ir šiandien gyvuoja.

Su pagarba

Bal. Brazdžionis

RŪPINKIMĖS "KARIO" IŠSAUGOJIMU ATEIČIAI

Vildamasis laiminga Lietuvos ateitimi ir įsitikinęs, kad prisikėlusai laisvam ir nepriklausomam gyvenimui mūsų Tėvynės bus reikalinga visokiariopos pagalbos: ir materialinės ir dvasinės. Tikiu, kad su prisikėlimu Lietuvos, atsikurs ir mūsų garbinga kariuomenė. Tikiu, kad įkurtieji išivijoje fondai savo pagrindinius kapitalus perves Lietuvai, ar kita forma jį rems, o išivijoje išleisti tūkstančiai neįkainuojamos vertės rinktinių leidinių ar rinkinių, kurie kaip labai labai vertingi lobiai, šiandien saugojami muziejuose, kultūros centruose, archyvuose, knygynuose, atėjus laikui papildys atsikūrusios Tėvynės mokslo ir meno centrus. Bet neužmirškime, reikės daug ir mažesnių,

Brangiam draugui Savanoriui - Kūrėjui Vincui JUZĖNI

Taip staiga išėjai Brangus drauge, į ten iš kur negrįžtama, palikdamas nuliūdusią savo šeimą ir mus visus, kurie tave niekuomet nepamiršime.

Šiuo reiškiniu nuoširdžią ir gilią užuojautą tavo gyvenimo draugei žmonai Valerijai, dukrelei Danutei ir žentui Edvardui Bartkevičiams.

Ilsėkis ramybėje brangus drauge ir garbingas savanori-kūrėjau Vincai, lai būva tau lengva ši tolimoji Australijos žemė ir lauki mūsų

RAM. PRANAS ŽITKAUSKAS SU ŠEIMA

bet taip pat vertingų ir prasmingų rinkinių, todėl mūsų eilinių žmonių pareiga ir yra jais pasirūpinti šiandien ir juos išsaugoti ateičiai. Vienas iš tokių darbų — "KARIO" išlaikymas ir jo išsaugojimas ateičiai. Iš anksčiau turėjau tikslą surinkti sudaryti pilnus "Kario" metinius komplektus, juos gražiai įrišti į knygas, o visą pilnutiniai sutvarkytą rinkinį išsaugoti ateičiai — Lietuvos knygynams. Užsibrėžtasis tikslas ir įdėtas darbas jo įvykdymui yra prasmingas ir pateisinamas, nes juk visa tai skiriama būsimiesiems atskūrusiems Lietuvos skaitytojams. Bent trupoms akimirksnams mintimis nusikelti į Lietuvos nepriklausomybės laikus ir savo nesugrįžtamos jaunystės laikotarpį. Anų dienų jaunimas, senimas ir beveik visi kariai su dideliu noru, pasitenkinimu ir dvasiniu užsidegimu skaitė šį mielą žurnalą "Karį". Skaitome jį ir šiandien.

Šiandien esu patenkintas, nes užsibrėžtąjį tikslą ir pasiryžimą esu įvykdyti: turiu sudaręs pilną "Kario" rinkinį įrištą į 32-jų tomų metines knygas. Riškyla puikiai atliko darbą, knygos atrodo gražiai, patraukliai. Parodydamas draugams šį rinkinį vadinu "Mažoji Lietuvos Kariuomenės Enciklopedija", kadangi ne vien tik savo išorine išvaizda, bet ir savuose puslapiuose paslėpta medžiaga, straipsnių turiniais ir svarumu visai netoli nuo mano duoto pavadinimo ir tiesos.

"Karys" į savo puslapius sutelkė bemaž visą mūsų kariuomenės istoriją, kovas amžių eigoje, mūsų kariuomenės kovas dėl Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės. Daliniai aprašyti legendariniai mūsų partizanų žygiai pokario okupacijos metais, na, ir daugelio mėgiami skaityti mūsų buvusių karių ir vadų atsiminimai ir prisiminimai. "Karys" savo puslapiuose saugoja šimtus patriotinių, brandžių ir vertingų straipsnių, mūsų žymiųjų karių biografines apybraižas, o ypatingai su giliu liūdesiu širdyse skaitėme plačiai aprašytuose straipsniuose mūsų kariuomenės tragediją Lietuvos okupacijos metu ir jos likvidaciją po okupacijos, kurių gyvais liūdininkais ir mes patys esame.

Vykdydamas savo pastangas sutelkti pilnus visų metų "Kario" komplektus susidūriau su mažomis kliūtimis ir kai kuriais trūkumais. Užvedčiau susirašinėjimą su panašios minties ir užsimojimų bičiuliais, kurie supratę mano tikslą, perėmė mano darbą ir atsuntė ką galėjo ir turėjo, kai kurie per kelis kartus kartojo savo dosnumą.

Užbaigtuvių proga reiškiau gilią padėką ir pagarbą sekantiems geraširdžiams:

1. "Kario" administratoriui p. Alf. Samušui, Richmond Hill, N.Y.

2. p. Jurgiui Stankūnui (tokį patį darbą

jau įvykdžiusiam), Herbert, Michigan

3. p. Jonui Balčiūnui, Willow Springs, Ill. ir

4. p. Kostui Juškaičiui, Chicago, Ill.

P.S. Nė vienas iš paminėtųjų už pagalbą ir sugaištą laiką sąskaitos man neatsiuntė, išskyrus skatinančius žodžius ir parodytą lietuvišką širdį, todėl šių mielų ginklo draugų ir savo vardu paaukoju "Kariui" kuklią 30 dol. auką.

Jonas Abraitis

KARIO REDAKCIJAI PATIKSLINIMO PATIKSLINIMAS

P. Pūronas 1982 m. "KARIO" 5 Nr. 230 psl. "patikslina", kad dainos "Pod niebom chłodnym tėvynė" autorius esąs dr. Juozas Pajaujū.

Net dviejų skilčių rašinyje smulkiai nupasakoja kaip jie abu su J. P. lankė Aukštuose Karininkų Kursuose bestudijuojantį Praną Gudyną, kaip šis supažindino juos su majoru A. Gustaičiu, būsimu generolu, ir kaip visi susimetę į kursų klubą A. Panemunėje kūrė pačią dainą, o 5 pp. kapelmeisteris N. Valieka derino gaidą.

— "Aš parašiau vieną keistą dainelę, bet dar nesiderina" — sako J.P. ir ištraukęs iš portfelio savo "kūrinį" perskaitė. "Tikrai tai dainai trūko sklandumo, bet mintis labai aktuali ir visi pasisiūlėm į pagalbą" — rašo P.P.

Klubo lektorių kambaryje, kuris neturėjo elektros šviesos, suėję gen. S. Žukauskas su gen. štabo viršininku gen. Radus-Zinkovič ir du kursų lektoriai — plk. Bobianskis ir kitas, kurio pavardės autorius nežinojo, garsiai kalbėjo rusiškai ir tuo erzino šią penkiukę.

Išlyginęs turinį, suderinęs gaidą po kelinto bandymo "kvintetas" taip užrėliavo, kad generolai su pulkininkais ne tik išbėgo pro užpakalines duris iš klubo, bet Radus Zinkovič tuoj pat atsistatydino iš gen. štabo viršininko pareigų, o abu pulkininkai pasitraukė iš kursų, — pasakoja P.P.

Gaila, P.P. nesako kokiais metais visa tai įvyko, bet iš suminėtu laipsnių tenka spręsti, kad tai galėjo būti 1926-27 metus, nes A. Gustaitį vadina majoru, o P. Gudyną vyr. leit. Tų laipsnių prieš 1926-27 m. jie dar nebuvo užtarė. Tuo tarpu gen. Radus Zenkavičius (ne Zin.) gen. štabo v-ko pareigas ėjo nuo 1923 m. XI. 6 iki 1924.II.29., kai dar nei A.G. nebuvo majoru, nei P.G. vyr. leit. (Žiūr. LE XXIV t. 373 p.).

Teatrinio gyvenimo besidomėjusi visuomenė ne tik aną "dainą", bet ir visą eilę

kitų "aktualiųjų" ir kupletų, tarp jų ir sitokią: "I prijechali dva brata iz Rossiji v Litva.... Vanko, pravit glavnym štabom a Mitiuga mašinist", girdėjo ano meto "Vilkolakio" vaidinimuose jau nuo 1922 m. rudens.

Kaip žinome, "Vilkolakis" ir buvo užsibrėžęs jumoro forma kelti viešumon pasireiškiančias viešajame gyvenime ydas. Čia paminėtame kuplete daugelis ano meto karių atpažino brolius Kraucevičius. Gen. J. Kraucevičius buvo karo aviacijos viršininkas ir trumpą laiką 1921-1922 m. ėjo vyr. kariuomenės vado pareigas, o jo brolis plk. buvo šarvuto traukinio vadas. Čia juos "Vilkolakio" šaipokai ir pėmė ant "danties".

P.P. dr. J. Pajaujui priskirta daina "Vilkolakyje" įėjo į "Trys muškietininkai" vardu pavadintą spektaklį. Čia jungiu ištrauką, paimtą iš buvusio "Vilkolakio" vaidilos prano Lemberto, mirusio prieš 15 m. Californijoje, atsiminimų, tilpusių jo poezijos knygoje "Tau, sesute" 34 psl.:

— — — — —
jau taip "susidvasino", kad jau nesėdėjo salono minkštasiuolyje, bet ramiai sau gulėjo po stalą. "Trys muškietininkai" gerokai kliudo tris buv. Rusijos, o tuo metu Lietuvos aukštus karius. Jų "garbei" skirtas "himnas" taip skambėjo:
Pod nebom chłodnym tėvynės,
Gdie viodrami ljoitse degtinė,
Gdie seimas tancujet suktninis—
Tam našemu bratu gerai...

Nas vsie nazyvajut zdie "ponas"
Gniot sprandas lietuviškas "Jonas",
A my — tolko kušajem duonos —
Vied my zdie laikinai! . . .

Įžiūrėjus šiame vaidinime kariuomenės įžaidimą, Vilkolakis, rodos, buvo uždarytas, o jo vadovni A. Sutkui buvo įsakta net Kauną apleisti.... Tat matot,

— — — — —
Pabaigai. Pažinojau dr. Juozą Pajaujį, nors tik kepurine pažintimi, dar iš Vilniaus laikų I Pasaulinio karo metu ir labai stipriai abejoju ar jis gyvas būdamas prisimintų nesusiraukęs P.P. jam skirtą vaidmenį "kuriant" aną "dainą".

P. Pūronas rašo: "Garbingos atminties dr. Juozas Pajaujūis su kuriu kartu BAIGĖME (mano pabraukta S.G.) Lietuvos Karo Mokyklos IV laidą, gyvendamas Kaune retkarčiais mane aplankydavo".

NE, gerbiamasis, dr. Juozas Pajaujūis Lietuvos Karo Mokyklos IV laidos NE-BAIGĖ (Žiūr. LE XXI t 357 p.).

S. Griezė
Dorchester, Ma.

VLADUI ŠAKALIUI išvykus iš New Yorko, šį KARIO numerį redagavo ZIGMAS RAULINAITIS.

AUKOJO KARIUI:

\$40.00
P. Nekrošius, WI

\$30.00
J. Abraitis, IL

\$20.00
L.M. Klubų Federacija
(per išd. S. Šližienę)

\$19.00
A. Pustelnikas, IL

\$15.00
Br. Balčiūnas, NJ
S. Barauskas, Que.
J. Cicėnas, Ont.
Z. Raulinaitis, NJ
J. Urbanavičiūtė, NY

\$13.00
Ig. Sajauka, Ont (12,5)
St. Virpša, IL

\$12.00
J. A. Babilius, FL
V. Morkūnas, Ont.
Z. Sipavičius, Australia

\$10.00
Br. Grajauskas, Ont.
K. Kaulinis, PA
Vl. Mieželis, AZ
Vc. Nenortas, CT
A. Šatraitis, IL

\$8.80
Vc. Artmanas, AR

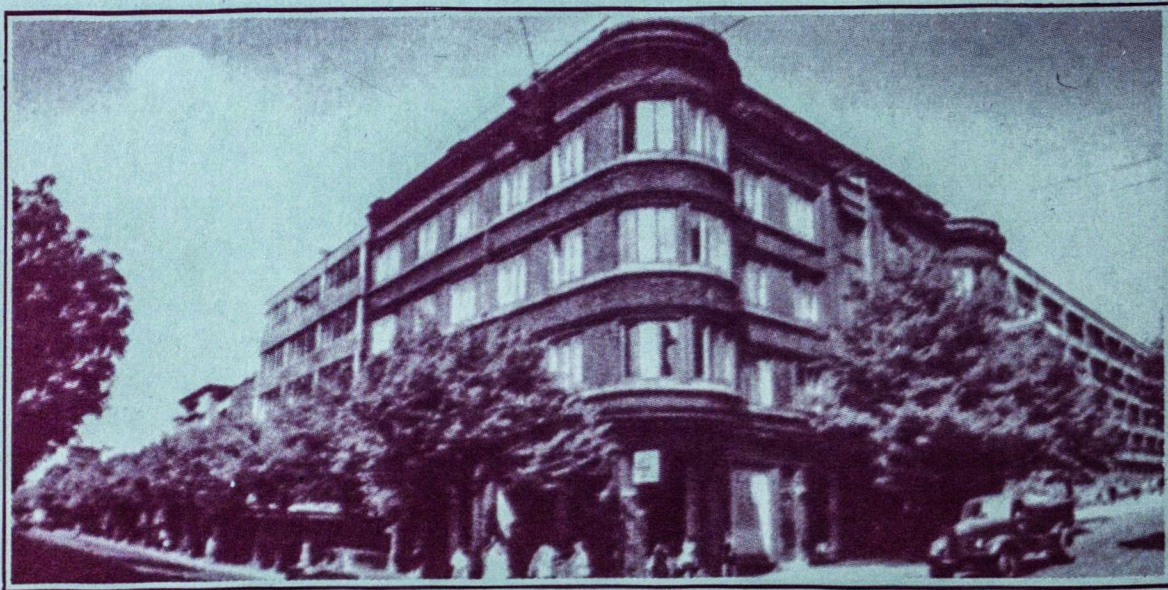
\$7.50
M. Šarauskas, Man
J. Valkauskas, CT

\$5.00
J. Bironas, MI
M. Dapkienė, IL
J. Jankus, NY
J. Juozapavičius, IL
J. Kaklauskas, OH
A. Kairaitis, MI
J. Lekutis, Ont
K. Martinkus, IL
A. Masiulis, Ont
A. Petrauskas, MI
P. Račiukaitis, MD
K. Stravinskas, IL
Vl. Šimoliūnas, CA

\$2.00
St. Dimas, NY (2.5)
J. Lesčinskis, Vokietija (2.5)
V. Lesniauskas, IL (2.5)
K. Praleika, NJ
A. Vaicekauskas, MA
J. Venckus, MA

\$1.00
Z. Anučauskas, Australia

Aukojusiems nuoširdus aciu!

KAUNAS — Donelaičio ir Gedimino gatvių sankryža.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę • KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi • Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą • Čekius, arba "Money Order" adresuoti tik "KARYS" vardu, — ne "Warrior" ar kt.